

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικόν

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ



Ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῆ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἰδέειν τεῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.



Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ἵμνων, θνητε, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιουργεῖ,
εἰρεύρισκε, πρόδευε καὶ τέχναις θαυματουργεῖ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικόν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α΄.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1877.

ΤΕΥΧΟΣ Α.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ.



« Ζητείτε και εύρησθε. »

Ἡ ἐργασία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπενία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ.
Ἵμνων, θνητὲ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιουργε,
Ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματουργε.



ΑΠΟΦΘΕΓΜΑ

Τὸν ἄνθρωπον, πρὸ πάντων δὲ τὸν θεολόγον, τὸν φιλόσοφον, τὸν ἀληθῆ μάλιστα ἐπιστή-
μονα οὐδὲν ὀφείλει ἀγνοεῖν καὶ ἑαυτὸν κυρίως γινώσκειν ἀποφαινόμεθα.



Βαθέως συναισθανόμενοι τὴν περὶ ἡμῖν, ὡς
μὴ ὄφελον, ἔλλειψιν συγγράμματος περιοδι-
κοῦ, δυναμένου διὰ τῆς ποικιλίας πάσαις ταῖς
τάξεσι προσίτου εἶναι καὶ ὀφελίμου, ἐπιχει-
ροῦμεν τῇ συνεργασίᾳ διαφόρων διακεκριμέ-
νων λογίων ἀναπληρῶσαι, ὡς οἶόν τε, τὸ ἐλ-
λείπον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀνά χειρας, προω-
ρισμένου ἵνα καὶ τοὺς φιλοπόνως περὶ τὰ γράμ-
ματα καταγινόμενους καὶ περὶ τὴν βιομηχα-
νίαν ἐν γένει πρὸς τὰ κρείττενα ἐνθαρρύνῃ διὰ
τῶν ἀμοδίων καὶ δυνατῶν αὐτῶ μέσων, καὶ
τοῖς φιλομαθεῖσι τε καὶ φιλοπροόδοις τὰ τῇ
προαγωγῇ χρήσιμα παρέχῃ, μελίστες δίκην
πανταχόθεν αὐτὰ ἐπισυλλέγων, καὶ τοῖς μὴ
περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἀνα-
πτύξεως μεριμνῶσι, καὶ διὰ μόνης τῆς φορᾶς
τῶν πραγμάτων προοδεύουσι τῶν γνώσεων
τὸν πόνον, εἰ δυνατόν, ὡς γε ἐκ μέσης ψυχῆς
εὐχόμεθα, ἐνσταλλάξῃ καὶ πρὸς ἡμάθειαν αὐ-
τῶν ἀναζωπυρήσῃ τε καὶ παρακαλέσῃ.

Πεποιθήμεν δ' ὅτι ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ
ἀληθῶς πεπαιδευμένοι καὶ προηγμένοι ἀμφο-
τερον τὴν τε ἠθικὴν καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ κα-
τὰ συνέπειαν εὐλακροῦντες ὄντες φιλάνθρωποι,
ἐπιεικεῖς καὶ φιλόπονοι, πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀ-
ποβλέψουσιν εἰμὴ πρὸς τὴν πρέθεσιν τοῦ συγ-
γράμματος καὶ εὐαρεστηθήσονται δι' αὐτοῦ
μεταδοῦναι τι ἐκ τῶν πολλῶν χρηστῶν καὶ ὀ-
φελίμων τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ, ἡμῖν τε καὶ
αὐτῇ εὐμενῶς χαριζόμενοι.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν κυριωτά-
των μέλημα ἡμῖν ἔσται, ἵνα διὰ τοῦ παρόν-
τος συγγράμματος τὰ πάσης τέχνης καὶ ἐ-
πιστήμης τὴν πρόσθεον ἀφορῶντα τῷ δημο-
σίῳ διοχετεύωνται, ὅπως συντελέσοι τι εἰς
τὴν τῆς βιομηχανίας καθ' ὅλου ἐμφύχωσιν,
πάντων δυνατὴν εὐκολίαν αὐτῇ μεταδιδόν, λό-
γῳ τε καὶ ἔργῳ, ὡς γε μεγίστην ἐρεσιν πρὸς
τοῦτο αἰσθανόμεθα, ἀρχόμενοι μετὰ πολλῶν
ἐτῶν μελέτην καὶ πόνον τοῦ ἔργου ἡμῶν, ἀντι

ετέρας εισαγωγῆς, περὶ ἐργασίας καὶ προόδου ὀλίγα τινὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν προε-
λόμεθα.

Ὅτι μὲν οὖν τὸ εἶναι καὶ μάλιστα τὸ εὖ εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀνεπιθύητος ἀγρίοις τε καὶ πεπολιτισμένοις ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἐπιθυμη-
τόν, πρόδηλον δὴ καὶ οὐδενὸς λόγου χρήζει· ὅτι δὲ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ καὶ ἐν τῷ παρόντι αἰῶ-
νι τὸ εὖ εἶναι χαίροντες, οὐδεὶς, οἴμεθα, ὁ ἀμφισβητήσει. Καὶ ὅμως καὶ τοῦ ἡλίου φαει-
νότερον τυγχάνει· ὅτι ὁ νῦν αἰὼν δικαίως ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ προόδῳ σεμνύνεσθαι δύναται· διότι οὐδέποτε ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, οὐδεὶς τῶν γνωστῶν τῇ ἱστορίᾳ λαῶν μέχρι τοσούτου προαγωγῆς ἀφίκετο. Οὐδὲν ἔθνος ἤκμασε μὴ ἐν εὐπορίᾳ τῶν πρὸς τὴν ζωὴν μέσων μὴ ἐν δυνάμει, καὶ οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἀποτάτης ἀρ-
χαιότητος διετίθη πρὸς παραγωγὴν τε καὶ ὁ-
λεθρον ὅσα εὐκόλως πᾶν διατίθηται ἢ ἀνθρω-
πότης τὴν σήμερον.

Ἀπόλυτος κύριος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτισμά-
των ὁ ἄνθρωπος γενόμενος, τὰ ἀλκιμώτατα καὶ τὰ τερατωδέστατα τῶν θηρίων ἤχημαλώ-
τισε καὶ ἐτιθάσσευσεν· εὐχερέστερον δὲ ἤδη τὴν γῆν, τὸν ἀέρα καὶ τοὺς ὠκεανούς ἐξαναγα-
κᾶζων σκυλεύει τε καὶ λαφυραγωγεῖ, ἐκπλη-
ροῖ τὰς πραγματικὰς αὐτοῦ χρεῖας, καὶ τὰς φανταστικὰς αὐτοῦ ὀρέξεις κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ζοῦ σκέπτεσθαι ἱκανοποιεῖ· ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, οὐ μόνον τὴν τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ εὖ εἶναι ἀνάγκην αἰσθάνεται. Σπου-
δάζει ἄρα ἀνεκδοτῶς ἵνα εὐρύνη τὸν κύκλον τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας καὶ αὐξάνῃ τὰ πρὸς τὴν εὐτυχίαν, ἣν ἀκαταπαύστως ἐπιδιώκει καὶ πανταχοῦ θηρεύει.

Ἐγένετο γεωργός, ποιμὴν, ποντοπόρος, ἀε-
ροβάμων, καλλιτέχνης, ἐπιστήμων, πολλῶν κεκρυμμένων ἐφευρέτης καὶ ἐπινοητής.

Ἡὐδοκίμησεν ἐν τῇ γεωργίᾳ ἐπισπευδῶν τὴν βλάστησιν, προσυλάττων αὐτὴν καὶ ἀ-
φθονωτέρας τὰς συγκομιδὰς ἀποκαρπούμενος.

Ἐπέτυχεν ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ, καὶ οὐ μόνον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λιπαρωτάτων, στε-
ρεωτάτων καὶ ὑγιεινῶν τροφῶν ἀλλὰ καὶ τῶν καλλίστων καὶ θερμωτάτων αὐτοῦ ἐνδυ-
μάτων ἐκ ταύτης πορίζεται.

Ἡρίστευσεν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ καὶ τῇ ἐμπο-
ρίᾳ, ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ μα-
θηματικῇ καὶ τῇ ἀστρονομίᾳ, ἐν τῇ φυσικῇ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἐν τῇ ῥητορικῇ καὶ τῇ πο-
λιτικῇ, ἐν πάσῃ, ἐνὶ λόγῳ, τέχνῃ τε καὶ ἐπι-
στήμῃ, εἰς ὕψιστον βαθμὸν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν διανοητικὴν προόδον ἀφίκετο.

Ἄλλὰ τὸ εὖ εἶναι; Καίτοι δὴ προηγμένους ὁ ἄνθρωπος καὶ τοῦτο τυγχάνων, ἐξ ἀνάγκης δὴπου, ἀλλ' ὅμως πόρρω εἰσέτι ἀφίσταται.

Ἄλλα μὲν οὐδεὶς ὁ μὴ καταγινόμενος ἵνα τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν αὐξάνων βελτιώσῃ ὡς οἷόν τε τὴν τύχην ἣς ἔλαχεν. Οὐδεὶς ὁ μὴ καὶ ἀκουσίως ταχεῖ ἢ βραδεῖ τῷ ποδὶ τὰς προσκεκτημένας αὐτοῦ γνώσεις πολλαπλασιάζων· διότι οὕτως ὁ ἄνθρωπος πέφυκεν.

Ἄμα τῇ ὑπάρξει, καὶ ἡ τῆς συντηρήσεως αὐτῆς ἀνάγκη συμπαρέπεται. Ἡ δὲ διάνοια μὴδὲ αὐτῇ τῇ θελήσει ὑποτάσσεται δύναται. Οὐ μόνον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν σχέσει πρὸς διαφόρους ἄλλους ὁ ἄνθρωπος, ἐκὼν ἀέκων, βλέπει, ἀκούει, μανθάνει, διδάσκεται, μιμεῖται καὶ ἐπινοεῖ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐρ-
μημίᾳ ἡ διάνοια πάντως γνώσεις τινὰς προς-
κτᾶται ἐξ ἀντιλήψεως καὶ ἐπαυξάνει αὐτὰς διὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐπαγωγῆς· διότι μὴδὲ καθ' ὕπνου μένει κερρός. Ἐνεργεῖ, προ-
βαίνει, ὑπὸ μηδενὸς πράγματος τὸ παράπαν ἀναχαιτίζεται, καίτοι προσκόμματα τινὰ καὶ δυσκολίας ἐνίοτε ἀπαντῶσα. Προσδεύει ἄρα καὶ προάγεται, διότι ἡ πρόοδος αὐτῆς νόμος ἐστὶ τῆς φύσεως.

Μὴ ἐπιλανθανόμεθα ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς ζῶν θεωρουμένῳ, ὑπάρχει τῆς ζωῆς τὸ ἠμεμέφυτον, ὑπ' οὗπερ πάντα τὰ ζῶα ἐναερίᾳ τε χερσαίᾳ τε καὶ ἐνάλιᾳ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν ὁδηγοῦνται.

Καίτοι δὲ ὑπὸ διανοίας τοσούτῳ προσδεν-
τικῆς καὶ ἐφευρετικῆς πεποικισμένος ὁ ἄν-
θρωπος, οὐχ ἥττον ὑπείκει τῷ ἠμεμέφυτῳ συμ-
φεῖ τῇ αὐτοῦ ὑπάρξει, τυγχάνοντι.

Ἐν τῇ ἀρχικῇ δ' αὐτοῦ καταστάσει, ὡς καὶ ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ τὸ ἠμεμέφυ-
τον ὑπερτερεῖ τῆς μήπω ἀνεπτυγμένης δια-
νοίας. Ὑπάρχει δια παντός· πρὸς τὸ καλὸν βε-

θαίως ὁδηγεῖ, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὸ τοῦ ΕΓΩ διαστρέφεται, καὶ ἀπειράκις παρεξήγησας τὰς τάσεις τοῦ ἠμεμέφυτου ὁ ἄνθρωπος, ὅπως συντηρήσῃ καὶ ὑπεραπίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ὑπερξεν-
μιρίων καταστροφῶν τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ ἐγένε-
το πρόξενος, ἀκαταλογίστων ὁμοιότητων καὶ ἀπείρων συμφορῶν καὶ ὀλέθρων, ὡς ἐν τῇ ἱστο-
ρίᾳ ἀναγινώσκωμεν. Ὀλοκλήρους πόλεις ἐδήω-
σεν καὶ ὀλοκλήρους λαούς καὶ ἔθνη ἐξῶντωσεν, ὧν τινων μόλις τὰ ὀνόματα τὴν σήμερον γνω-
ρίζομεν.

Καὶ ἐν τῇ καταστροφῇ ἄρα ὁ ἄνθρωπος προώδυσεν· ταῦτα δὲ πάντα ὑπὲρ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ εὖ εἶναι ἀγωνιζόμενος. Καὶ ὅμως οὐ δόλως τοῦτο εἰσέτι κατώρθωσεν· οὐ μόνον τὸ εὖ εἶναι, ἀλλὰ μὴδ' αὐτὸ τὸ εἶναι ἀπλῶς ἐξ-
ασφαλίστατο, ὡς γε δεῖται.

Πόσοι αἰῶνες ἐμόχθησαν; πόσοι μεγαλοφυεῖς ἄνδρες ἤθλησαν; πόσοι καταστροφῆς ἐπηκο-
λούθησαν; εἰς πόσας ἀνακαλύψεις, ἐφευρέσεις καὶ ἐπινοίας οἱ ἄνθρωποι προήχθησαν; Πάν-
τες οἱ λαοί, πάντα τὰ ἔθνη πολλοὺς νόμους μετέβαλλον καὶ πολλὰ ἤθη καὶ ἔθιμα παρη-
τήσαντο· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἠρη-
σκεύματα παρηλλάξαντο· ἀλλὰ ὀλίγοι εἰσέτι οἱ εὐποροῦντες καὶ ἀνετων δὴ σχετικῶς βίον διαζόντες. Πάντες ἐργάζονται, πάντες ἀγω-
νίζονται, πάντες κοπιῶσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάν-
τες τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας ἐγνωρίσαν μὴδὲ γνωρίζουσιν.

Καλοὶ τε καὶ κακοὶ, ἐργατικοὶ τε καὶ φυ-
γόπονοι, ἀκάματοί τε καὶ ὀκνηροὶ, δραστήριοί τε καὶ νοητοὶ, ὑγιεῖς τε καὶ ἀνάπηροι καὶ ἀ-
κουσίως, προαγόμεθα εἰπεῖν, ἀκαταπέυτως ἐργάζονται· ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες ἐπιστήμη-
τινὴ καὶ τέχνην ἐνεργοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἴ-
διον τρόπον ἕκαστος, ἐκ τοῦ ἠμεμέφυτου, ἐκ τῆς ἀνάγκης εἰσέτι τοῦ εἶναι, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κερθιζόμενου τῆς ἐργασίας.

Κατὰ πάντα ἡ ἀνθρωπότης, καίτοι μὴ πᾶ-
σα, προσδεύει· διότι τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει τοιαῦτα προσδευτικά τυγχάνουσιν. Νόμῳ τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος προσδεύει, καὶ οὐδεμίᾳ ἀξίᾳ αὐτῷ ὀφείλεται, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διανοητικὴν προόδον, ἣτις οὐχὶ ἐκ τῆς θελή-
σεως μὴδ' ἐκ τῆς προαιρέσεως, μὴδ' ἐκ μάνης

τῆς διαθέσεως αὐτοῦ ἐξήρηται, ἀλλ' ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ πολλάκις.

Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τῆς ἠθικῆς τὴν πρόο-
δον, μεγίστην, ἀνεκτίμητον ἀξίαν ἔχει ὁ ἄν-
θρωπος πρὸς ταύτην βαδίζων. Ἡ τῆς ἠθικῆς πρόοδος ἐστὶ μὲν νόμος τῆς φύσεως, ἀλλ' ἄ-
θλος μέγιστος, δεινότερος τῷ ἀνθρώπῳ προ-
κείμενος, ἢ αὐτέξουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως αὐτὸν τελέσας, ἀξιώθη τοῦ εὖ εἶναι, πρὸς ὅ-
περ ἅπαντες τείνουσι καὶ ἀκαμάτως ἐποφθαλ-
μιῶσιν, ὅποι οὐδόλως ὑπάρχει πολλάκις αὐ-
τὸ ἐκζητοῦντες καὶ μηδέποτε δίχα τῆς ἠθι-
κῆς εὐρίσκοντες.

Μηδὲ πλοῦτος, μηδὲ δόξα, μηδ' οἰκδότης ἀπόλαυσις τὸ εὖ εἶναι παρέχουσιν.

Φροῦδος ὁ πλοῦτος, κενὴ ἡ δόξα, μάταιαι καὶ καταστρεπτικαὶ πολλάκις αἱ ἀπολαύσεις, καὶ αἱ τῶν θεμιτωτάτων, ἀνευ τῆς ἠθικῆς τυγ-
χάνουσιν.

Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος εὐτυχήσει· ἐὰν μὴ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπιστήσῃ.

Καθ' ὅσον μὲν προσδεύει ἡ διάνοια, καὶ ἡ ἠθικὴ κάλλιον κατανοεῖται, ἀλλ' οὐδόλως οὖν αὐτῇ προάγεται· διότι καίτοι φύσει τὸ συμ-
φέρον αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης θηρεύουσα, οὐδό-
λως ὅμως καλῶς τοῦτο ἐνόησεν εἰσέτι.

Καὶ αὐτὴ δὴ ἡ ἠθικὴ προωδευσεν, ἀλλὰ τὰ μέγιστα εἰσέτι καθυστεροῖ.

Ἐπὶ ἄρα ἄνδρες πολλοὶ καὶ μεγάλοι, οἵτι-
νες ὑπὲρ τῆς προόδου αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐργάσθησαν, ἐμόχθησαν, ἐδίδαξαν, ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτῶν λίαν βραδέως, μετὰ πολλὰς γενεὰς ἠκούσθη, ἀνεγνωρίσθη, καὶ ὅμως ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἤκιστα ἐν πράξει ἐτέθη. Διὸ καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν ἀνθρώπων οὐκέτι ἐδραιώθη· ἡ συνενόησις περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ οὐκέτι ἐπῆλ-
θε, καὶ αἱ καταστροφῆς καὶ τὰ ἐκ τῶν στε-
ρήσεων δεῖνὰ λυμαινόνται τὰς πόλεις, τὰς κοι-
νωσίας, τὰς οἰκογενεῖας, πτωχόν τε καὶ πλού-
σιον· διότι καὶ τὰ δεῖνὰ προσδευσαν καὶ ἔστη-
μέραι προσδεύουσιν· διότι οὕτω ἐδίδαχθη ὁ
πραγματικὸς τρόπος τοῦ εὐτυχεῖν

Τὰ πάντα ὁ ἄνθρωπος παρεξήγησε καὶ
καθ' ὅλα εἰς ὑπερβολὰς ἐξώκειλεν. Αἰσθάνε-

ται την ανάγκην τοῦ ἐργάζεσθαι, καὶ ἐργάζεται ἵνα τὰ μέσα τῆς ἐνυτοῦ συντηρήσεως προσκτήσῃται· οὕτω δὲ καὶ τὸν νόμον τῆς ἐργασίας ἐκπληροῦ καὶ τὸν τῆς συντηρήσεως.

Ἄλλὰ μὴδ' ἵνα καλῶς καὶ ὠφελίμως ἐργάζονται οἱ ἄνθρωποι, δεόντως ἀνατρέφονται μὴδ' ἐν εὐεξίᾳ τε καὶ βίῳ συντηρῶνται. Ἐργάζονται, διότι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι· διότι αὐτὴ ἡ φύσις ἐργάζεται.

Ἡ ἐργασία ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως· τὰ πάντα κινῶνται καὶ ἐνεργοῦσιν· οὐδαμῶς τῆς κτίσεως ὑπάρχει ἀδράνεια· οὐδὲν περιττὸν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, οὐδὲν ἀεργόν που κεῖται· αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐργάζεται, ἐνεργεῖ, προνοεῖ ὑπὲρ πάντων καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον τέλος αὐτὰ διευθύνει. Ἐθελῶς νόμος ἀναλλοκίωτος, καθ' οὗς τὰ πάντα ἐπιδρῶσι πρὸς ἄλληλα καὶ ἀλληλεγγύως διέπονται.

Τὸ σύμπαν ἐργάζεται, καὶ κατὰ τοὺς νόμους τούτους παράγει, ζωοποιεῖ, ἀναγεννᾶται, μεταμορφοῦται, προβαίνει, προοδεύει, τελειοποιεῖται.

Καίτοι δὲ, ὡς ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, ἀναγκαιῶς ἔπεται τοῖς νόμοις τῆς φύσεως· δύναται ὁμως ἀντιστηναὶ αὐτοῖς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἠθικὴν πρόδοον καὶ τὴν τελειοποίησιν· δύναται καθυστερῆσαι ἄλλα καὶ ὅτι τάχιον τῇ τελειότητι φθάσαι.

Ἐχει πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας, τὸ αὐτεξούσιον ἀπεριόριστον, οὐδὲν δύναται ἀναγκάσαι αὐτὸν τὸ καλὸν προαιρεῖσθαι, ἐὰν μὴ οὗτος αὐτὸς ὡς τοιοῦτον τὸ πρᾶγμα ἐνοήσῃ, καὶ αὐτοπροαιρέτως αὐτὸ ἀσπασθῇ.

Οὐδὲν δύναται βιάσαι αὐτὸν κακοποιῆσαι, ἐὰν μὴ αὐτὸς οὗτος θελήσῃ ἐκ πάθους τινος ἢ ἐκ σφάλματος τὸ κακὸν πράξαι.

Ἐχων ὁ ἄνθρωπος τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας, εὐκόλως δύναται ἐπισπεῦσαι τὴν ἑαυτοῦ πρόδοον, ἐὰν σπουδᾷ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ κανονίσαι· ἐὰν ἐργάζεται, προοδεύει βεβιαῶς· ἀλλ' ἂν τακτικῶς καὶ λελογισμένως ἐργάζεται, τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ ἐπισπεύσει· διότι ἐργασία μὲν ἀνευ πρόδοου οὐδαμῶς ὑπάρχειν δύναται· πρόδος δὲ ἀνευ ἐργασίας μὴδ' ἐγένετο, μὴδ' ἔσεται ποτε ἐν τῇ φύσει.

Ἡ ἐργασία διπλοῦν σκοπὸν ἔχει, τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ζωῆς καὶ τὴν πρόδοον τῆς αὐλοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ οὐσίας· ἡ δὲ πρόδος διαιρεῖται εἰς διανοητικὴν καὶ εἰς ἠθικὴν.

Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἐργασία εἰς σωματικὴν καὶ εἰς διανοητικὴν διαιρεῖται. Ἡ διανοητικὴ πρόδος ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναπτύσσεται, ἡ δὲ ἠθικὴ, καίτοι τῇ διανοητικῇ δυναμένη συνέπεσθαι, οὐδέποτε ὁμως μέχρι τοῦδε ἐκ παραλλήλου σὺν αὐτῇ ἐβάδισε· διὸ καὶ οἱ τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένοι τὴν διάνοιαν πολλάκις τὰς ὠμοτάτας τῶν κακιῶν διεπράξαντο.

Ἡ δὲ ἠθικὴ πρόδος ὑπὸ τῆς καλῶς ἐνοουμένης ἀνατροφῆς τῆς τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἐμπρεπούσης ἀναπτύσσεται. Ταύτην δὴ τὴν πρόδοον παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ, καὶ διὰ ταύτην καὶ μόνην αὐτὸν ἀνταμοιβῆσαι καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Αὕτη ἐστὶν ἡ καλλίστη τῶν προόδων, ἥτις πάσας τὰς ἄλλας τὰ μέγιστα βοηθεῖ, διδάσκουσα τὴν ἀθόρητον καὶ αὐτοπροαίρετον ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον καθηκόντων. Καὶ ὁμως μόνη αὕτη εἰσέτι παρασάγγας ὄλουστος καθυστεροῦ· διὸ καὶ ἐλάχιστον τῆς ἀνθρωπότητος μέρος εἰσέτι ὁπωσοῦν ἐπολιτίσθη καὶ ἐξηγυγενίσθη.

Ἡ ἠθικὴ πρόδος οὐδόλως ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων· δεόν ἵνα ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελῆσῃ. Καὶ οὕτη ἐστὶν ἡ καλλίστη τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν εὐτυχημάτων.

Τότε ὁ κόσμος εὐτυχήσει, ὅτε ἡ ἠθικὴ προοδεύσει, ὅ ε ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ἐργασθήσεται, ἵνα τοῖς πᾶσιν ὠφελίμως γένηται.

Τότε ἡ ἀνθρωπότης πραγματικῶς προοδεύσει, ὅταν διδαχθῇ δεόντως τὰ ὁρμήματα διευθύνειν, ὅταν ἀνατραφῶσι πάντες ἵνα ἰσοτίμως πάσας τὰς τέχνας καὶ τεχνικὰς ἀνδρόμωσ ἀνακυρήξωσιν, ὅταν μηδεὶς δυστάζη γεωργὸν εἶναι ἢ ποιμένα, σιδηροργὸν ἢ ἀρτοποιὸν, ὅταν καλῶς γνωρίσωσι τί παρὰ τῆς ἐργασίας ὀφείλει ἕκαστος προσδοκᾶν, ὅταν τέλος πάντων οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην ζῆ-

τώσιν ἀλλὰ καὶ διδῶσιν αὐτὴν τοῖς ἐργαζομένοις.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ἡμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησθε. Τῷ ἀνθρώπῳ ἐναπόκειται τὸ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ συμφέροντος. Ἀρκεῖ, ἵνα θελήσῃ· ἀρκεῖ, ἵνα ζητήσῃ, καὶ οὐδέποτε στερηθήσεται, ἐκτὸς ἐν ταῖς θεομηνίαις. Τὸ πραγματικὸν δὲ αὐτοῦ συμφέρον ἐστὶ τὸ ὑπὲρ πάντων ἐργάζεσθαι, ἵνα πάντες ἐν ἀφθονίᾳ ἔχωσι τὰ πρὸς συντήρησιν ἐπιτήδεια, διότι καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἡ φύσις παράγει, ἐὰν γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεσθαι.

Συγκεφαλαιῶντες ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες ὅτι ἡ ἐργασία ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως· ἀναγκαιῶς παντὶ δημιουργήματι.

Μήτηρ ἐστὶ τῆς προόδου, ἥτις ἐπίσης νόμος τῆς φύσεως τυγχάνει ἀναγκαιῶς παντὶ ἐμφύχῳ· ἐπιβάλλεται δηλονότι ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων· ἀλλ' ἡ ἠθικὴ πρόδος τῷ ἀνθρώπῳ ἐναπόκειται, καὶ ὀφείλει ἵνα κανονικῶς καὶ δεόντως ἐργάζεται, ὅπως τάχιον αὐτῇ ἀφίκηται πολλῶν στερησεων, κακουχιῶν καὶ δεινῶν μετὰ πάντων ἑαυτὸν σώζων.

Ἐλπίζομεν δ' ὅτι εἰς τὸ μέλλον, ἂν Θεὸς διδῶ, ἐξομεν τὴν εὐκαιρίαν ἵνα, ἐπανερχόμενοι, ἐπὶ τὸ ἐκτενέστερον καὶ μερικώτερον τὸ θέμα ἡμῶν ἀναπτύξωμεν.

Ἡ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

« ΦΙΛΕΡΓΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ. »

Ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑρίστανται διάφοροι φιλόφρονες καὶ ἀλληλοβοηθητικαὶ Ἐταιρίαι, ὧν τινες μὲν σκοποῦσι τὸ χορηγεῖν ποσὸν τι χρηματικὸν ἢ σιτηρέσιον ταῖς χήραις καὶ τοῖς ὀρφανοῖς τῶν ἀποβιούντων μελῶν, τινες δὲ τὸ παρέχειν βοήθειαν τοῖς ἀσθενούσιν ἑταίροις καὶ ταῖς οἰκογενείαις αὐτῶν· ἕτεροι δὲ τὸ προμηθεύειν τοῖς μέλεσι πάντα τὰ τῆς ζωῆς χρειώδη εἰς συγκαταβατικὰς τιμὰς, καὶ ἕτεροι τὸ παρέχειν πᾶσαν ἀσφάλειαν τῆς ἐργασίας καὶ παιδεύσεως τῶν τέκνων τῶν ἐργατῶν, καὶ

παντοειδῆς ἐν ἐνὶ λόγῳ τοῖς συμβαλλομένοις βοηθείας.

Ἀπὸ δεκαπενταετίας δὲ πολλαὶ καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἤρξαντο συνιστάμεναι Ἀδελφότητες, Λέσχαι καὶ Ἐταιρίαι φιλόφρονες, φιλόπρωχοι καὶ φιλεκπαιδευτικαί, αἵτινες καίτοι μὴ ἄλμασιν αὐτὰ αὐταὶ δυστυχῶς προοδεύουσαι, οὐχ ἥττον ὁμως ἀξιεπαινοὶ οὐκοθέν εἰσι διὰ τὴν σκοπὸν αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ὡς οἶόν τε ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ μηδενὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος ἔχοντος.

Αἱ ἐν Εὐρώπῃ τοιοῦτου εἶδους ἑταιρίαι προώδευσαν τὰ μέγιστα· διότι βασιζόμεναι ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος τῶν ἑταίρων, οἵτινες κατὰ μυριάδας προστρέχουσι, καὶ τὰ χρηματικὰ αὐτῶν κεφάλαια ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ καθ' ἑκατομμύρια φράγκων καὶ λιρῶν ἀριθμοῦνται.

Αἱ δὲ ἐνταῦθα Ἀδελφότητες καὶ Ἐταιρίαι εἰσι πραγματικὴ φιλόφρονες, διότι οὐδὲν μέλος αὐτῶν ἀτομικῶς ὠφελεῖται, ἀλλ' ἅπαντα καταβάλλουσιν ἐκ τῶν ἰδίων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐνδεῶν, ἐργάζονται ἅπαντα, καὶ ὅσον δύνανται τοὺς ἀπορωτέρους βοηθοῦσιν.

Τοῦτο δὲ ἐστὶν ἠθικὴ πρόδος, ἡ πᾶσιν ὑπερτάτη.

Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν φιλοφρονικῶν Ἀδελφοτήτων διακρίνεται ἡ «Φίλεργος Ἐταιρία», ἥτις οὐ μόνον ἐπὶ τὸ ἐπωφελέστερον βοηθεῖ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἀξιοπρεπέστερον τῷ τε διδόντι καὶ τῷ λαμβάνοντι, καὶ πολλὰ καλὰ τοῖς ἐνδεῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς προοιωνίζεται.

Ἡ Σύμβολον ἔχει «ἀεργίῃ ὄνειδος», ὅθεν ἀρχεται καὶ ἡ ῥήτρα τοῦ ἀνά χειρας συγγραμματος, ὅπερ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀποκαλεῖται Φίλεργος καὶ οὐχὶ Φίλεργος, τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἐφ' ὅσον δυνηθήσεται, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιδιώξων.

Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φίλεργος Ἐταιρία προτιθεμένη ἀμέσως μὲν τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ὕλικὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων ἐργατῶν ἀνευ διακρίσεως φύλου, θρησκευματος ἢ ἐθνότητος, ἐμμέσως δὲ τὴν διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐργασίας ἐξάλειψιν τῶν καταμαστιζόντων

τούς ἡμετέρους συμπολίτας δεινοπαθημάτων, παρέχει αὐτοῖς αἰτούσιν ἀτόκως καὶ ἐπὶ ἐπιστροφῇ ποσὸν τι χρηματικόν, ἢ τὸ ἰσότιμον τούτων εἰς ὄργανα χρησιμεύοντα πρὸς ἐξάσκασιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν.

«Ἡ Ἐταιρία προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ κατὰ τοὺς πόρους αὐτῆς θελεῖ μεριμνῆσαι πρὸς μείζω ἐπέκτασιν τῶν ἐργασιῶν διευκολύνουσα τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐργασίας καὶ περιστέλλουσα διὰ παντὸς ἡθικοῦ μέσου τὰς ἀλεθρίας τῆς ἀργίας συνεπείας.»

Τοῦτο δὲ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ὄντος ἡμῶν εὐχόμεθα, καὶ ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμεθα ὅτι οὕτως ἔσεται· διότι οὐ μόνον τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἑταιρίας, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, διακρίνονται ἐπὶ φιλανθρωπία, καὶ ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἀγαθοεργίας ἐμπνέονται, ἀλλὰ καὶ μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος ὑπὲρ αὐτῆς ἀκαμάτως ἐργάζονται καὶ μεριμνῶσιν.

Ἡ ἑταιρία αὕτη συνστήθη κατὰ τὸ ἔτος 1866 καὶ πολλοὺς ἀπόρους ἐργάτας συνδραμούσα ἔχει ἤδη ἐνεργητικὸν ἐκ τεσσαρῶν περὶπου χιλιάδων λιρῶν, συμποσῶθεν ἐκ τῆς ἐτησίως συνδρομῆς ἐκάστου τῶν μελῶν τῆς ἑταιρίας, ἐκ τῶν εἰσφορῶν τῶν μεγάλων αὐτῆς εὐεργετῶν καὶ τῶν δωρητῶν καὶ ἐκ τοῦ προῖόντος τοῦ κατὰ πᾶν ἔτος διδομένου ὑπὲρ αὐτῆς χοροῦ.

Μεγάλοι εὐεργέται τῆς ἑταιρίας εἰσὶ, πρὸς τοὺς ἄλλους, οἱ κ. κ. Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ Γεώργιος Ζαρίφης, οἱ πανταχοῦ, ἔνθα ἀγαθόν, παρόντες καὶ ἐνεργητικώτατον μέρος λαμβάνοντες.

Δωρηταὶ δὲ εἰσιν οἱ ἐνταῦθα ἀδελφοὶ κ.κ. Ο. καὶ Μ. Νεγρεπόνται.

Τὴν Φιλεργὸν Ἐταιρίαν κοσμοπολιτικὴν οὖσαν ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς πρωτευούσης οἱ φιλάνθρωποι ὑπεστήριξαν.

Τὴν πρωτοβουλίαν δὲ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἔσχεν ὁ κατὰ πολλὰ ἀξίειπαινος κ. Ἰωάννης Βρετὸς, ὅστις πρῶτος ἐλάλησε περὶ αὐτῆς διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενης τότε ἐφημερίδος «Ὁμόνοια». Συνεμόχθησαν δὲ αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως οἱ ὁμογενεῖς κ.κ. Ἰωάννης Μακρίδης Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, Γεώργιος Μωῦσια-

δης, Ἰωάννης Τανταλίδης, Γαβριὴλ Σαρφκλή, Περικλῆς Πορτοκάλλης, καὶ ἕτεροι.

Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ καὶ εὐδῶσιν τοῦ ἔργου ἐνεργητικώτατον μέρος ἔλαβον οἱ κ.κ. Σπυρίδων Μαυρογένης, Βασίλειος Σαρακιώτης, Κλεάνθης Σκαλιέρης, Κωνσταντῖνος Ἀνθόπουλος, Ἐμμανουὴλ Ἀλευρόπουλος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα κατὰ καθήκον προθύμως ἀναγράφομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις, ἅμα ὡς λάβωμεν τὰς ἀπαιτούμενας ἀκριβεῖς πληροφορίας. Οἱ κύριοι οὗτοι, ὡς πληροφοροῦμεθα πολυτρόπως ὠφέλησαν τὴν ἐν λόγῳ ἑταιρίαν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω αὐτὴν προήγαγον ὅτε μὲν διὰ τῆς χρηματικῆς αὐτῶν συνδρομῆς ὅτε δὲ διὰ τῆς αὐτοπαΐνου ἐργασίας αὐτῶν καὶ δραστηριότητος.



Η ΜΕΛΙΣΣΑ

Ἡ μέλισσα τὸ θέρος ἐργατικὴ δὲν τρέχ' εἰς καθὲ μέρος ἐδῶ κ' ἐκεῖ· νὰ εὕρῃ ῥύδα θέλει, νὰ ποτισθῇ, γλυκὺ νὰ κάμῃ μέλι, νὰ ἐργασθῇ καὶ τὸν χειμῶνα μέλλει ν' ἀναπαυθῇ.

Ἡ πεταλοῦδα τρέχει χωρὶς σκοπὸν, οὐδὲ φροντίδα ἔχει οὐδὲ καρπὸν.

Πετᾶ καὶ χρόνον χάνει· πετᾶ φαιδρῶς, ἀλλ' ὅμως αἰφνης φθάνει χειμῶν ψυχρὸς, καὶ τότε θ' ἀποθάνῃ αὐτὴ σκληρῶς.

Διδάσκει τὰ παιδιά τοιαύτ' εἰκῶν, κακὸν ἢ ἀεργία, πολὺ κακόν.

Ἡ νέα ἡλικία εἶν' ἀνηρά· εἰς ἕαρ τώρα ζῶμεν· ἀλλὰ περᾶ λοιπὸν ἄς ἐργασθῶμεν ἀπὸ μικρά.



Ἔργα καλὰ προσεκτικὰ! Μακρὰν, μακρὰν ἢ δυνήρα! Ἄς ἐργασθῶ, τότε εὐτυχῶ. Πτωχὸς εἶθ' ἀγείρῃ ὁ ἀργός.



ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

ΜΕΛΕΤΑΙ

Ἐπὶ τοῦ ἔρωτος, τῆς εὐτυχίας, τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῶν συζυγικῶν συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν.



ΖΗΛΟΥΣΙΑ. — ΜΟΙΧΕΙΑ. — ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ. — ΑΓΑΜΙΑ.

ὑπὸ

A. DEBAY

Ὁ σοφώτατος οὗτος Γάλλος συγγραφεὺς φιλοσοφικῶς ἐξετάζων τὸν γάμον διὰ τοῦ εἰρημένου πονήματός του, εὐμετάδως διὰ τῆς ἱστορίας, τῶν νόμων καὶ τῶν χρηστῶν τῆς πείρας παραδειγματῶν διδάσκει μετὰ λόγου ἐν πρώτοις τί ἐστὶν ὁ γάμος, τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, πῶς οἱ σύζυγοι δύνανται νὰ ζῶσιν εὐτυχεῖς καὶ ἀγαπώμενοι πάντοτε, καὶ συνάγει ὅτι ὁ γάμος οὐ μόνον ἐπιβάλλεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύσιν ὅτι οἱ ἄγχοι καὶ οἱ κινῶς μεταχειρίζομενοι τὴν συζυγικὴν ζωὴν εἶναι αὐτόχρομα ὄντοισι τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τοῦ νεωτέρου ἐξευγενισμοῦ τῆς κοινωνίας. Ἐνδιατρίβει ἐπὶ τῶν ἀμοιβεῖων καθηκόντων τῶν συζύγων, ἐπὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμπεριφορᾶς καὶ ἐπὶ τῆς καταλήλου ἀατροφῆς τὴν ὁποίαν χρεωστῶσι νὰ διδῶσιν εἰς τὰ τέκνα τῶν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ καρτία.

Τοῦτο μόνον μετὰ παρησίας λέγομεν ὅτι ἐπισταμένως ἀναγνώσαντες τὸ βιβλίον ἐθέληθημεν, ἐδιδάχθημεν, καὶ κατὰ συνέπειαν καθήκον ἡμῶν θεωρήσαμεν νὰ μεταφράσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν καὶ νὰ τὸ παραθέσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐ μόνον ὡς ὠφέλιμον ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαῖον διὰ τὰς σοφὰς καὶ πλουσίας αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐντελῆ συμφορὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ανατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Συνιστῶντες αὐτὸ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην παντὸς ἀνθρώπου ἐγγάμου ἢ ἀγάμου

καὶ ἰδίως πατρὸς οἰκογενείας, παποίθαμεν ὅτι προσφέρομεν τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς σεδαστὸν Κοινόν.

A. N.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ Γάμου κατὰ τὰς ἐποχάς, τὰ κλίματα καὶ τὰ ἥθη τῶν διαφόρων λαῶν.

Τὸ ὁρμέφυτον τῆς παραγωγῆς εὕρηται παρὰ πᾶσι τοῖς ἐμβίοις οὔσι, καὶ ἐγκαθίστησι τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ εἶδους. Παρὰ μὲν τοῖς ζώοις ἢ τῶν φύλων προσέγγισι, ὁρμεμύτως τελεῖται ὑπακούουσι τῷ νόμῳ τῆς φύσεως· παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, ὅστις τὰ αὐτὰ ἔχει ὄργανα, τὸ αὐτὸ ὁρμεμύτον, ἢ ἐνωσις τῶν φύλων, καθιερωμένη ὑπὸ τῶν νόμων, ἢ διαφοροῖς ἐθεσι ὑπέικουσα, ὀνομάζεται γάμος. Ἀλλ' οἱ νόμοι οὗτοι καὶ τὰ ἔθιμα, ἀνθρωπίνης συστάσεως, ποικίλλονται κατὰ τὰ κλίματα, τοὺς λαοὺς καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν Ἑυρώπῃ, καὶ ἐν γένει, κατὰ τὰς εὐκράτους ζώνας, ἐπικρατεῖ ἡ μονογαμία ὁ ἀνήρ δηλοδῆ συνενούται μετὰ μιᾶς μόνης γυναίκας. Ὁ φυσικὸς δὲ λόγος τῆς μονογαμίας εὕρηται ἐν ταῖς γεννήσεσι τῶν θηλέων, αἰτινὲς εἰν ἐννενήκοντα καὶ ἐξ πρὸς ἑκατὸν ἄρρενας. Τοῦ πολιτικοῦ δὲ λόγου ξένου τῷ ἡμετέρῳ ἀντικειμένου τυγχάνοντος, ὀλίγιστα περὶ αὐτοῦ λαλήσομεν.

Ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις, ἡ ἀναλογία τῶν ἀρρένων πρὸς τὰς γυναίκας ἀντίστροφος τυγχάνει· ὑπολογίζονται ἑκατὸν πρὸς ἐννενήκοντα καὶ ἐξ ἄρρενας, ὅθεν καὶ ἡ πολυγαμία, ἦτοι πολλαὶ γυναῖκες διὰ ἓνα ἄνδρα. Πολιτικαὶ δὲ θεωρίαι ἐποίησαν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ τὴν πολυγαμίαν ἐντολὴν θερηκευτικὴν. Παρατηρήθη ὅτι αἱ γυναῖκες πρόορως ἐστειροῦντο τὴν δύναμιν τοῦ γεννᾶν, καὶ ὁ σκοπὸς τῶν νομοθετῶν ἦν τὸ κλιθεῖν χώραν ἀπέραντον καὶ ἐρημον. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ἔστις διεισδύει κατὰ μικρὸν παρὰ τοῖς βαρβαροῖς λαοῖς, σπουδαίως ἐτροποποίησε τὴν ἔξιν

ταύτην διότι, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, πολλοὶ περιγίγνται ἐσημείωσαν ὅτι ἡ πολυγαμία οὐχὶ γενικὴ ἐτύγχανε μεταξύ τῶν λαῶν τούτων, ὅτι μόνον ἐν τῇ πλουσίᾳ τάξει εὐρίσκετο, καὶ σπανίως ἐν τῇ τῶν πτωχῶν, ὥστε κατὰ συνέπειαν εἰς τὰ φιλήθονα ἦθη τοῦ πλουσίου ἀποδοτέα. Ἐξάγεται δὲ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων ὅτι οἱ πολυγάμοι λαοὶ εἰσι κωφοί, ἐκ ενεχυρισμένοι, βάρβαροι, καὶ κλίνουσι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ σκῆπτρον.

Ἐπὶ τέλος δὲ, παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννηθέντων τῶν θηλέων κατὰ πολλὰ ἀνώτερος τοῦ τῶν γεννηθέντων τῶν ἀρρένων τυγχάνει, μία μόνη γυνὴ εὐρίσκειται διὰ πολλοὺς ἀνδρας, ὡς συμβαίνει παρὰ τοῖς Θίβετανοῖς, τοῖς κατοικοῖς τῆς Βεντάνης, τῆς Νηπώλης καὶ τῆς Ἰάβας. Ἡ τῶν γυναικῶν σπάνις ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τὴν πολυγαμίαν· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος γάμος, ὅστις παραβιάζει τὴν πατρικὴν στοργήν, τροποποιεῖται ὁσημέραι, ἀφ' οὗ οἱ ἀνδρες ἀπέρχονται ζητήσοντες γυναῖκας εἰς ἄλλας χώρας, καὶ λήξει καθ' ὁλοκλήριον ἐξαφανιζόμενος.

Πράγμα δὲ ἀναντιρρητὸν ἡ μονογαμία διεδόθη ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὸ γενικώτερον ἢ ἡ πολυγαμία. Οἱ μεγάλοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν μονόγαμοι, καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἠσπάσατο τὸν γάμον τοῦτον ὡς τὸν κάλλιστον πρὸς τὸ γένος καὶ τὰ ἦθη.

Ἐὰν ἤδη καταβῶμεν τὴν ζωικὴν κλίμακα, μέλλομεν ἰδεῖν ὅτι οὐχὶ τῷ ἀνθρωπινῷ μόνῳ γενεῖ ἡ μονογαμία περιορίζεται. Ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἔτερα εἶδη ἐν αὐστηρᾷ μονογαμίᾳ ἐξ ὁρμηφύτου ζῶντα καὶ ἀποθνήσκοντα. Ἄμα ἱκανὰ μίξεως γενόμενα, τὰ ἀρρενα τῶν εἰδῶν τούτων ἐκλέγονται ἐν θῆλυ καὶ μέχρις ἐσχάτων μάχονται κατὰ τὸν διαμφορηθέντων αὐτῶν ἀφ' ἧς στιγμῆς νικήσωσιν, ἢ ἔνωσις περαίνεται διὰ βίου. Οὐδὲν ἀπιστίας παράδειγμα γνωστὸν ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν, καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐνός τὸ ἕτερον νεὸν ἐκλογὴν ποιεῖται. Μνημονεύομεν δὲ ποικιλιῶν τινῶν τῶν πιθήκων ὁ κάστωρ, ἡ ἀλώπηξ, τὸ σαρκίον, ὁ ἀσπάλαξ, οὐδέποτε ἔχουσι εἰμὴ μίαν μόνην σύντροφον.

Παρὰ τοῖς πτηνοῖς, ὁ ἀετὸς, ὁ ἰέραξ, ὁ πελαργός, ὁ κύκνις, ἡ περιστερὰ, κτλ.

Πάντα τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως τεταγμένα πράγματα νόμοι εἰσὶν ἀναλλοίωτοι, οἷτινες ἔχουσι ἴδιον τρόπον ἐκτελέσεως· ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων συνιστάμενα πράγματα εἰς μυρίας μεταβολὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σοφῶς ὑπόκεινται, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον παραδόξως τοῦθ' ὅπερ ἀποδείξει ἡμῖν ἡ περιγραφὴ τῶν γάμων καὶ τῶν τελετῶν αὐτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν καὶ λαοῖς τοῖς διεσπαρμένοις ἐπὶ τῆς γῆνης σφαιρίας.

Ἐν Ἀσίᾳ, τῇ κοιτίδι ταύτῃ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὑπῆρχον λαοὶ, ὧν οἱ νόμοι ἐπέτρπον τῷ πατρὶ λαβεῖν ὡς σύζυγον τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, τῷ υἱῷ συζευθῆναι μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀδελφῷ νυμφευθῆναι μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ. Οὕτω παρὰ τοῖς Πέρσαις, τοῖς Ἀσσυρίοις, τοῖς Πάρθοις καὶ τισιν ἑτέροις ἀρχαίοις ἔθνεσιν, ὁ ἀνὴρ ἠδύνατο συνενωθῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς ἧτις αὐτὸν ἐγέννησεν. Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὁ γάμος μεταξύ τέκνων τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀπιγορεύετο, ἀλλ' ἐπιτρέπετο τοῖς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τέκνοις. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς Ἀραβῶν, τοῖς Ἀταπεσίοις, τοῖς Νιχιουαίοις, τοῖς Περουβιανοῖς, τοῖς Σικίμοις, κτλ., ἐλεύθερος ἦν ἕκαστος ἵνα μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ νυμφευθῆ. Παρὰ τοῖς Ταρτάροις, τοῖς Σκύθαις, τοῖς Χιλιανοῖς, τοῖς Καραθαῖς συχνάκις ὁ πατὴρ συνῆπτε γάμον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς.

Παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀσιανοῖς καὶ ἀφρικανοῖς λαοῖς ἡ πληθὺς τῶν γυναικῶν παραδεκτὴ τυγχάνει, ἐν ᾧ ἐν Θηβαίῃ, ἐν Νηπώλῃ καὶ Ἰάβᾳ, πολλοὶ ἀνδρες νυμφεύονται μίαν μόνην γυναῖκα. Ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Λασσά καὶ τῆς Καλικούτης ἀπαντῶσιν ἐπίσης γάμοι μιᾶς γυναικὸς μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν. Αἱ Ναῖραι, εὐγενεῖς γυναῖκες τῆς Μαλαβάρης, ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἵνα συζευθῶσι μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν, ἐν ᾧ οὗτοι οὐδ' ὅλως δύνανται εἶναι ἀνδρες εἰμὴ μιᾶς μόνης γυναικός. Αἱ γυναῖκες τῶν Τοδβιδῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰνδουστάν, καὶ αἱ τῶν Νεογαρδῶν, λαμ-

βάνουσι ὅσους συζύγους ὀρέγονται.

Οἱ Ἰνδουστανοὶ ἐορτάζουσι τοὺς ἀραβῶνας διὰ πανηγύρεων πολλῶν ἡμερῶν περαιωθείσας δὲ τῆς τελετῆς, ἡ μνηστὴ ἐπιστρέφει παρὰ τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς, καὶ ὁ νεανίας μετὰ μόνον ἐν ἔτος δύναται νὰ ἴδῃ αὐτήν. Ἐπὶ τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον, ὑποχρεῖται νὰ ἐργαζῆται ὑπὲρ τῶν γονέων τῆς μελλούσης αὐτοῦ συζύγου. Οἱ Ὀττομίραι προσφέρονται διὰ τρόπον πολὺ διαφόρου μόνον, ἀφ' οὗ συνοικήσῃ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μετὰ τῆς μνηστῆς τοῦ ὁ νεανίας γνωστοποιεῖ εἰς τοὺς γονεῖς τῆς ὅτι ἀρέσκει αὐτῷ· ἐν ἐκείνῃ δὲ περιπτώσει τὴν ἀποπέμπει εἰς αὐτοὺς. Παρὰ τοῖς μαύροις τοῦ Κογκῶ καὶ τοῖς Καλμούκοις, ἡ μνηστὴ χρεωστὴ νὰ μείνῃ ἐπὶ ἐν ὁλοκλήρῳ ἔτος μετὰ τοῦ μελλονόμενου τῆς, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν περὶ τὸν γάμον ἱκανότητά τῆς· ἐὰν δὲ ἐν τῷ χρόνῳ κῶ τούτῳ διαστήματι μὴ συλλάβῃ ἐν γαστρὶ, ἀποπέμπεται εἰς τοὺς γονεῖς τῆς ὡς ἀντικείμενον μηδεμιᾶς ἀξίας.

Οἱ Τάρταροι τοῦ βορρᾶ τῆς Ρωσσίας δὲν δύνανται ν' ἀπολαύσωσι τὴν χεῖρα τῆς νεανίδος ἢν ἀγαπῶσιν εἰμὴ ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ μετ' αὐτῆς παλαίσωσι καὶ καταβάλλωσιν αὐτήν. Ἐν Γροιλανδίᾳ, ἅμα ἀποπειρωθείσης τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἡ νεὰνὶς φεύγει εἰς τὰ ὄρη ὁ σύζυγος ὑποχρεῖται νὰ τρέξῃ κατόπιν αὐτῆς καὶ νὰ κυνηγήσῃ αὐτήν ὡς ἔλαφρον ἀγρίαν· ὅταν δὲ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ καὶ νὰ τὴν συλλάβῃ αὐτὴ διαγωνίζεται μετὰ δυνάμεως. Δὲν μένει τότε εἰς τὸν σύζυγον ἕτερον μέσον εἰμὴ νὰ δέσῃ τὴν γυναῖκα του ἐντὸς σακκου καὶ νὰ κομίσῃ αὐτήν εἰς τὴν γαμικὴν οἰκίαν.

Παρὰ τοῖς Ἀλοῦταις, ὁ γάμος εἶναι ἐκδρομὴ ἐπικίνδυνος, ἀληθῆς ἐξ ἐφόδου ἄλωσις. Ἄμα νεανίς τις μνηστευθεῖσα, ἀποσύρεται εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἐξ ἧς δὲν ἐξέρχεται πλέον, καὶ ὁ μελλονόμενος αὐτῆς χρεωστῆ νὰ τὴν ἀπαγάγῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ καταφύγιον, ἐναντίον τῆς χαλάζης τῶν ῥαβδισμῶν οἷτινες πίπτουσι ἐπὶ τῆς ῥαχέως του· με μόνον τὴν συμφωνίαν ταύτην γίνεται σύζυγός του.

Οἱ Καμτσάδαλοι καὶ οἱ Κοριάκοι ἔχουσι συνθήριον ὄχι ὀλιγώτερον παραδόξον, καὶ ἐπικίνδυνότερον. Ὁ θέλων νὰ νυμφευθῇ νεα-

νίας, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς νεανίδος, τὴν ὁποῖαν ἀγαπᾷ, τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ἐγγίσῃ. Ἐὰν ἡ ἄδεια αὕτη δοθῇ, ἡ νεὰνὶς περικαλύπτεται ἀμέσως τὸ σῶμα, ἀπὸ κερκλῆς· μέχρι ποδῶν, διὰ ταινιῶν καὶ ἱμάντων βυρσῆνων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῇ θώρακα ἀδιαπέραστον. Ὁ νεανίας χρεωστῆ, ἐναντίον τῆς ἀντιστάσεως τῆς νεανίδος βοηθουμένης ὑπὸ τῶν συντρόφων αὐτῆς, νὰ λύσῃ τοὺς ἱμάντας· καὶ νὰ ἐκτυλίξῃ τὰς ταινίας. Μετὰ λυσαλέαν πάλιν, μυρίας ἀμυχᾶς καὶ μυρίους μωλωπας, φθάνει εἰς τὸν σκοπὸν του καὶ νικητῆς κηρύττεται σύζυγος. Συχνάκις δὲ ἡ πάλῃ αὕτη γίνεται φορικὴ ἢ μνηστὴ καὶ αἱ σύντροφοί τῆς ἀποσπῶσι τὴν κόμην, σχίζουσι τὸ πρόσωπον, τύπτουσι, ὑπὸ τοὺς πόδας κυλίουσι τὸν δυστυχῆ ἐραστήν, ὅστις προσπαθεῖ νὰ λύσῃ τοὺς ἱμάντας, καὶ μόλις μετὰ μῆνας, μετὰ ἐνιαυτοῦ ὁ μελλονόμενος κατορθώνει ἐξ ἐφόδου νὰ κομίσῃ τὴν συζυγὸν του. Πολλάκις δὲ συμβαίνει ὥστε, μετὰ πολλὰ ἔτη ἐπιδιώξεως, ὁ δυστυχῆς νεανίας ν' ἀναγκασθῇ νὰ παραιτηθῇ ἐκείνης τὴν ὁποῖαν ἀγαπᾷ, καὶ νὰ ἀποσυρθῇ πλήρης αἰσχύνης, μωλώπων καὶ πληγῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνάπηρος διὰ βίου.

Ἐν τισιν ἐπαρχίαις τῆς ἀρκτικῆς Ρωσσίας, ἡ νεὰρὰ σύζυγος παρουσιάζει τῷ συμβίῳ τῆς, ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον, δράκα ῥάβδων αἷτινες μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὴν μαστιγῶσῃ, ἐν περιπτώσει ἀδιαφορίας ἢ ψυχρότητος ἐν τῷ ἔρωτι.

Εἰς Κορέαν, ὁ ἀνὴρ δύναται κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν του ν' ἀποδιώξῃ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἅπερ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν. Παρὰ τισιν δὲ λαοῖς τῆς Μισοῦρας τὸ ἀντίστροπον συμβαίνει· ἡ γυνὴ ἀφίνει τὸν σύζυγον τῆς ὁσάκις ἂν καλὸν τοῦτο θεωρήσῃ καὶ ὁ σύζυγος ὑποχρεῖται νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν πᾶν ὅ,τι ἔχει, ἐξαιρέσει τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ὕλων του. Ἡ φεύγουσα δύναται νὰ συζῆσῃ μετὰ τούτου ἢ ἐκεῖνου τοῦ ἀνδρός, ν' ἀφήσῃ αὐτὸν ἅμα κορεσθῇ, καὶ νὰ περιδιαβάξῃ οὕτω τὴν ἀσθάθειαν αὐτῆς ἐπὶ τὰ ὠραῖα ἔτη τῆς νεανικῆς αὐτῆς ἡλικίας.

Οἱ περσικοὶ νόμοι ἀναγνώριζουσι τρία ἢ ἑνὸς ἐνώσεως· τὸ πρῶτον συνίσταται εἰς τὸ ἀγορά-

ζειν μίαν ἢ πολλὰς γυναίκας· τὸ δεύτερον, εἰς τὸ λαμβάνειν γυναῖκα ὑπὸ μισθόν, ὡς παρ' ἡμῖν ἐνοικιάζει τις ἕνα τόπον. Τὸ συμφωνητικὸν γίνεται ἐνώπιον δικαστοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ ἀθετηθῇ ἄνευ ἀποζημιώσεων. Ἀφ' ἑξῆς τοῦ κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥτονον μακροῦ χρόνου τῆς μισθώσεως, ἡ γυνὴ λαμβάνει ἀκριβέστατα τὴν πληρωμὴν τῆς, καὶ δύναται ν' ἀνανεώσῃ τὸν μισθόν, ἐὰν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη συμφέρῃ, ἢ νὰ ὑπάγῃ ἄ προσφερθεῖ ἄλλῳ τινὶ ὑπὸ μίσθωσιν. Ὁ τρίτος γάμος, ὁ μόνος ἄξιος τοῦ ὀνόματος τούτου, εἶναι ἡ ἑνωσις δύο ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς τὴν εὐγενῆ κλάσιν. Αἱ θυγατέρες τῶν πλουσίων καὶ εὐγενῶν οἰκογενειῶν εἶναι δέσποιναί ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν συζύγων των, καὶ διατάττουσι ταῖς ἄλλαις γυναίξιν, αἵτινες δὲν εἶναι πρὸς τὸν κύριον εἰμὴ γυναῖκες ὑπομίθιοι ἢ αἰχμαλωτίδες, καὶ αὐταὶ ὀφείλουσι ταῖς πρώταις ὑποταγὴν καὶ εὐψίθειαν.

Παρὰ τοῖς Γαλάταις, ὑπῆρχε συνήθειά τις σοφωτάτη ὡς πρὸς τὸν γάμον τῶν νεανίδων. Δὲν ἐδίδον αὐταῖς οἱ γονεῖς σύζυγον. Εἶχον τὸ προνόμιον τοῦ ἐκλεγεῖν αὐτὸν, καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτῶν θρησκευτικῶς ἐσεβάετο. Ὁ πατήρ τῆς ἐπιγάμου νεανίδος προστάλλει εἰς γέμνα πεντηκοντάδα νεανῶν, καὶ, ὅταν ἐκάθηντο κύκλῳ τῆς τραπέζης, ἡ νεάνις περιεφέρετο περὶ αὐτοῦς, ἐπιτα δὲ ἰσταμένη ἐνώπιον ἐκείνου τὸν ὁποῖον προτίμα, προσέφερν αὐτῷ τὸ πιτῆριον ἵνα πῖνῃ· ἐὰν δὲ ὁ νεανίας τὸ ἐδέχετο, ὁ γάμος πάραυτα ἀποφασίζετο· ἐγένετο σύζυγος αὐτῆς τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

Οἱ τῆς πρώτης φυλῆς βασιλεῖς ἡμῶν ἐξέτουν συζύγους μεταξὺ τῶν ὠκυοτάτων, τῶν ῥωμαλεωτάτων θυγατέρων τοῦ κράτους των. Πολλοὶ δὲ ἐπέστρεψαν ἑαυτοῖς τὴν πολυγαμίαν, ὡς μεταξὺ ἄλλων Κλόβις ὁ πρῶτος, ὅστις συνεζύγη μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν, καὶ Γοντράν, ὁ βασιλεὺς τῆς Ὀρλεάνης, ὅστις ἐτήρησε τὰς δύο γυναῖκας του ἐναντίον τῶν κεραυνῶν τοῦ Πάπα. Οἱ Τσάρροι, πρὶν Πέτρου τοῦ πρώτου ἐξελέγοντο τὰς ἑαυτῶν συζύγους ἐν τῇ κλίσει τοῦ δήμου, καὶ πάντοτε ἡ ὠραιότης ἀπεράσισε τὴν ἐκλογὴν των.

Ἐύκολον ἤθελεν εἶσθαι νὰ πολλαπλασιάσωμεν εἰσέτι τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ εἴδους τούτου· ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ἄρκυτὰ εἴπομεν ἕνα ἀποδείξομεν ὅτι ὁ γάμος περικίλλεται κατὰ τὰς ἐποχάς, τὰ κλίματα, τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη. Ἱεραίνοντες δὲ, παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τοῖς λαοῖς, ἐν τῇ νεότητι καὶ τῇ ἀκμῇ τῶν πολιτευμάτων αὐτῶν, οἱ γάμοι αὐξοῦνται ἀκαταπαύτως καὶ ἐλαττοῦνται ἐξ ἐναντίας, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγάμων περισσεύει καθ' ὅσον τὰ ἔθνη, βυθίζομενα ἐν τῇ πολυτελείᾳ, πρὸς τὴν παρακμὴν αὐτῶν βαδίζουσιν. Ἴνα πεισθῶμεν, ἀρκεῖ νὰ ριψώμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀποστάσεως Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστείδου καὶ ἐπὶ τῆς διορθωμένης Ἑλλάδος τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας· ἀρκεῖ νὰ διέλθωμεν τὰ χρονικά τῆς δημοκρατουμένης Ρώμης καὶ τῆς ὑπὸ τὸν δεσποτισμὸν τῶν αὐτοκρατορῶν Ρώμης, ἵνα βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ ἐλαττώσεως τῶν γάμων κατὰ τὴν αὐστηρότητα ἢ τὴν ἐλευσίαν τῶν ἠθῶν.

Δύο εἶδη γάμων ὑπῆρχαν ἐν χρέσει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ, ὁ μὲν ὠνομάζετο *justus nuptias* (νόμιμος γάμος), ὁ δὲ *concupinatus* (ὁ μετὰ παλλακίδος) ὁ πρῶτος ἦτον ὁ γάμος τὸν ὁποῖον συνῆπτεν ἀνὴρ τις κατὰ τοὺς νόμους μετὰ γυναικὸς τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ θέσεως. Ὁ γάμος οὗτος ἐδίδεν εἰς τὰ τέκνα ὅλα τὰ προνόμια τῆς οἰκογενείας, καὶ εἰς τοὺς πατέρας τὸ δικαίωμα τῆς πατρικῆς ἰσχύος. Ὁ δὲ μετὰ παλλακίδος λεγόμενος γάμος ἦτον ἑνωσις δευτέρας τάξεως· ἦτον δὲ ὁ γάμος τὸν ὁποῖον ἐξ ἑρωτος συνῆπτεν ἀνὴρ τις μετὰ γυναικὸς πολλὴ ὑποδεστέρας του· τὰ τέκνα ἀπερ' ἐκ τούτου ἐγενῶντο οὐδόλως εἶχον δικαιώματα οἰκογενείας, ὡς τὰ πρῶτα· ἀλλ' ἦσαν ἀπηλλαγμένα τῆς αἰσχύνης τῶν νοθῶν διαφέροντα ἀπὸ τὰ γεννώμενα ἐκ πόρνης.

Αἱ διαφοραὶ αὗται ὑπὸ τοῦ λογίου ἐκδηλοῦνται εἶχον ὡς ἀντικείμενον τὸ ἀναγκάσαι τοὺς πολίτας, διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν τιμὴν, καὶ διὰ τὸ ὄφελος τῶν τεκνῶν αὐτῶν, νὰ συνεταιρίζωνται διὰ τοῦ γάμου, μετὰ συντρόφου ἀξίου αὐτῶν.

Τὰ εἶδη ταῦτα τῶν γάμων ἔπαυσαν ὅτε οἱ πάπα ἀνέβησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καίσαρων. Μέχρι τότε οἱ γάμοι ἐγένοντο ἄνευ τῆς λειτουργίας τῶν ἱερέων· συνῆπτον τοὺς γάμους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἐνώπιον τῶν δικαστῶν καὶ τῶν γυνῶν· τὸ αὐτὸ δὲ ἐγένετο καὶ ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τοῦ Σωτήρος πέμπτου διαδόχου τοῦ Πέτρου (κατὰ Λατίνους). Ὁ φιλόδοξος αὗτος ἐπίσκοπος ἐνόησεν ὅλην τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἤθελε δώσει εἰς τὸ ἱερατεῖον, παρεστάχων αὐτὸ εἰς τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις κατὰ συνέπειαν δὲ ἐδικμοσίευσεν ὅτι ὁ δευτεῖα γυνὴ θὰ ἤδύνατο νὰ ὑπανδρευθῆται εἰς τὸ μέλλον ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἱερέως. Οὕτω δὴ συνήνωσε τὴν πνευματικὴν ἰσχύν μετὰ τῆς ἐγκρισμίου δυνάμεως, πηγῆς τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἐξουσίας ἣν ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῶσον καιρὸν διετήρησε καὶ κατὰ τῆς ὁπίας ἤρχετο συντριβομένη καὶ αὐτὴ τῶν βασιλέων ἡ ἐξουσία.

Βραδύτερον δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐθέσπισεν ὡς πρὸς τὸν γάμον τύπους, ἐγκατέστησεν ἀπαγορεύσεις, διὰ τὰς ὁποίας ὁ πάπας ἐπεφύλαξε τὴν δύναμιν τῶν ἀδελῶν διὰ τινὰ ποσοῦ χρημάτων· καὶ οἱ υπεράλλοιοι οὗτοι νόμοι ἔσχον ἐπὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐγένετο ἀνάγκη μακρῶν καὶ ἐνεργητικῶν προπαθειῶν ἵνα κατασυντριβῇ ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων· διότι οἱ λαοὶ εἶχον βυθισθῆ ἐν δεισιδαιμονίᾳ ἀγνοίᾳ. Ἐδέχθη ἡ διάδοσις τῶν φώτων ὑπὸ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ὡς καὶ ὁ τρομερὸς κλονισμὸς τοῦ ἔτους 1793 ἵνα ἀποκρούσῃ τὸν ἱερέα εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ εἰδικότητα καὶ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ πολιτικὰ ἔργα. Τότε οἱ νομοθέται καὶ βασιλεῖς ἐνόησαν ὅτι ἦτον ἀντιπολιτικὸν νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἕνα ποντίσηκα τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου· τὸ συμβολαῖον τοῦτο ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν πολιτικόν, καὶ ἡ ἱεροσυρία τοῦ γάμου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ τύπος τὸν ὁποῖον ἤδύνατο τις νὰ παρατρέξῃ.

Ἡ νέα νομοθεσία ἐθέσπισε λοιπὸν διατάξεις σχετικὰς πρὸς τὸν γάμον, χωρὶς νὰ ὑπο-

λογίζηται τὸν θρησκευτικὸν γάμον. Αἱ διατάξεις αὗται, αἵτινες ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Γαλλικοῦ Πολιτικοῦ κώδικος συνοφίζονται ὡς ἔπεται·

Α'. Περὶ τῶν ἀναγκαίων συγκαταθέσεων διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου.

Β'. Περὶ τῶν καλυμμάτων τοῦ γάμου.

Γ'. Περὶ τῶν σχετικῶν τύπων.

Δ'. Περὶ τῶν πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ γάμου.

Ε'. Περὶ τῶν ἀκυρώσεων τῶν ἐναντίων ταῖς νόμοις γάμων.

Διὰ λεπτομερείας ἴδε τὸν Κώδικα.

(ἔπεται).

ΔΙΑΦΟΡΑ.

(Ἐξ ἐνα γνώσεων.)

Ἐπιστρέψας ὁ Θαλῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς Μίλητον ἔβλεπεν ἐν μεγάλῃ μοναξίᾳ, μόνον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν οὐρανίων ἐνασχολούμενος. Ὁ ἔρωσ δὲ τῆς σοφίας ἐποίησεν αὐτὸν προτιμᾶσαι τὴν ἀγαμίαν ἀντὶ τῶν φροντίδων καὶ τῶν περισπασμῶν τοῦ ἐγγάμου βίου. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας, ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Κλεσθουλίνης, ἵνα δεξήται πολυφρονὸν τινα νύμφην καὶ λίαν αὐτῷ ὠφέλιμον, εἶπεν ὅταν ἦν αἱ τις νέος, δὲν εἶναι καιρὸς κατάλληλος διὰ νὰ νυμφευθῇ· ὅταν δὲ γηράσῃ, εἶναι πολὺ ἀργά· ὁ ἀνὴρ αὖτος δὲ ὅστις εὐρίσκειται μετὰ τῶν δύο τούτων ἡλικιῶν δὲν δύναται, μηδὲ πρέπει, νὰ ἔχῃ τὴν ἀρκούσαν εὐκαιρίαν ἵνα ἐκλεχθῆται σύζυγον.

Ὁ Θαλῆς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὅστις ἐδίδαξε τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἐνεσχολήθη εἰς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἀστρονομίαν καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Ἐκ τῆς μεγαλίας δὲ αὐτοῦ φήμης παρακινηθεὶς ὁ Σόλων ἐπλευσεν ἐπίτηδες εἰς Μίλητον πρὸς συνέντευξιν του.

Συνδιαλεγόμενος δὲ ἐπὶ τινα καιρὸν μετὰ

του φιλοσόφου τούτου, ὁ Θαλῆς, λέγει αὐτῷ ὁ Σόλων, θαυμάζω πῶς δὲν ἠθέλησας ποτε εἰς γάμου κοινωνίαν νὰ ἔλθης. Ἦθες ἔχει τέκνα καὶ θὰ ἔχαιρες ἀντρέφων αὐτά.

Ὁ Θαλῆς οὐδὲν τότε ἀπεκρίνατο.

Μετά τινος δὲ ἡμέρας διέταξεν ἀνθρωπὸν τινα νὰ ὑποκριθῆ ὅτι εἶναι ξένος καὶ ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν των. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔλθων ἐνόπιον τοῦ Σόλωνος ἤρξατο διηγούμενος ὅσα παρήγγειλεν αὐτῷ ὁ Θαλῆς. Εἶπε δὲ ὅτι ἐσχάτως ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔρθεσεν.

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σόλων, τί νέα ἔχεις;

— Οὐδὲν, ἀπεκρίνατο ὁ ξένος, ἐκτὸς τοῦ θανάτου νέου τινὸς Ἀθηναίου, οὗτινος τὴν ἐκφορὰν ὅλη ἡ πόλις συνώδευεν διότι ἦν ἐπιφανοῦς καταστάσεως καὶ υἱὸς ἀνδρὸς ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ὑπερτιμωμένου. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εὐρίσκειται πρὸ πολλοῦ καιροῦ μακρὰν τῆς πατρίδος του. Οἱ φίλοι του ἀπεφάσισαν νὰ τροπολογήσωσι τὴν ἀγγελίαν αὐτήν, ὥστε νὰ προλάβωσι καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ἐκ θλίψεως.

— Ὡ πάτερ δυστυχῆ! ἀνέκραξεν ὁ Σόλων καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Ἦκουσα τὸ ὄνομά του, ἀπάντησεν ὁ ξένος, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐθυμοῦμαι πλέον γινώριζω ὅμως ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἀνὴρ μεγάλης σοφίας.

— Μήπως ὀνομάζεται Σόλων; ἠρώτησεν ὁ νομοθέτης τεταραγμένος καὶ μὴ δυάμενος ἐπὶ πλέον νὰ συγκρατήσῃ τὴν αὐξοῦσαν ἀντυχίαν του.

— Ναι, ναι! ἀπεκρίθη τότε ὁ ξένος ὀρθοπῶς, αὐτὸς εἶναι.

Ἡ ἀπόκρισις αὐτὴ τόσῳ ζωηρὰν καὶ δριμύτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν Σόλωνα προῦξεν, ὥστε ἤρξατο διαρρηγνύμενος τὰ ἱμάτια, τίλων τὴν κόμην, τύπτων τὴν κεφαλὴν καὶ ποιῶν πάντα ὅσα οἱ τεθλιμμένοι συνεθίζουσι.

— Διὰ τί κλαίεις καὶ ὑποφέρεις; ἠρώτησε τότε ὁ Θαλῆς, διὰ συμβεβηκός, ὅπερ ἀδύνατον νὰ διορθωθῆ καὶ δι' ὅλων τῶν δακρύων τοῦ κόσμου;

— Φεῦ! ἀπεκρίνατο ὁ Σόλων, ἀλλὰ κυρίως δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐγὼ κλαίω λυποῦμαι διότι τὸ κακὸν εἶναι ἀνεπανόρθωτον.

Τότε ὁ Θαλῆς ἤρξατο γελῶν διὰ τὰ διάφορα κινήματα τοῦ Σόλωνος.

— Ὡ Σόλων φίλε μου, εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ τέλους ἰδοὺ διὰ τί δὲν θέλω εἰς γάμου κοινωνίαν νὰ ἔλθω. Φυβοῦμαι τὸν ἐκ τούτου ζυγὸν καὶ γινώριζω ἐκ τῆς λύπης τοῦ σφωτέρου ἀνδρός, ὅτι καὶ ἡ γενναιοτάτη καρδιά δὲν δύναται νὰ ὑποφέρει τὰς ἐκ τῆς φιλοστοργίας καὶ τῆς τῶν τέκνων ἐπιμελείας θλίψεις. Μὴ ταράττῃσαι περισσώτερον ὅτι ἡκουσας δὲν εἶναι εἰμὴ μῦθος πεπλασμένος πρὸς εὐχαρίστησιν.

Οὕτω δὲ ὁ μὲν Σόλων πάραυτα ἔσχε τὴν παραμυθίαν, ὁ δὲ Θαλῆς, ὡς τινες λέγουσιν, ἐθυμοῦθη περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ γυναικῶς τινα Αἰγυπτίαν πολλὰ ὠραία συγγράψασαν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΝΙΚΕΙΑΣ.

Πόσον πραγματικῶς ὠρελεῖ ἡ συζήτησις καὶ πόσον βλάπτει ἡ φιλονικία ἥτις πολλάκις λύν ἀροσφαλῆς καὶ ἐπικίνδυνος καθίσταται! Δυστυχῶς ὅμως ὀλίγα βήματα αὐτὰ διαχωρίζουσι διὸ καὶ σπανίως διατηροῦμεν συζητούντες τὴν ἀπαιτουμένην ἀμεροληψίαν καὶ ἀπάθειαν.

Πόσοι πόλεμοι πολιτικοὶ τε καὶ θρησκευτικοὶ ἐκ μόνης τῆς φιλονικίας προήλθον! Πόσοι ἐθουιάσθησαν ὑπὲρ πραγμάτων ἄπερ οὐδ' ὅλως ἐνόοντο! Πόσοι ἐγένοντο ἐχθροὶ θανάσιμοι διαφερόμενοι κατ' ἀρχάς περὶ μικρά τινα καὶ εὐτελῆ πράγματα! Ποσοὶ ἐπὶ τέλους δυσπρόσκειαι καὶ δυσφορεῖαι μεταξὺ τῶν συζύγων, καὶ πόσα δὲ ἐκ φιλονικίας περὶ υποθετικῶν ὅλων καὶ μὴ δυνάμενα γενέσθαι πράγματα ἐγένοντο διαζύγια!

Ὁ Κ. Χ. ... καὶ ἡ Κ. Χ. ... ἠγαπῶντο ἐκ ψυχῆς ἀμοιβαίως. Καὶ ὁ μὲν ἐτιμᾶτο διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἀνδρίαν καὶ διὰ τὴν τῶν ἠθῶν χρηστότητα ἦν δὲ ὀλίγον ἀρχαιότροπος καὶ δύσκολος ἐφ' ἂν ὅμως πιστὸς σύζυγος. Ἡ δὲ Κυρία ἠλαζονεύετο μὲν διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς καταγωγὴν, ἦν δὲ τιμια, χρηστοῦθης καὶ χαριεσσα. Ἀλλ' ὁ πονηρὸς δαίμων

φθονεῖ ἐκπαλαί τὴν ὁμόνοιαν καὶ πικροειδέως αὐτὴν ἐπιβουλεύεται. Ἴδου δὲ τί ἐνηχονοῦρήσῃ καὶ κατὰ τὴν περίστασιν αὐτήν.

Ἐπιστρίψαντες ποτε τὴν νύκτα οἱ δύο σύζυγοι ἐκ τοῦ θεάτρου ἐδείπνησαν ἀντιμέτωποι κατὰ τὴν συνήθειαν. Ἐπειτα δὲ ἐκάθισαν παρὰ τὴν ἐστίαν. Ὁ Κ. φιλοτιμώμενος νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν σύζυγόν του, ἤρξατο ἐπαινῶν τὴν γλυκύτητα τῶν βλεμμάτων της καὶ τὴν κομψότητα τῆς ἐνδυμασίας της. Ἡ Κ. ἐδέχθη μὲν ἱλαρῶς τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου της προὐκάλεσε καὶ ἐτέρας φιλοφρονήσεις.

— Οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγάπη εὐκρινεστέρα τῆς συνδεύσεως ἡμᾶς, εἶπεν ὁ σύζυγος.

— Μάλιστα, συμφωνῶ, ἀπεκρίνατο ἡ Κυρία ἀλλ' ἐλλείπει τι εἰς ἡμᾶς πολὺ οὐσιῶδες.

— Παιδίον ἴσως περιστὰν ἀμφοτέρους ἡμᾶς, καὶ ἔχον τὰς χάριτας καὶ τὰς ἀρετάς σου ἀλλὰ σὺ μὲν δὲν ἔχεις εἰσέτι τριακοντα ἑκτῶν ἡλικίαν, ἐγὼ δὲ μόλις ὑπερέβην ἤδη τὰ τεσσαράκοντα ἐνδέχεται τέλος πάντων καὶ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ ν' ἀπολαύσωμεν...

— Πόσον ἤθελον θεωρηθῆ εὐτυχῆς, φίλε μου! ἀλλ' ἐν μόνον παιδίον κινδυνεύει πάντοτε, καὶ ἀδιαλείπτως θὰ φοβώμεθα μήπως ἀπολέσωμεν τὸν ἠπαιρῶν τούτον χρειάζονται δύο.

— Δύο δὲν ἀρκεῖσιν ἔχομεν ἀνάγκη τριῶν ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο ἀφοῦ ἀποθάνῃ τὸ ἐν περιεργώμεθα πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀγωνίαν. Ναι, θέλομεν ἀποκτήσῃ σὺν Θεῷ τρία διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς.

— Τῇ ἀληθείᾳ ἀπόψε μοι φαίνεται τόσῳ κοινωνικὸς, ὥστε δὲν ἀπελπίζομαι, ἀλλ' ἄρα γε δὲν θέλομεν δυσκολευθῆ νὰ ἐξοικονομήσωμεν τὴν τύχην τριῶν παιδιῶν;

— Πῶς; Δὲν ἔχομεν ἐξήκοντα χιλιάδων φράγκων πρὸσθον;

— Ναι, πλὴν ἂν ἀρήσωμεν εἰς ἕκαστον παιδίον ἀνά δέκα χιλιάδας φράγκων, θέλουσι μείνει εἰς ἡμᾶς μόνον τριακοντα διὰ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀξιοπρέπειαν ἡμῶν. Ἐπειτα δὲ ἔχον μόνον δέκα χιλιάδας φράγκων τὸ πρωτότοκον πῶς

δύναται νὰ ἐπιτύχῃ πλουσιοδότητος τινος γάμου;

— Μεγάλη δυσκολία! Τὸ πρῶτον θέλει γίνῃ στρατιωτικὸς, ἔπειτα δὲ ἀρκεῖται δύναμιν ἔγω νὰ συστήσω τὸ δεύτερον εἰς τὴν διπλωματίαν τὸ στάδιον τοῦτο φέρει πανταχοῦ καὶ ἀποζήμιον δούλους. Ἴδου λοιπὸν ὅτι εἶναι ἄτοπος ἡ ἀνησυχία σου.

— Ἀλλὰ τὸ τρίτον τί θέλει γίνῃ;

— Τὸ τρίτον! θέλει γίνῃ ἵπποτης τῆς Μιλήτου ἐπειδὴ εἶμαι φίλος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος...

— Πῶς! ὁ υἱός μου ἵπποτης τῆς Μιλήτου! Ἄ! κύριε μου, συγχώρησόν μοι, ποτὲ δὲν θέλω τὸ ὑποφέρει.

— Καὶ διὰ τί ἄρα γε, Κυρία μου, τόση ὀργὴ κατὰ τοῦ τάγματος τούτου;

— Ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὸ παράδοξον τοῦτο κοσμικὸν τάγμα, διὰ κληρὸν νόθον, ἀμφίβιον δὲν, ἱερατεῖαν ἥτις φερεῖ τὸν ἄνθρωπον τῶν νομιματῶν ἡδονῶν, ἀποφυγὴν τοῦ γίμου, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀναπληροῖ ἐκ περισσοῦ ἡ ἀκολασία...

— Τῇ ἀληθείᾳ τὴν φορὰν αὐτὴν σὲ θαυμάζω ὡς ἰδιότροπον καὶ ἀδίκως παρασερομένην κατὰ τοῦ περιφήμου τούτου τάγματος, τὸ ὁποῖον τόσάκις ἠρίστευσεν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τόσα κατόρθωματα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐνθυμίζει!

— Κυριε, δὲ μοι φαίνεται πολλὰ εὐγενῆς ἡ φράσις σου, νὰ μοι λέγῃς διὰ ἰδιότροπον καὶ παράφρον ἄλλὰ ποτὲ δὲν θέλω στέβῃ νὰ κουρευθῆ ἢ νὰ διαμεινῇ ἄγαμος ὁ υἱός μου, ἔπειτα νὰ διατρέχῃ καὶ τὰς θαλάσσας ὡς πειρατής.

— Ἀλλὰ, Κυρία μου, ἂν ἤμην ὅσον σὺ ἰσχυρογνώμων, θὰ ἔλεγον ἔτι εἶμαι κύριος καὶ τὸ θέλω.

— Μάλιστα, ἡ θέλησις τοῦ πατρὸς ἰσχύει πολὺ, προκειμένου περὶ τῆς τύχης τοῦ υἱοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς μητρὸς ἡ θέλησις πρέπει νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν πλάστιγγα. Εἶσαι τῷ ὄντι σύζυγός μου καὶ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας, οὐχὶ ὅμως καὶ κύριός μου.

— Τῷ ὄντι, Κυρία μου, εὐρισκόμεθα εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου οἱ ἄνδρες ἄγονται καὶ φέρον-

ται ὑπὸ τῶν γυναικῶν πρέπει μὲν καὶ αὐτὰς νὰ ἀκούωμεν, ἀλλ' ὅταν δὲν ζητῶσιν ἀνήτητα.

— Τῆ ἀληθείᾳ, δὲν ἔχεις λόγον νὰ πορᾷς πονῆσαι διὰ τὴν ὑπομονὴν μου ἰδιότροπος, παράφορος, ἀνόητος! Ὁραῖα ἐπιθετα μετεχειρίσθη: εὐκόλως δύναμαι ν' ἀποδείξω ὅτι εἰμαι ἑκατοντάκις λογικώτερα!

— Τοῦτο δὰ μοὶ φαίνεται παράδοξον καὶ ἡ ἀπόδειξις καταπᾶ περίεργος.

— Ἀπόδειξις εἶναι ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ ἀνεξικακία μεθ' ὧν ὑποφέρω τόσα ἔτη τὴν ἔπαρσιν, τὴν ἀδικαιολόγητον ἀγερωχίαν καὶ τὴν ἀηδῆ σκληρότητα τοῦ πλέον ἀνυποφόρου ἀνθρώπου!

— Κυρία, Κυρία! μὲ φέρεις τῆ ἀληθείᾳ εἰς δεινὴν περίστασιν! δύναμαι νὰ εἶπω ἀληθέστερον ὅτι ὀλίγοι ἄνδρες ὑπέφερον ὅσον ἐγὼ, καὶ ἔδειξα βεβαίως ἀρετὴν τινὰ ὑπομένων τὴν σχολαστικότητά σου καθὼς καὶ τὴν ἀκαταστασίαν τοῦ χαρακτῆρος σου.

— Παράδοξον τῷ ὄντι, Κύριε, ὁ τύραννος νὰ παραπονῆται κατὰ τοῦ θύματος! Ὅλοι θαυμάζουσι τὴν σταθερότητά μου. Εἶσαι κενόδοξος, ὑπερήφανος, πεισ-αταρξ, ἐγωϊστὴς. Δὲν δύνομαι νὰ ὑποφέρω πλέον τὴν δουλείαν ταύτην, οὔτε νὰ ζήτω πλέον μετὰ σοῦ.

— Θαυμάσια, Κυρία μου, θέλεις νὰ ἐλευθερωθῆς. Τοῦτο ζητῶ καὶ ἐγὼ. Σὲ μισῶ εἶσαι ἰσχυρογνώμων, θορυβοποιός, σεμνοφανής! ἀπυλόμοι πλέον τῶν δεσμῶν τῆς συζυγίας.

— Ἀριστα, Κύριε, ἄς τελειώσωμεν τὴν ἀηδῆ ταύτην εἰλονικίαν, καὶ ἄς χωρισθῶμεν.

— Ναί, Κυρία, ἄς χωρισθῶμεν. Πολλὰ τὰ ἔτη σας, Κυρία.

— Ὁρα καλῶ, Κύριε.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ θαλαμπλόος εὐθὺς διετάχθη νὰ ἐτοιμάσῃ δύο χωριστοὺς θαλάμους διὰ τὸν ὕπνον τῶν δύο συζύγων. Τῆ δὲ ἐπιούριον ἐλθόντος τοῦ συμβολαιογράφου, συετάγη καὶ ὑπεγράφη τὸ διαζύγιον! ἐπειδὴ οὔτε αἱ παρακλήσεις τῶν συγγενῶν, οὔτε αἱ μεριτεῖαι τῶν φίλων, οὔτε αἱ συμβουλαὶ τοῦ μήλουος, οὔτε ὁ φόβος τοῦ σκανδάλου ἔγχεσαν νὰ μεταπέσωσι τοὺς φιλονικίσαντας συζύγους.



Ἡ γυνὴ εἶναι δανειστὴς διότι ἄγχιμος μὲν λαμβάνει ἀντὶ τόκου τὴν διατροφήν, νυμφομένη δὲ ἀντὶ τοῦ κεφαλαίου τὴν προικα.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ.

Αὕτη μοὶ φαίνεται τῷ ὄντι τέχνη τις εἶναι τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, γυναῖκα ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον.

ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.



Η ΦΤΩΧΙΑ.

I

— Φτώχεια, φτώχεια, μωρὲ Γιάννη!
τὸ κακὸ πότε θὰ γιάνη;

— Ὅταν βάλουμε, Μιχαῖλ
λίγη γνώσι σ' τὸ κεφάλι!

II

— Φτώχεια, Γιάννη μου, ἴς τὸν κόσμον
χωρὶς ἄλλας χωρὶς δ' ἰσόμο
φτώχεια ἄστροντερή
Μὰ τί διάβολο, τ' ἄδρέσι, μὰ τί διάβολο!
τοῦ πῆγε
τόσο τσίλικο φλουρί!

— Τῆ γυναῖκά σου γιὰ ῥώτα
ταῖς γυναῖκες ῥώτα πῶτα
— Ἀχ! δὲν φταῖν αὐταῖς, τ' ἄδρέσι
τὸ νιοτὸ τους δὲν ἀλέθει
ταῖς τ' ἀλέσμεν ἐμεῖς.

Ἐμεῖς φταίμε, μωρὲ Γιάννη,
ὁ σκορπίος δὲν σὲ δαγκάνει,
ἀν προφυλαχθῆς!

— Ναί, κακόμοις Μιχαῖλ
Ἐχὲς δικίον σ' ὅτι λές,
τὸ ζερό μας τὸ κεφάλι!

Φτώχεια, φτώχεια, μωρὲ Γιάννη
τὸ κακὸ πότε θὰ γιάνη!!!

Γ. Α.



Ἄ χαρὸς τῶν ἐργατῶν.

Τὰ μεταξωτὰ ὑφαίνω,
ζήτ' ὁ σκώληξ ὁ μικρός!
τὸς Κυρίας θὰ εὐφραίνω,
θὰ κερδίξω ὁ πτωχός.

—

Τὰ περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς τοῦ μεταξοσκώληκος εἰσέτι ἀβέβαιά εἰσιν. Ἐπὴρξεν ἴσως ἄγχιος καὶ ὑπάρχει ἀναμφιβόλως εἰσέτι ἐν τοῖς δάσει τῆς κεντρῶος Κίνας, τῆς Περσίας, τῶν κλιτυῶν τῶν Ἰμαλαίων. Κατὰ τὴν μᾶλλον γενικὴν γνώμην, τὸ ἀρχικὸν χρῶμα τῶν βομβυκίων ἦτο τὸ κίτρινον, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναφαίνεται τὸ χρῶμα τοῦτο εἰς τὰ γένη τῶν λευκῶν βομβυκίων. Οὕτω καὶ αἰνεοσσιαὶ τῶν οἰκιακῶν καναριῶν, αἰτινὲς εἰσι λευκοκίτριναί, ἐνίοτε παρουσιάζουσι τὸν πράσινον τύπον τῶν Καναριῶν νήσων. Φαίνεται ὅτι, ἐν πᾶσι τοῖς οἰκοβίοις ζώοις, ἀναμνήσει τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν καταστάσεως, διεκδύουσαι διὰ τοῦ σκότους τῶν κλιῶνων ἀναφαίνονται ἐκ διαλειμμάτων ἐπὶ τοῦ μυστηριώδους νόμου τῆς γινεαλογίας. Συγγραφεῖς τινες ὑπολαμβάνουσι τοὺς μαύρους σκώληκας, καλουμένους μελαψοὺς ἢ κολαπτηρας καὶ ὄντας ῥωμαλεωτάτους, ὡς τὸν πρῶτον τύπον τοῦ εἶδους. Ὁ κατ' οἶκον βίος, ἐλεύκανε τὴν κάμπην, εἶτα τὴν μεταξάν, διότι ἡ φύσις ἔτεινε πρὸς ἐκτροπὴν. Ἐτεροί, φρονοῦσιν ὅτι ὑπάγουσι δύο εἶδη ὁμοίωτα, τὸ μὲν κίτρινομέταξον, τὸ δὲ λευκομέταξον, συμμιγέντα ἀνάκαθεν καὶ συνδυασθέντα. Αἱ ἀβεβαιότητες αὗται, αἰτινὲς ἀνάγονται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐξημέρωσιν τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐντελῶς δικαιοῦσι τὴν εὐστοχὸν ἔκφρασιν τοῦ Κ. Γουερνίου Μενδύλλου εἰπόντος ὅτι ὁ μεταξοσκώληξ ἐστὶν ὁ κύων τῶν ἐντόμων. Ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπίδρασις ἐστέρησε τὸ ζῶον τοῦτο πάσις δυνάμει, πάσις θελήσει, ἐν τρέπον καὶ τὸ πρόβατον τὸ τασούτον σήμερον μεμακρυσμένον ἀπὸ τοῦ μούσμου (ἀγριοπρόβάτου). Ὁ μεταξοσκώληξ δὲν δύναται πλέον νὰ ἴσταται ἐπὶ τῶν κεκλιμένων καὶ κινητῶν

Ο ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΞ.

Ἐξ αὐτοῦ μεταξοσκώληξ
εἶν' ἀδύνατος, μικρός,
ὦ! εἰπέ, μεταξοσκώληξ,
μήπως εἶσαι νηστικός;
Ἐχω πείναν, ἔχω πείναν
δός μοι φύλλα μωρεῶν!
ἔχω πείναν πείναν πείναν,
δός μοι φύλλα μωρεῶν.

Τὸ παιδίον χορευόν.

Ἄ! τί θαῦμα! τώρα εἶσαι
τόσον μέγας καὶ χονδρός!
ὦ! εἰπέ μας, μὴ φοβῆσαι,
εἰς ἀκόμη νηστικός!

Ἄ μεταξοσκώληξ ἀκίνητος.

Σιωπὴ καὶ ἡσυχία!
ἔχω ἔργον βιαστικόν!
τῶσα κλώθω, ὦ παιδίον,
τὸ κουκκούλι τὸ λευκόν.

Τὸ παιδίον μόνον.

Ἄ! ἐκέρθης καὶ ἐγάθης
μὲ τὸ κλώσιμον αὐτό!
ὦ! εἰπέ μοι σὺ, τί κάμνεις
ἐκεῖ μέσα σ' ἐρωτῶ;

Ἄ μεταξοσκώληξ.

Χρυσάλλις ἐγὼ θὰ γίνω,
θὰ ἐξέλθω, θὰ πετῶ!
τὸ κουκκούλι σὰς ἀφίνω,
καὶ σὰς ἀποχαίρετῶ.

Τὸ παιδίον μόνον.

Τὸ κουκκούλι εἶναι μετᾶξι,
ζήτ' ὁ σκώληξ ὁ μικρός!
ζήτω, ζήτω ἄς φωνάξῃ
ὁ ἐργατικὸς λαός.

φύλλων τῆς συκομορέας, ἐν ὑπαίθρῳ, παρασώμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· δὲν ἔχει πλέον τὴν δεξιότητα τοῦ κρύπτεσθαι ὑπὸ τὰ φύλλα ὅπως ἀπορύγη τὴν καύσιν τοῦ ἡλίου καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῶν καμπῶν. Ὁ θῆλυς μένει ἀκίνητος, μόλις δὲ δύναται νὰ κινή τὰς πτέρυγας· ὁ ἄρσεν σπέρρει περὶ αὐτὸν ἰπτάμενος, μὴ ἐγκαταλείπων τὸ μέρος τοῦ στηρίγματος. Ἔστι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ ἄγριος μεταξοσκώληξ ἔχει ἰσχυρὰν πτήσιν ὡς οἱ δατοδαίτοι βόμβυκες. Ὁ Κ. Μάρτιν ἐν Μοντπελλιέ παρετήρησεν ὅτι, ἐπὶ τρεῖς γενεάς ἐν ὑπαίθρῳ ἀνατραφέντες οἱ ἄρσενες, εἶχον ἀναλάβει τὴν τῆς πτήσεως ιδιότητα.

Οἱ μεταξοσκώληκες, ὀνομαζόμενοι *magnans* ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, παριστώσι κατὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν τὰς φάσεις αἰτίνες χαρακτηρίζουσι πᾶσαν τὴν τάξιν τῶν λεπιδοπτέρων (1). Ἐκκολάπτουσι τὰ ὠά ὀπίταν τὸ φύλλον τῆς συκαμινέας ἢ ἰκανῶς ἀνεπτυγμένον. Ἐξετέλουν ποτὲ τὴν ἐκκόλαψιν ταύτην διὰ τῆς θερμότητος τῆς κόπρου, ἢ διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἢ δὴ μεταχειρίζονται δωμάτια ἐπωασμοῦ θερμαινόμενα διὰ θερμαστρῶν. Ὄπίταν ὁ σκώληξ πλησιάζει πρὸς τὴν ἐκκόλαψιν, τὸ μικροσκοπίον καθίστησιν ὄρατον τὸ ῥάμφος αὐτοῦ, τὸ μέλαν, ἀρχίζον νὰ διατρύπῃ τὴν κόγχην. Αἱ ἐκκολάψεις γίνονται κατὰ πάσας τὰς ὥρας, ὅλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἀναλογίαν ἀξιοπαρατήρητον, ἀπὸ τῶν 5 ὥρῶν μέχρι τῶν 10 τῆς πρωίας εὐρωπαϊστὶ, καὶ περισσότερον ἀπὸ τῶν πέντε ὥρῶν μέχρι τῶν ἑπτὰ· αὕτη δὲ ἐστὶ ταυτότης καταλληλοτάτη εἰς τὴν πρώτην ἐργασίαν τῆς *magnanerie* ἢ καταστήματος τῆς ἀνατροφῆς τῶν μεταξοσκώληκων. Καλοῦνται ἡλικία ἢ τοῦ μεταξοσκώληκος αἱ περιόδοι τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὀριζόμεναι διὰ μεταμορφώσεων. Λάβωμεν μίαν ἀνατροπὴν εἰς καλὸν ὄρον θερμοκρασίας, (19ο θερμομέτρου) αἱ ὑψηλαὶ θερμοκρασίαι κῦξησαν μὲν τὸ κέρδος τῶν σκωληκοτρόφων διὰ τῆς ταχύτητος τῆς ἀναπτύξεως, ἀλλ' ἐξησθένωσαν τὰ γένη

(1). Ἐντομα μὲ τέσσαρα πτερά λεπιδοπτά. Σ. Μ.

καὶ προδιέθηκαν αὐτὰ εἰς τὴν τρομερὰν ἐπιδημίαν, ἣτις ἐπαπειλεῖ σήμερον τὴν ἐκμυδένιν τῆς πρωϊστῆς ταύτης βιομηχανίας τῆς Γαλλίας, καὶ ἣτις προῦκάλεσε δικαιοτάτα παράπονα πρὸς τὰς κεντρικὰς δημοσίας ἀρχάς. Ἡ πρώτη ἡλικία περιέχει πέντε ἡμέρας, ἡ δευτέρα τέσσαρας, ἡ τρίτη εἴς, ἡ τετάρτη ἑπτὰ, ἡ πέμπτη δέκα. Αἱ ἡλικίαι αὗται χωρίζονται διὰ περιόδων καθ' ἃς ὁ μεταξοσκώληξ μένει ἀκίνητος καὶ μὴ λυμβάνων τροπὴν, ἔχει τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἥμισυ ὑψωμένον, ὡς αἱ κάμπαι τῆς σφηκὸς πρὸς ἃς ὀμοιάζει διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τῆς μικρᾶς, διὰ τοῦ πρώτου κρίκου, τοῦ λίαν ἐξωγκωμένου, καὶ διὰ τοῦ προτελευταίου, ἐφωδιασμένου δι' ἐνὸς κέρατος. Οἱ σκωληκοτρόφοι δὲν ἔχουσιν ἄρα ἀνάγκην νὰ δίδωσι φύλλον συκαμινέας καθ' ἑκάστην ἡμέραν διαβάσεως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἡλικίαν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς ἐπιλοῦς ἰσότητος ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν σκωληκῶν. Ἀφίνοισι νήστεις τοὺς πρώτους ἐκκολαφθέντας, ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν πολυτίμον ἐκείνην καὶ οἰκονομικὴν ἀναλογίαν τῶν μεταμορφώσεων. Ἡ κερχὴ τῆς κάμπης, ἣτις δὲν ὀγκοῦται, φαίνεται ἐπιμήκης καὶ μελίνα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταμορφώσεως· ἐστὶ δὲ τούναντιον ὀγκώδης καὶ ὀλίγον βαθείας χοριαῖς μετὰ τὴν μεταμόρφωσιν.

Ὁ σκώληξ ῥίπτει περὶ ἑαυτὸν νήματα ἄπερ προσαρτᾶ ὡς στηρίγματα ἐπὶ τῶν περίξ ἀντικειμένων καὶ, στηριζόμενος ἐπὶ τούτων τῶν νημάτων, ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ὁρᾶς, ἣτις σχίζεται κατὰ μέσσην τὴν ῥάχιν. Ἡμεῖς ἐξηκριθώσαμεν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους τούτους ἢ ἐπιπολῆς θερμοκρασία τοῦ σώματος τοῦ σκώληκος ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἡμίσειαν τοῦ πέριξ ἀέρος καὶ δύναται μάλιστα νὰ κατέλθῃ ὀλίγον κατωτέρω, ὅπως ἀνυψωθῇ ὀλίγον ἀνωτέρω κατὰ τὰς *frèzes* ἢ περιόδους τῆς ἀδδηραγίας. Ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ ὁ μεταξοσκώληξ ἐστὶ μέλας, χλωδῆς, εἶτα χρώματος λεπτοκαρού καθ' ἣν στιγμὴν μελλοῖ νὰ τελεσθῇ ἡ πρώτη μεταμόρφωσις. Πρὸς ἑναρξίν τῆς ἀνατροφῆς ῥίπτουσι ἐπὶ τῶν ὠδῶν, τῶν ἀρχιζόντων νὰ ἐκκολάπτωνται, βλα-

στάρια συκαμινέας, ἅτινα συνάζουσι μετ' ὀλίγον, πλήρη μικρῶν σκωληκῶν ἢ μᾶλλον, χυνοῦσι φύλλον λεπτῶς κεκομμένον ἐπὶ χαρτίων φερόντων μικρὰ τρήματα δι' ὧν καλύπτουσι τὰ ὠά ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ἐπωασμοῦ. Τὸ κεκομμένον τοῦτο φύλλον ἀμῶζει εἰς τὰς πρώτας ἡλικίας, διότι ἀπαλλάσσει τὰς νέας κάμπας τοῦ κόπου, πολλαπλασιάζον διὰ τῆς τέχνης τὰ ἄκρα. Τῶ ὄντι, ἐκτὸς ἐλαχίστων εἰδῶν ψυχῶν, τῶν ὁποίων αἱ κάμπαι αὐλακίζουσι τὸ παρέγχυμα τῶν φύλλων, αἱ κάμπαι συνήθως τρώγουσι τὰ φύλλα τῶν δένδρων, ἀργόμεναι ἀπὸ τοῦ ἄκρου· τὰ δὲ κολεόπτερα (ἐντομα χονδρόπτερα) ἢ οἱ γυμνοὶ κοχλίσαι καταβροχθίζουσι τὰ φύλλα ἐν τῷ ἐπιτωτικῷ τοῦ ἀντυχῶς (τῶν ἄκρων τῆς περιφερείας).

Κατὰ τὴν δευτέραν ἡλικίαν, ὁ σκώληξ φαίνεται λευκόφαιος, σχεδὸν ἄνευ χυδῶς, εἶτα λευκὸς καὶ ὑποκίτρινος, φαίνονται δὲ διαγραφόμενοι καὶ οἱ μηνίσκοι ἐπὶ τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου κρίκου τῆς κοιλίας. Κατὰ τὴν τρίτην ἡλικίαν δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδέμία θοῆς, καὶ ὁ σκώληξ καθίσταται χρώματος ἀμυδρῶ λευκοῦ ὅπερ βραίνει πάντοτε διακαθαριζόμενον. Ὅπως θρεψῶσιν αὐτοὺς καὶ ταυτοχρόνως ἀφέλωσι τὴν στρωμνὴν (*delitage*, ἐκκένωσις τῆς κλίνας), χωρὶς νὰ πληγώσωσι τοὺς σκωληκῶς, θέτουσι τὰ νωπὰ φύλλα ἐπὶ χαρτίων ἐχόντων τρήματα ἀνάλογα πρὸς τὸν ὄγκον τῆς κάμπης. Οἱ σκώληκες διέρχονται διὰ τῶν μεταξὺ διαστημάτων ὅπως λάβωσι τὰ φύλλα· τότε αὐτοὺς μὲν διὰ μιᾶς μετατοπίζουσι, τὰς δὲ σσηπυίας στρωμνὰς ἀποβάλλουσι. Κατὰ τὴν τετάρτην ἡλικίαν, ἐκτελοῦσι τὴν ἀραίωσιν (*dedoublement*) δηλαδὴ μετακομίζουσι τινὰς τῶν σκωληκῶν ἐπὶ νέων σανίδων ὅπως παρὰσχῶσιν αὐτοῖς πλεονα θέσιν, καὶ ἐπομένως πλεονα ἀέρα. Ἡ πέμπτη ἡλικία ἐστὶν ἡ τῆς μεγίστης ἀδδηραγίας τῶν ἐντόμων τούτων. Τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ τῆς ἡλικίας ταύτης, ἡ πεῖνα αὐτῶν καθίσταται ἀκόρεστος καὶ καλεῖται *megele frèze briffe* (ἀδδηραγία) ἢ *furie* (μανία) παρὰ Ἰταλοῖς. Κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, αἱ σκωληκῶς, οἱ ἐξελθόντες ἐκ 30 γραμμῶν

ω (1) σπόρου (ὠδῶν), καταναλίσκουσι τροφήν τόσο βάρους ὅση ἡ τροφὴ τεσσάρων ἰππῶν, ὁ δὲ θύρβος τῶν γνάθων αὐτῶν ὀμοιάζει πρὸς παταγώδη βροχίην. Εἰς τὸ τέρμα ταύτης τῆς ἡλικίας γίνεται ἡ ἀναστάσις. Ὁ σκώληξ, ἔτοιμος νὰ ὑφάνῃ, μέλλει ν' ἀνταμείψῃ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν δαπάνην τοῦ *magnanier* (τοῦ σκωληκοτρόφου). Βλέπει τις τοὺς σκώληκας ἀναρριχωμένους ἐπὶ τοῦ φύλλου, μὴ δάκνοντας αὐτὸ καὶ ὑψοῦντας τὴν κεφαλὴν· τὸ σῶμα αὐτῶν καθίσταται διαφανές, χροῖα ἔχον ὀριμωτάτης λευκῆς σταφυλῆς, καὶ ὄν ὡς ζύμη μαλακῶν. Οἱ κρίκοι βραχύνονται, τὸ τοῦ τραχήλου δέρμα ρυτιδοῦται. Τέλος οἱ πλεῖστοι τῶν σκωληκῶν ἔλκουσι κατόπιν αὐτῶν μακρὸν νῆμα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν ἐξεληθόν. Ἡ μεταξία, ἢ ὁ σκώληξ ἐφ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς παράγει ἐξέρχεται ἐκ δύο ἀδένων, δικλόντων δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ὧν ἡ χροῖα, εἰς τὰ κίτρινοβόμβυκα γένη, φαίνεται διὰ τοῦ δέρματος. Τὸ νῆμα ἀποτελεῖται ἐκ δύο νημάτων, συμπελεγμένων ὑπὸ τῆς κάμπης (πρὶν ἢ ἐξελθῆ διὰ τῆς νηματοθήκης) διὰ μέσου μικρῶν μυῶνων. Δυναμέθα, πραγματικῶς, ἐνίστε, δι' ὕδατος σαπώνου, νὰ ἐκτελιζόμεν τὸ νῆμα εἰς δύο σχεδὸν ἀδιόρατα νήματα.

Οἱ τὴν μεταξίαν παράγοντες ἀδένες δὲν περιέχουσι μίτον νηματός ἐκτελιζόμενον, ἀλλ' ὕλην τινὰ γλοιώδη στερεοποιουμένην ἐν αὐτῷ τῷ ἐσωτερικῷ στόματι τοῦ σκώληκος. Ὄπίταν βλέπωσι τὸ ζῶον βραχυνόμενον (ὅπερ δηλοῖ ὅτι θέλει δῶσει μόνον κακὸν βομβύκιον ἢ θέλει γίνε *tapissier* (ταπιτουργός) δηλαδὴ θέλει καταστήσει ἄχρηστον χρίσμα τὴν μεταξίαν του) κατανοτίζουσι αὐτὸ δι' ὄξους καὶ ἐξάγουσιν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοὺς δύο τῆς μεταξῆς ἀδένας, οὓς διαρρηγνύουσι. Ἐξ αὐτῶν ἐξέρχεται γλοιώδης λεπτὴ κλωστή, ἢν μικρῶν ὅσον δύνανται, κρατοῦντες αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα, ἵνα στερεοποιηθῇ. Οὕτω λαμβάνουσι τὰς τοσοῦτον ἰσχυρὰς ἐκείνας κλωσὰς, χρησιμοποιοῦ-

(1) Γρία γράμμα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 1 δράμιον. Σ. Μ.

σας εἰς τὸ προσκολλᾶν τὸ ἀγνιστρον ἐπὶ τῆς ὀσμῆς καὶ καλουμένως κλωστὰς μετὰ ξηρῆς, κλωστὰς τῆς Φλωρεντίας.

Ἐν μὲν τῇ ἀγρία κατατρίβει, ὁ μεταξοσκώληξ ἐναποτίθει τὸ βομβύκιον αὐτοῦ εἰς αὐτοὺς τοὺς κλώνους τῆς συκομορφῆς. Οἰκίστιος δὲ γενόμενος δὲ ἐνεργεῖ ἀλλοτρίως. Ἀνάγκη ἄρα νὰ δοθῶσιν αὐτῷ μετὰ προσοτήσεως. Ταῦτα δ' εἰσὶ κλάδοι ἐρείκης (εἶδος θάμνου), σπάρτου, πύξου (τσιμισιρίου), στελέχη κόλλας (εἶδος κράμης ἐλαιοφόρου) ἢ ἀγρίου κισσοῦ, (ραδικίου) κτλ. δι' σμίδας ἀχυρῶν, ἢ, τέλος, ὅπερ καὶ καλλίτερον, εἶδη κλιμάκων ἐκ μικρῶν παράλληλων σανίδων μεταξὺ τῶν ὑποίων ὑπάρχει θέσις ἐνός βομβυκίου (coconières Davril). Ὁ μεταξοσκώληξ ἀρχεται ῥίπτων νήματα κλαδῶν τῆ δὲ κάκεισε ὅπως προσαρτήσῃ τὸ βομβύκιον· οὗτός ἐστιν ὁ σείλος (bane). Εἶτα κινεῖ διαρκῶς τὴν κεφαλὴν, διαγράφει ὡσεὶ κίκλους, καὶ σχηματίζει τὸ βομβύκιον διὰ συνεχοῦς νήματος, ἀλλ' οὐχὶ ὁμοιογενούς, δυναμένου νὰ φθάσῃ τὸ μήκος χιλίων μέτρων ὥστε τεσσαράκοντα χιλιάδες βομβυκίων δύναται νὰ περιζώσῃ τὴν γήινην σφαῖραν δι' ἐνός μεταξίνου νήματος (1). Τὰ πρῶτα στρώματά εἰσι πολυπειδῆ (κουβαριστὰ), ἀφαιρῶνται εὐκόλως καὶ σχηματίζουν τὸ γνάφαλον, ὅπερ, ζαινόμενον μετὰ τῶν περισσευμάτων τῆς κλώσεως, παράγει τὴν χονδρὴν μετὰ ξαν (filoselle) κατόπιν ἔρχεται ἡ κυρίως μετὰ ξαν, ἥτις πρέπει νὰ ἐκτελειῖται ἐπὶ τοῦ τῆρου, καὶ τέλος ἐσωτερικόν τι ὑφασμα τοσοῦτον συσφιγμένον ὥστε εἶναι ἀπλοῦς ὑμῆν.

Ἐπὶ τέλος δὲ δὲν δύναται νὰ ἐκτελιχθῇ, τοῦτο δὲ τόσον συχνότερον συμβαίνει, ὅσον ὁ ὑφαντῆς ἐργάτης ἐστὶν ἥττον ἐπιτήδειος. Τὸ νῆμα τοῦ βομβυκίου διατελεῖ κεκολλημένον καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πτυχὰς διὰ τινος εἶδος φυσικοῦ γλοιοῦ, πολλῶν ἥττον συμπαγοῦς καὶ πυκνοῦ, ἢ ἐκεῖνος ὅστις εὐρίσκεται εἰς πολλὰ βομβύκια βομβυκιδῶν (ἐντόμων παραγόντων

βομβύκια). Τὸ ξαν ὕδωρ ἐκκολλᾷ τὰ νήματα καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐκτελιχθῆναι. Τὰ πολυαριθμότερα γένη τῶν μεταξοσκώληκων κατασκευάζουσι κίτρινα βομβύκια, ἕτερα δὲ γένη, λευκά. Ὑπάρχουσι καὶ γένη γεννῶντα βομβύκια κίτρινα, ὡχρὰ ἢ θειώδη, ἢ λευκά πρασινωπὰ (celadons, γαλανοπράσινα). Ἐν Κίνα, λέγεται, ὑπάρχουσι γένη ὧν τὸ βομβύκιον ἐντελῶς πρᾶσινόν ἐστι· εἰσὶ δὲ γνωστὰ καὶ βομβύκια χρώματος νανκινεῖου ἢ κιτρίνου ὑποξάνθου. Γένος δὲ ἀνατραφέν ἐν Τσοκάνη παρὰ τὴν Πισοταῖαν ἔχει βομβύκια ῥόδινα ὡχρὰ. Τέλος, ἀναφέρονται βομβύκια χρώματος πορφυροῦ.

Ὁ μεταξοσκώληξ κατατρίβει τρεῖς ἢ τεσσαρὰς ἡμέρας πρὸς ὕραν τοῦ βομβυκίου, μὴ ἀλλάσων τὸ δέρμα· οἱ κύριοι μόνον συστέλλονται, αὐτός δὲ μικρύνεται πολὺ, ἐκτός τῆς ἀπωλείας τοῦ βάρους, ἢν ὑρίσταιται, ἐφ' ὅσον ἐκκενοῦνται οἱ τῆς μετὰ ξαν ἀδένες. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μεταβάλλεται εἰς χρυσαλλίδα (πέμπτη μεταμόρφωσις) δηλαδὴ μεταβαίνει εἰς τὴν ἕκτην ἡλικίαν. Ἐκτελοῦσι τότε τὴν ἀπὸ τῶν κλάδων σύναξιν τῶν βομβυκίων (le deramage), ἀποσπῶσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν στηριγμάτων τῶν, καὶ σπύδουσι πρὸς πῶλτιν αὐτῶν, ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ βάρους (τῆς σφίρας). Τῶν ὄντι, τὸ βομβύκιον δὲν ἐμποδίζει ἐντελῶς τὴν ἐξάτμισιν τῆς χρυσαλλίδος, ἀλλὰ μόνον ἐλαττοῖ τὴν ἐξάτμισιν ταύτης, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς πηγάζουσαν ἀποψύχρανσιν τῆς ἐπιφανείας. Ὡς δὲ ἐξηκρίνωσamen ἐπὶ πολλῶν εἰδῶν χρυσαλλίδων ἐχρυσῶν βομβύκια, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξάγονται ἀπ' αὐτῶν, εἰσὶ πάντοτε λίαν θερμότεραι τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· εἶτα, ἀφοῦ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ταπεινοῦται ταχέως πρὸς τῆς τοῦ ἀέρος τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰς καὶ μάλιστα εὐθὺς χαμηλότερον, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιπολὴς ἐξάτμισις ἐπιφέρει αὐθούσας ἀπωλείας βάρους.

Ἡ ἐβδόμη ἡλικία, ἥτις διαδέχεται τὴν ἕκτην μεταμόρφωσιν ἢ ἐκκόλαψιν τῆς χρυσαλλίδος, ἐστὶν ἡ ἔραθος, ἢ ἡ, τῆς νέας παραγωγῆς τοῦ σκώληκος, ἡλικία.

Αἱ χρυσαλλίδες ἐκκόλαπτονται δεκαπέντε

(1) Ἡ γῆ ἄρα ἔχει περιφέρειαν 40 ἑκατομμυρίων μέτρων Σ. Μ.

ἕως εἰκοσὶν ἡμέρας μετὰ τὴν τοῦ βομβυκίου κατασκευὴν. Αἱ τοῦ μεταξοσκώληκος, ὡς αἱ πάντων τῶν εἰδῶν τῶν ἐχόντων κεκλιμένον τὸ βομβύκιον, κέκτηνται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κύστιν, ὑπὸ τοῦ Κ. Γουερίνου Μενεβίλλου ἀνακαλυφθεῖσαν καὶ περιέχουσαν ῥευστὸν ἐπιτρεπὸν ταῖς ψυγαῖς ν' ἀπομακρύνωσι τὰ μεταξίνα νήματα, ἐκκολλῶσαι αὐτὰ, ὅπως ἀνοίξωσι δίοδον. Τὰ βομβυκιδῆ, τὰ ἔχοντα βομβύκιον λίαν χαλαρὸν, ἢ φύσει ἠνεωγμένον ἐν τινὶ ἄκρᾳ, στεροῦνται τοῦ ὄργάνου τούτου. Τὰ διατρηθέντα βομβύκια δὲν ἔχουσι τὸ νῆμα κεκολλημένον, διότι τὸ τῆς ψυχῆς στόμα οὐδὲν ἔχει μέρος κοπτηθὸν, ἀλλὰ λεπτόν καὶ διχαστόν. Ἐν γένει, τὰ ἄρρενα βομβυκία εἰσι μέσης διαστάσεως καὶ ἐστρεβλωμένα ἐν τῷ μέσῳ, τὰ θήλα βαμβύκια εἰσι χονδρότερα, μᾶλλον ἐξωγκωμένα, μᾶλλον στρογγύλα εἰς τὰς ἄκρας. Τὰ ἐκλεκτὰ βομβύκια, φυλαττόμενα πρὸς ὠστοκίαν, τίθενται εἰς δωμάτιον, ἐνθα ἡ θερμοκρασία μεταβάλλεται ἀπὸ 210—240, φροντίζουσι δὲ νὰ στερεώσωσιν αὐτὰ, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ψυχῶν παρεσυρῶνται. Ἐκκόλαπτονται τῇ προῖᾳ (ὡς τὰ ὠὰ) ἀπὸ τῶν πέντε πρὸς τὰς ὡκτίω ὥρας. Παρασκευάζουσι σκότος περὶ αὐτάς, διότι αἱ νυκτεριναὶ αὐτῶν ψυγαὶ προβάλλονται ἐκ τῆς λάμψεως τῆς ἡμέρας καὶ ἀποκᾶμουσι κινῶσαι τὰς πτέρυγας αὐτῶν. Θέτουσι τὰ ἄρρενα κατὰ μέρος ἐν τινὶ πυξίδι, εἶτα συνενοῦσιν αὐτὰ μετὰ τῶν θηλέων, ἀφοῦ ἀμφότερα ἐκκενωθῶσιν εἰς ὑγροῦ τινος νανκινεῖου χρώματος. Τέλος πρὸς ὠστοκίαν θέτουσι τὰ θήλα, τὰ γονιμοποιηθέντα, ἐπὶ ἰστίων ἢ ἐπὶ χαρτίων (τρόπος κινεζικὸς καὶ Ἰαπωνικὸς, ὃν μετέλλθη ἐν τῷ πειραματικῷ καταστήματι (magnanerie) τοῦ Κήπου τοῦ ἐγκληματισμοῦ (acclimatation). Τὰ ὠὰ εἰσι κατ' ἀρχὰς γρόματος κιτρίνου ἀνοικτοῦ, ὅπερ μεταβάλλουσιν ἐντός ὀκτώ ἕως δέκα ἡμερῶν εἰς ναρκίσειον, εἶτα εἰς φαῖοπυρρον, καὶ τέλος εἰς φαῖον τῶν σχιστολίθων χρώμα μετ' ἐλαφρᾶς ἐν τῷ κέντρῳ πίεσεως. Ἐπρῶσι τὰ ἰστία ἢ τοὺς χάρτωνας τῶν ὠδῶν ἐντός δικτύων, ἅτινα ἀπαιροῦσι ἐν τινὶ δωμάτιῳ, ἐνθα ἡ θερμοκρασία δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τοῦ 18. Ἄλλως τε τὰ ὠὰ

ταῦτα, καίπερ τῆς μικρᾶς κάμπης σχηματιζομένης ἐν αὐτοῖς λίαν ἐγκαίρως, δύναται νὰ ὑποφέρωσιν ἀκινδύνως θερμοκρασία 50 καὶ τὰ δριμύτατα ψυχρῶν χειμῶνων ἡμῶν καὶ αὐτῆς μάλιστα τῆς χειμῶνος, ὡς ἦδη ἐγένετο ἀποπειρα ἐπὶ σινικῶν σπέρων διὰ συνοδιῶν ἐλθόντων. Τὸ ἔαρ, ὅποτε ἡ θερμοκρασία ἀρχεται ἀνυψουμένη, κωμίζουσι τὸν σπῆρον εἰς τὸ ὑπόγειον ἢ εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου (glacière), διὰ τὸν φόβον πρώιμων ἐκκόλαψων. Ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐδημιούργησαν ἐν Ἰταλίᾳ εἰδικόν τι γένος, λεγόμενον trivoltine (τριῶν φορῶν), μόλις γνωστὸν ἐν Γαλλίᾳ, ἐκλεξάντες διὰ τὴν νέαν παραγωγὴν, πρώιμους σκώληκας ἐκπληροῦντας τὴν περιστροφὴν αὐτῶν ἐν τρισὶ μεταμορφώσεσιν ἀντὶ τῶν τεσσάρων. Ἡ ἀνατροφή διαρκεῖ μὲν ὀλιγώτερον, ἀλλ' ἢ μετὰ ξαν ἐστὶ μετρία. Ἐν ταῖς θερμοαῖς χώραις ὑπάρχουσι γένη μεταξοσκώληκων πολλάκις γεννῶντων ἐντός τοῦ ἔτους. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Δ. Γ. Μ.



ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ.

Ἐχων ὡς ἀρχὰς τὴν τοῦ Θεοῦ ὑπαρξιν, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς ἀδελφότης ἐστὶν ἡ συνεταιρισμὸς παγκόσμιος φιλανθρωπικὸς φιλοσοφικὸς καὶ ποσοδευτικὸς. Σκοπεῖ δὲ τὴν ἐρευναν τῆς ἀληθείας, τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν καὶ πρὸ πάντων τῆς ἠθικῆς ὡς καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς φιλανθρωπίας ὃν τρόπον ἐνοεῖ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ σύμβολον αὐτοῦ ἐστὶν, Ἐλευθερία, Ἰσοπέτης, Ἀδελφότης.

Πασιγνωστὸν ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο διεδόθη εἰς ἅπασαν τὴν ὑφήλιον, καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὁ θεμελιῶς λίθος τῆς ἠθικῆς, ἢ καταφυγὴ τῆς ἀθωώτατος, ἢ στοὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς γενναιοδωρίας. Ἐπαγγέλλεται δὲ ἐλευθερίαν μὲν γενικὴν διὰ τὴν τῶν λαῶν πρὸς τὰ βέλτερα πρόσθον, καὶ ὡς ὅσα ἔχει τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα, τὸ τοῦ πλησίον, ἰσότητά δὲ πολυεῖς

σπλγχνον και προθεύει ότι τὰ δυστυχήματα ενός μόνου ανθρώπου πέπτουσιν ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ἀδελφότητα δὲ ὑποβάλλουσιν τὰς ἐπομένους ρήτρας. « Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· καὶ ὃ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσης. »

Θεωρῶν δὲ ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς πρὸ πάντων τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ὡς δικαίωμα ἐκάστου οὐδένα ἀποκλείει διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις. Ἐπιδιώκει τὴν εἰς ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα διάδοσιν τοῦ ἀδελφικοῦ συνδέσμου, καὶ συνίστησιν εἰς ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ τὸν προσηλυτισμὸν διὰ τοῦ λόγου, τῶν συγγραμμάτων καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, τοῦθ' ὑπερ οὐχὶ ὑφ' ὅλων δυστυχῶς κατορθοῦται.

Σέβων δὲ τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς δοξασίας ἐκάστου ὡς καὶ τοὺς νόμους πάσης χώρας, ἀπαγορεύει τὴν ἐπίκρισιν τῶν κυβερνητικῶν πράξεων ὡς καὶ τῶν διαφόρων πολιτευμάτων. Θεωρεῖ τὴν ἐργασίαν ὡς ἓκ τῶν κυρωτέρων νόμων τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ προγράφει τὴν ἐκουσίαν ἀργίαν. Ἐκαστος τέκτων ὀφείλει ἐργάζεσθαι καθ' ὅσον δύναται, βοηθεῖν καὶ διαφωτίζειν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, ὑπερασπίζεσθαι αὐτὸν κατὰ τῆς ἀδικίας καὶ προστατεύειν αὐτὸν ἀντὶ πάσης θυσίας, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐν ἀνάγκῃ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τεκτόνων ἐστὶν ἀόριστος. Συνεδριάζουσι δὲ ἐν λέσχαῖς, συνεργείοις ἢ στοαῖς κατὰ συμβολικοὺς τύπους, ὧν ἡ ἔννοια ἀποκαλύπτεται διὰ μόνης τῆς μυστικῆς ἐχούσης βαθμοὺς διαφόρους· αἱ δὲ συνελεύσεις αὐτῶν διέπονται ὑπὸ θεσμῶν καὶ κανονισμῶν γενικῶν καὶ ἐιδικῶν ἀπορρέοντων ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ τεκτονισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Ὑπάρχει δὲ ἐν αὐταῖς πλήρης μεταξύ τῶν τεκτόνων ἰσότης καὶ οὐδεμία διάκρισις ἐπιτρέπεται ἐξαιρουμένης τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιωμάτων, ἅτινα διαπιστεῦνται δι' ἐκλογῆς καὶ ἐφ' ὠρισμένην διάρκειαν.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς τέκτονες καὶ χαίρουσι τὰ τεκτονικὰ δικαίωματα οἱ ἔχοντες συμπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς

ἐκυτῶν ἡλικίας, ἐξαιρουμένων τῶν υἱῶν τῶν τεκτόνων, οἵτινες μὴ ὄνται καὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους· τῆ συγκαταθέσει τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τῆς μητρὸς ἢ τοῦ κηδεμόνος· ἀλλὰ οὐδόλως προδιδάσκονται μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου βαθμοῦ τῆς μυστικῆς· μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος. Οὐδόλως γίνονται δεκτοὶ οἱ κακῆς διαγωγῆς καὶ ἐπιληψίμων ἠθῶν ἄνθρωποι, καὶ ὅμως, δεινὸν γε ἡ ἄγνοια, πολλοὶ εἰσῆλθον ἀλωπεκὴν ἐνδεδυμένοι καὶ ἐξῆλθον ὑπὸ τὸ πραγματικὸν αὐτῶν ἔνδυμα. Ἐπίσης δὲ ἀπαράδεκτοὶ εἰσιν οἱ μὴ ἐλεύθερόν τι καὶ ἐντιμὸν ἐπάγγελμα μετερχόμενοι. Πασίγνωστον ὅτι ὑπαρχουσιν ἐντιμοὶ καὶ ἄτιμοι πόροι ζωῆς· ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἂν ὑπάρχη ἐλεύθερον ἐπάγγελμα ἐπὶ ταύτης τῆς σφαίρας, ἢ ἂν ἄτιμὸς τις πόρος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπάγγελμα. Ἴσως ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς οὐδένα μισθωτὸν ὑπάλληλον παραδέχεται ὡς μὴ δυνάμενον ἐλευθέρως νὰ ἐργάζεται ὅταν θέλη καὶ ὅπως θέλει, ἢ ὡς ἐξ ἐτέρου φαρμάκτου πεπλασμένον καὶ μὴδὲ νοῦν ἔχοντα μὴδὲ καρδίαν πρὸς κατάληψιν καὶ ἐκμάθησιν τῶν τεκτονικῶν ἀληθειῶν· διότι ἀπαιτεῖ ἵνα ὁ προσήλυτος ἔχη τὰς ἀπαραιτήτους πρὸς τοῦτο προκαταρκτικὰς γνώσεις καὶ ἐπαρκῆ τὰ πρὸς τὸ ζῆν μέσα. Οὐδόλως, φαίνεται, θεωρεῖ τοὺς ἐνδεεῖς ἱκανοὺς ἵνα ἐλευθεροί, ἴσοι καὶ ἀδελφοὶ γένωνται, μὴδ' ἵνα προδευθῶσι καὶ εἰς βελτίωσιν ὑλικὴν τε καὶ ἠθικὴν προαχθῶσιν. Οὐδόλως γίνεται τις δεκτὸς ἂν μὴ κατοικῆ ἢ διατρίβῃ ἀπὸ ἐξ τοῦλάχιστον μηνῶν ἐν τῇ πόλει ἐν ἣ ὑπάρχει Στοά ἢ ἐν τῷ περιφερείᾳ ἐκατὸν ὡς ἐγγιστα χιλιαμέτρων, ἐξαιρουμένων τῶν ἐν ἐπαρχίαις, ἔθθα Συνεργετῶν οὐδόλως ὑφίσταται, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ναυτικῶν καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ αὐτῶν ἐπιτηδεύματος ἀναγκαζομένων ἵνα τόπον διαμονῆς ἀλλάσωσιν. Οὐδεὶς τῶν δεκτῶν γενομένων ἐξαιρεῖται τῶν δοκιμασιῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν τεκτονικῶν τυπικῶν.

Ἀπόλλυσι δὲ τὴν ιδιότητα καὶ τὰ προνόμια αὐτοῦ ὁ τέκτων ἕνεκα ἀτίμου πράξεως, τῆς ἐξασκήσεως ἐστιγμητισμένου ἐπαγγέλ-

ματος καὶ τῆς παραβάσεως τῶν καθηκόντων ἄπερ μεθ' ὅρκου ἐν τῇ μυστικῇ ἀναλαμβάνει τοῦθ' ὑπερ οὐχὶ σπανίως συμβαίνει· ἴσως διότι ἀδυνατοῦσι κατανοῆσαι πάντες οἱ μουύμενοι τὴν ὑψηλὴν καὶ θεῖαν ὄντως διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ, περὶ ἧς ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει τὸν λόγον ποιησόμεθα.



Αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνασκαφαί

Ἡ ἀρχαιότης, οἰοεὶ θέλουσα νὰ χλευάσῃ τὸ πολυασχάλον ἡμῶν παρὸν καὶ τὸ ἀβέβητον μέλλον, παρεσκευάσεν αἰφνης ἡμῖν λαπρὰν ἀποκάλυψιν. Πιστὸς αὐτῆς μύστης, μόλις ἐγγίσας τὴν γῆν διὰ τῆς μαγικῆς αὐτοῦ ράβδου, ἴγαγεν εἰς φῶς θησαυρὸν, ὅστις ἄχρι τοῦδε ὑπετίθετο μυθικός, ἢ πρὸ αἰῶνων κατεστραμμένος. Αἱ Μυκῆναι εἶναι πραγματικῶς. Εἰχομεν λησμονήσει ὅτι τινὰ ἐκ τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅτινα θεωροῦνται ἐν γένει ὡς καταστρεπτικά, εἶναι πολλὰκις συντηρητικώτατα. Ὁ πόλεμος, ἡ ἀναρχία, ἡ ὀλιγαρχία, ἡ βαρβαρότης θάπτουσιν ἐνίοτε ὑπὸ τὴν γῆν πολύτιμα κειμήλια μόνον, ὅπως διασώσωσιν αὐτά. Τῶν Μυκηνῶν ἡ τύχη ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαισία. Ἐπὶ πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἡ πόλις ἐκείνη εἶχε σπαραχθῆ ὑπὸ στάσεων. Ἐπὶ Ἀγαμέμνονος τὸ μέτωπον αὐτῆς ἔστειφεν αἶγλη δοξῆς, ἀλλ' ἡ αἶγλη ἐκείνη ἀπεσβέσθη εὐθὺς εἰς ἐγκλήματα καὶ καταστροφάς. Ἀλλὰ καὶ τότε τὸ μεγαλεῖόν τῆς ἴστορικῆς μάλλον, ἢ πραγματικῆς. Ἐν ᾧ τὸ Ἄργος, τὸ ἀδελφὸν ἄστυ, ἠκμαζεν, αἱ Μυκῆναι δὲν εἶχον ζῶντας ξένους, ἀλλὰ τείχη κυκλώπεια, κολοσσιαῖα κτήρια καὶ τὸν γείτονα ναὸν τῆς Ἥρας, ἐφ' οὗ ὅμως εἶχεν ἀξιώσεις καὶ ἡ μᾶλλον εἰήμερουσα γείτων. Ἡ φοβερά παράδοσις, ἣν τὸ δημόσιον τῶν Ἀθηναϊκῶν θεάτρων δὲν ἐβκρύνετο ν' ἀκούῃ ἀπαύστως καὶ ὑπὸ πάντα τύπον διδασκομένην ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἐφαίνετο ῥίψασα ζοφερὸν πέπλον ἐπὶ τῶν Μυκηνῶν. Ἡ παρακμὴ συνεπληρώθη, ὅτε οἱ Ἄργεοι, ζηλότυποι, (καίτοι οὐδεὶς δύναται νὰ ὀρίσῃ διατί), ἠρήμωσαν, πέντε περίπου αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ, τὴν τραγικὴν πόλιν. Ὁ

Στράβων, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου, ἐθεώρει καὶ αὐτὴν τὴν θέσιν τῶν Μυκηνῶν ἀμφίβολον. Ἄλλ' ἐν τούτοις εἶχε ταφῆ αὐτοῦ χρυσός· τοὺς θησαυροὺς δὲ φυλάττουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνων ἀόρατα πνεύματα. Αὐτῶν ἡ μνήμη οὐδέποτε ἀποθνήσκει. Ἡ ὅλη Πελοπόννησος συνεμπίσθη μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν παρακμὴν τῆς ποτὲ ἐνδόξου πόλεως· περιγῆται δὲ καὶ ἔμποροι καὶ φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχναι παρέπλεον μόλις ἢ διέτρεχον τὴν χερσονήσον, ὅπως ἐπισκεθῶσι τὰς Ἀθήνας, τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας, ἢ τὰς πεδιάδας τῆς Τρωάδος. Ὁ Τσανδλερ, παρατηρητὴς ἐπιμελής καὶ εὐσυνείδητος, σπουδάσας τὸν Παισάνιον καὶ τὰς λοιπὰς πηγὰς καὶ ἀναζητῶν πᾶν ὅ,τι ἀξιοθέατον, περαίνει τὸ περὶ Μυκηνῶν κεφάλαιον λέγων ὅτι δὲν ἤδυνήθη νὰ εὐρηθῇ ἢ ἐξῆται θέσιν. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μετ' αὐτὴν Ἕλληνες βάρβαροι, Τούρκοι καὶ Ἀλβανοὶ εὗρον τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀνέτρεψαν τὰ πάντα πέριξ, ἀλλὰ τοῦ ἔργου τῆς καταστροφῆς παρητοῦντο, ἅμα ὡς ἐφθανον ἐγγὺς τῆς περιποθήτου λείας. Πανηρόν τι δαιμόνιον, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀπαντᾷ τις εἰς τὰ παραμύθια, ἐφαίνετο ἀποτρέπον τὴν προσοχὴν αὐτῶν καὶ ὑποδεικνύον αὐτοῖς ψευδῆ ἴχνη, ἄχρις οὗ τέλος ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὁ «ἀναξ ἀνδρῶν» ὃν ἔμνησεν ἄλλοτε ὁ Ὀμηρος, ἀπεδείχθη αὐθις εἰς τὸν ἐκπληκτὸν κόσμον ἐν ὅλῃ τῇ βασιλικῇ αὐτοῦ μεγαλοπρεπείᾳ ὑπὸ τοῦ Δρ. Σλήμαν.

Ἡ ἱστορία ἀφηγείται πολλὰς μεγαλοπρεπεί· κθειάς, ἀλλ' αἱ ἀφηγήσεις αὐταὶ εὐρίσκουσι συνήθως τὸ δημόσιον δὺσπιστον. Οἱ ἐπιζῶντες εἶναι ἐν γένει ἀπληροί· καὶ ἀπληροί αἱ δὲ αὐλαὶ δὲν εἶναι σχολεῖα εὐαίσθησία. Πῶς νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ πλοῦτος μῖα ὅλη βασιλεία ἐτάφη μετὰ τοῦ κτήτορος; Πῶς νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἡ Κλυταιμνήστρα, ἄπιστος καὶ αὐτῆ, ἔθαψε τὸν ἄπιστον αὐτῆς σύζυγον μετὰ τοσαύτης λαμπρότητος; Μὴ τυχὸν συμμετέσχε τῆς πομπῆς καὶ ἡ Κασσάνδρα; Τοῦτο ἔλεγεν ἡ παράδοσις καὶ τὰ γεγονότα ἐπέργοντα ἐπιμαρτυροῦντα. Ὁλίγοι λίθοι μετεκινήθησαν μόνον, ὀλίγον χῶ-

μα αφρέθη, και εις τα ὄμματα ἐπεράνη μου-
σειον ὄλον ἀρχαιοτήτων πολυτίμων ἐκ πάσης
ἀπόψεως. Μόνον τὸ μέταλλον ἔχει ἀξίαν πολ-
λῶν χιλιάδων λιθῶν. Ἄλλ' ἡ ἱστορικὴ και
καλλιτεχνικὴ ἀξία εἶναι ἀνυπολόγιστος. Ὡς
ὀρθῶς λέγει ὁ Κ. Σλήμαν, ἡ συλλογὴ θὰ ἐ-
παυξήσῃ και αὐτὸν τὸν ἀπαράμιλλον και ἀ-
νεξάντλητον ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον τῆς ἐλ-
ληνικῆς πρωτεύουσας.

Οἱ γιγαντιαῖοι ἥρωες, περὶ ὧν τόσα ἀνε-
γνωμεν, ἀλλ' εἰς ὧν τὴν ὑπαρξιν ἐδιστάζομεν
νὰ πιστεύσωμεν, ἰδοὺ εὐρέθησαν κατακείμενοι
φέροντες τὸν ἐκ χρυσοῦ και χαλκοῦ ὄπλισμόν
των, ἔχοντες περὶ πάντα τὰ κοσμήματα και
τὰ πολύτιμα σκεύη των, τὸν στολισμόν των
συμποσίων ἢ τῶν ἐπισήμων παρατάξεων, τὰς
προσφορὰς πρὸς τοὺς ἐφεστῆτας Θεοὺς, πᾶν ἐνὶ
λόγῳ ὅτι ἠγάπησαν ζῶντες. Ἀναριθμητὰ
κεῖνται ἐγγύς ἀλλήλων τὰ ξίφη, τὰ ξιφίδια,
οἱ θώρακες, αἱ ἀσπίδες, τὰ χρυσὰ πέταλα,
δι' ὧν ἀπετελεῖτο ὁ ὄπλισμός τοῦ λοιποῦ σω-
ματος, οἱ τελαμώνες, τὰ κομβία, αἱ λόγχαι,
τὰ χρυσὰ ἀγαλμάτια, μοναδικὰ πρότυπα ἀ-
γνώστου καλλιτεχνικῆς ἐποχῆς, τὰ χρυσὰ
και χαλκὰ ἀγγεῖα, ἐπὶ πᾶσι δὲ, τὸ σπου-
δαιότατον ἴσως εὐρημα, ἡ ἀργυρὰ και χρυσό-
κεφαλὴ τοῦ ζώου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς
τὴν βοώπιδα Θεᾶν, καταθεθεῖσα ἴσως ἐν τῷ
τάφῳ πρὸς ἐξίλασμόν τῆς θεᾶς αὐτοῦ προστά-
τιδος. Τὸ μέταλλον ἦτο και εἶναι ἐτι πολυ-
τιμον, ἀλλ' ἡ τέχνη, μεθ' ἧς κατεργάσθη,
καθιστᾷ αὐτὸ πολυτιμότερον. Ὁ χαλκὸς ἦτο
κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τιμιώτερος ἢ σή-
μερον· τοῦτο δ' οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον, ὅ-
ταν τις ἀναλογισθῆ ὅτι πᾶν τεμάχιον ἀρ-
χαιοῦ χαλκοῦ περιεῖχε δόσιν τινα ἀγγλικῶ
ὀρειγάλκου. Ἐκ τῆς περιφήμου συναλλαγῆς
μεταξὺ Διομήδους και Γλαύκου ἐξάγεται ὅτι
ἐνῶ χρυσὴ πανοπλία ἠγοράζετο ἀντὶ ἐκατὸν
βοῶν, χαλκὴ πανοπλία ἐτιμᾶτο βοῶν ἐννέα.
Ἄλλὰ παρεκτὸς τῶν ἐν καιρῷ πολέμου και
εἰρήνης κοσμημάτων εὐρέθησαν ἐν Μυκῆναις
και ἄλλα κειμήλια. ἐτι περιεργότερα. Μὴ
τυχὸν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ὄλην τὴν πυξίδα
τῶν στολισμῶν τῆς δυσμοίρου μάντιδος, ἧτις
προέλεγεν ἐπὶ ματαίῳ εἰς πάντας τὴν τύχην
των και τὴν ἰδίαν ἐαυτῆς και προέβλεπε πεν-

θοῦσα τὰς μελλούσας συμφορὰς; Ἐνταῦθα
κεῖται ἡ Κασσάνδρα, ἔχουσα περὶ τὰ κομβία
τῆς ἐνώτιας και περιδέραια και βραχιόλια,
τὰς ζώνας τῆς και τὰς κερπίδας τῆς κόμης
τῆς. Ἡ Κλυταμνήστρα ἔθαψε τὰ κειμήλια
ταῦτα μετὰ τῆς νεκρᾶς, ἣν ἠκολούθησε μετὰ
μικρὸν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον· διότι ἐνταῦθα
κεῖται και ἡ θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρου και ἀ-
δελφὴ τῆς Ἑλένης. Ἄλλὰ τὸ θαυμαστότερον
πάντων, αὐτὸς ὁ ἥρωας, ὁ Ἀγαμέμνων, ἀνευ-
ρέθη εἶναι δὲ πράγματι γίγας, ἀξίως βασι-
λεὺς ἐκατὸν βασιλείων, οἵτινες μάλιστα ἐξικουῶν-
το ἄχρι τῶν ὤμων του. Ἐδιστάζομεν νὰ πι-
στεύσωμεν ὅτι συνήθης θνητὸς ἐτόλμησε ν' ἀ-
πευθῆναι εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα τὴν δεινὴν ἐκείνην
ὑβριν, ἣν ἀναφέρει ὁ ποιητής. Ἄλλὰ τὸ ἥρά-
κλειον σῶμα τοῦ ἥρωος καθιστᾷ πιθανώτε-
ρον τὸ ἐπεισόδιον. Τὰ ὀστέα του ἔπροεπε νὰ
ἦναι σιδηρᾶ, ὅπως ἐπιζήτησι τοσοῦτων αἰῶ-
νων! Ὁ Δρ. Σλήμαν ἐργάζεται ἐτι, τυγχά-
νων γενναίας βοήθειας, καιτοὶ ἡ ἐπίβλεψις τῶν
βοηθῶν ἐμβάλλει αὐτὸν εἰς οὐκ ὀλίγας φρον-
τίδας· πᾶσα δ' ἡμέρα ἄγει εἰς φῶς τὰ κοσ-
μήματα, οὐ μόνον βασιλείων και βασιλίδων
ἀλλὰ και μιᾶς ὄλης οὐλῆς και ἐνὸς ὄλου λαοῦ
Αἰ ποικίλαι μορφαὶ τοῦ πρωτεύοντος εἰδῶ-
λου θὰ συντελέσωσι πιθανῶς, ὅπως διευκρι-
νισθῆ τὸ μέγα ζήτημα, ὅπου ἐπασχολεῖ αὐ-
τὸν τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας, τὸ πόθεν δηλα-
δὴ ἠρύσθησαν τὴν μυθολογίαν αὐτῶν οἱ Ἕλ-
ληνες. Αἱ ἄχρι τοῦδε ἀνακαλύψεις ἐπικυ-
ροῦσι τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς
αἰγυπτιακῆς αὐτῆς καταγωγῆς. Οἱ Ἕλληνες
ἐσφετερίσθησαν τὴν Ἡραν, ἀλλ' ἐλαχίστη ὑ-
φίσταται ἀμφιβολία ὅτι ἡ βοῶπις θεᾶ ἦτο
πολὺ πρὸ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου Αἰγυπτία.
Ἄλλὰ διατί ἄρα γε ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐ-
πεφυλάττετο εἰς τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ δε-
κάτου ἐνάτου αἰῶνος; Διότι ἡ στιγμή αὕτη
εἶναι κατάλληλος. Τί ζητεῖ ἡ Εὐρώπη ὅλη;
Τὸν βασιλεῖα τῶν βασιλείων, τὸν μέγαν ἠγέ-
την τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τὸν ἄνδρα, εἰς ὃν
ὑπήκουσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, μακρὰ ἔτη, χίλια
νῆες και ἐκατοντακισχίλιοι μαχηταί, μόνον
ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ ἰδιό-
τητας. Ἴδου τὰ ὕψη του, ἡ ἀσπίς του,
τὸ ξιφός του. Ἐν και ἡμῖσι μόνον μέλιον

μακρὰν τῆς θέσεως, ἐν ἧ εὐρέθησαν, ὑπῆρχεν
ὁ ναὸς ἐκεῖνος τῆς Ἡρας, ἐνθα ὁ Πυθαγόρας
ἀνεγνώρισε τὴν ἀσπίδα, ἣν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ
τρωϊκοῦ πολέμου ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Εὐ-
φρόβου, ὃν ἐρόνευσεν ὁ Μενέλαος. Ἄς ἀνερπ-
θῆ και νῦν ἡ ἀσπίς τοῦ Ἀγαμέμνωνος ἐν μέ-
σω ἄλλων ἀρχαίων ἀσπίδων και ἄς προσέλ-
θωσιν οἱ μέγιστοι ἄνδρες τῶν καθ' ἡμᾶς χρό-
νων! Ὅστις ἅμα εἰσελθὼν ἀναγνωρίσῃ τὴν
ἀσπίδα τοῦ Ἀγαμέμνωνος και εἴπῃ αὕτη εἶ-
ναι ἡ ἐμῆ,

Ὁ ἀνὴρ ὅτος πρέπει νὰ ἦ και ἀκραίως φιλέλ-
λην, ἐμβροθὴς λόγιος, πολυμήχανος πολιτι-
κός, πρέπει νὰ συνειοῖ ἀκατάσχετον ὄρμη-
ν μετ' ἀδαμάστου θάρρους και ν' ἀντιμετωπί-
ζῃ γενναίως πάντα ἐχθρὸν ἢ ἀντίζηλον, πρέπει νὰ
ἐκαθέσθῃ εἰς τοὺς πόδας και νὰ ἐδιδάχθῃ τὸ
ἄσμα αὐτοῦ ὡς ὁ Πηλείδης τὸ τοῦ λογίου
Κενταύρου.
(Ἐκ τοῦ «Χρόνου.» Κατὰ μετάφρασιν τῆς
«Νέας Ἡμέρας.»)

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΑΣΤΕΡΟΣ.

Ὁ διευθυντής τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀστεροσκο-
πείου κ. Γούλιος Σμιθ ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως
νέον ἀστέρα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κύκνου.
Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶναι σπουδαία διὰ τὴν
ἐπιστήμην και περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸν σοφὸν
ἐπιστήμονα. Μετὰ χαρᾶς ἀναγράφοντες τὸ
γεγονὸς τοῦτο παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀπόσπα-
σμα τῆς περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης δια-
τριβῆς του, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ δημοσιεύσω-
μεν ἐν ἐκτάσει και ἐγκαίρως πάσας τὰς περὶ
τούτου παρατηρήσεις τῶν ἄλλων ἀστεροσκο-
πειῶν.

«Τῆ 12)24 νοεμβρίου 1876 ἐσπέρας 5 3)4
τῆς ὥρας, ἐγγύς τοῦ ἀστέρος ρ ἐν τῷ κύκνῳ
(ἐνθα τῆ 20 νοεμβρίου ο ὁ δ ἐν ἐφαίνεται) ἀ-
νέλαμψε σπουδαῖος ἀστὴρ τρίτου μεγέθους.
Τῆ 21, 22, 23 νοεμβρίου, τοῦ οὐρανοῦ ὄντος
συννεφούς, οὐδεμία παρατήρησις ἦτο δυνατή.
Τὸ χροῶμα τοῦ ἀστέρος ἦτο λίαν κίτρινον, ἄ-
νευ τῆς ἐρυθρᾶς ἐπιχρώσεως ἧτις παρατηρεῖ-
ται εἰς τὸν γ, ε και ζ ἐν τῷ κύκνῳ, Γῆν νύ-

κα τῆς 24 νοεμβρίου προσδιωρίσθη ἐν τῷ
ἀστεροσκοπεῖῳ ἡ ἀκριβὴς θέσις τοῦ ἀστέρος
διὰ καταμετρήσεως, ἐκ ταύτης δὲ ἀπέδει-
χθη ὅτι εἶναι παντελῶς νέος, διότι ἐν οὐδενὶ
καταλόγῳ σημειοῦται οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ μεγά-
λῳ τηλεσκοπικῷ ἀτλαντὶ ἀστέρων τῆς Βόν-
νης. Τῆ 24, 25, 26 νοεμβρίου ὡς και τῆ 27
νοεμβρίου ἐσπέρας ὁ ἀστὴρ εἶχε και μετὰ
βραχείαν ἐλαττωσιν ἀκόμη τρίτον μεγέθος.
Τοῦντεῦθεν ἠλαττώθη τοσοῦτον ταχέως, ὥστε
τῆ 23 νοεμβρίου ἐγένετο τετάρτου μεγέθους,
τῆ 1 δεκεμβρίου πέμπτου τῆ 5 δεκεμβρίου
ἕκτου και οὕτως ἐφθίσε τὸ ὄριον τῶν διὰ γυ-
μνοῦ ὀφθαλμοῦ ὀρατῶν ἀστέρων. Μέχρις 7 δε-
κεμβρίου (ε. ν.) οὐδεμία ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ
ζένη παρατήρησις ἐγένετο ἡμῖν περὶ τοῦ φαι-
νομένου γνωστή.»

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ ἐστὶν ἡ ἔκφρασις
τῆς ἀρετῆς, ἧτις ἡ ἠθικὴ ἐν πράξει.

Πρὸς ἀνθρώπους, μὴ χαίροντας τὴν εὐμέ-
νειαν αὐτοῦ, λίαν δυσκόλως συμπεριφέρεται
τις εὐγενῶς ἀνευ τῆς βοήθειας τῶν χρηστῶν
τῆς κοινωνίας ἐθνῶν.

Κατεγνωσμέ-οι τινὲς φιλόνηρωποι ὡς προ-
σωπίδα τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν νομίζου-
σιν· ἀλλὰ προτιμότερον εἶναι νὰ φέρῃ τις τὴν
προσωπίδα ταύτην καθότι, ἐν πάσῃ περι-
πτώσει, καλλίων νὰ ἀποκαθίσταται ἀξιαγά-
πητος ἢ ἀπεχθής. Πᾶς δὲ τις ὠρελεῖται διὰ
ταύτης, μηδὲλως παραβιάπτων τοὺς ἄλλους

Οἱ μὴ εὐγενῶς συμπεριφερόμενοί εἰσιν ἄν-
θρωποι· βάνανσοι μὴ δυνάμενοι ἔχειν φίλους
εἰλικρινεῖς.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ συνίσταται εἰς τὸ
εἶναι τινα κατὸν και ἀξιαγάπητον πρὸς τοὺς
ἄλλους οὕτως, ὅπως ἂν θέλῃ εἶναι και οἱ ἄλλοι
ἔχωσι πρὸς αὐτὸν, και εἰς τὸ μὴ προσκρούειν
ταῖς νενομισμέναις ἔθεσιν.

Ἐκδηλοῦται δὲ τῆ ἀπροσποικίτῳ και διη-
νακεῖ προσοχῆ, δι' ἧς οὐ μόνον πρὸς ἐαυτὸν
ἐφελκύνει τις τὴν συμπάθειαν τῶν ἄλλων,
4

ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν αὐταρέσκειαν προξενεῖ. Τὸ προξενεῖν δὲ ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι διατεθῶσιν ἐν εὐχαριστήσῃ ἐξ ἑαυτῶν καὶ τὸ ποιεῖν ἐπιδειξίως ὅπως ἐκτιμηθῇ ἡ ἀξία αὐτῶν, ἐστὶ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εὐγενούς συμπεριφοράς· ἐπειδὴ οὐδὲν θελκτικώτερον μέσον τοῦ εὐαρεστεῖν ὑπάρχει.

Ἐὰν δὲ ὁ ταῦτα προξενῶν ἐκλείψῃ, τότε ἀποκαλύπτονται ἐν ὄλῃ αὐτῶν τῇ ἐπιφανείᾳ, καὶ μόνος ὁ συντελέσας διακρίνεται.

Μὴ βλέπῃ τις τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἢ φρόνησις, ἢ διακρίσις, ἢ ἐπιφύλαξις καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπιείκεια ἕστωσαν πάντοτε τὰ πλεονεκτήματα ἐκάστου. Διότι τίς ὁ μὴ ἔχων ἀνάγκην ἐπιείκειας;

Πᾶς ἄνθρωπος ὀρεῖται συμπεριφέρεσθαι εὐγενῶς καὶ τιμίως καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσέτι τοὺς τὰ μάλιστα μοχθηροὺς καὶ ἀπαιδεύτους· διότι τοῦτό ἐστὶ τὸ μόνον μέσον ἐξ οὗ αἰσχύνονται διὰ τὴν θηριωδίαν, αὐτῶν, καὶ ἐπίστε διορθοῦνται.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ ὑπ' οὐδενὸς πειράζεται, οὐδ' ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀντιλογίας.

Ὅταν δὲ ὑποχρεοῦται τις ν' ἀποφύγῃ ἐκδούλευσίν τινα ἢ χάριν ἢ νὰ ἐπιπλήξῃ τινὰ δυσαρέστου, τότε πρὸ πάντων ὀρεῖται νὰ πράττῃ ταῦτα ἐκ παντὸς εὐγενούς τρόπου.

Ὅπως γίνῃ τις ἀξίος ὑπολήψεως εὐγενούς ἀνθρώπου, χρεωστῆ νὰ ᾖται τοιοῦτος πάντοτε ἐν ὄλαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου καὶ πανταχοῦ.

Οἱ ἐγνώσται καὶ κακοὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀγαπῶνται ὑπ' οὐδενὸς κρύπτουσι τὰς κακίας αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀξιαγάπητον καὶ θελκτικὴν προσωπίδα τῆς εὐγενούς συμπεριφοράς. Αὐτοὶ οὗτοι αἰσθάνονται λοιπὸν τὴν ἀνάγκην νὰ ᾖται εὐγενεῖς.

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Κάλλιον νὰ δυσπιστῇ τις κατ' ἐκείνου ὅστις ἀποβάλλει τὴν προσωπίδα τῆς εὐγενούς συμπεριφοράς εἰσερχόμενος οἴκαδ' αὐτοῦ καὶ ὅστις παύει τότε ὡν καλὸς καὶ ἐπιεικής. Οὗτος ἐστὶν ἐγνώστῃς καὶ ἀνάξιος τῆς δημοσίας ὑπολήψεως.

Ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ δεσπότης καὶ τυραννικός· δὲν δύναται εἰμὴ νὰ φέρῃ τὴν προσωπίδα τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἐπιεικειᾶς παρὰ τοῖς ἄλλοις. Οὗτός ἐστιν ὑποκριτὴς ἐλλειπῆς εὐκρινείας πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν.

Ὁ ἀληθῶς ἀξιαγάπητος ἄνθρωπος ἔσεται τοιοῦτος παρ' ἑαυτῶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἐτι πλέον ἢ ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἐλλειψιν ἀνατροφῆς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, ἄφρων ἐστὶ τόσον μάταιος καὶ τόσον γελοῖος, ὅσον ὁ περιποιούμενος ὄξιν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀξιοπεριφρόνητος.

Ὁ περιφρονῶν τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ βλάξ ἐστὶν.

Πλεῖστοι ὅσοι ἐν τῷ κόσμῳ κακῶς συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ πρῶτοι βιάλλουσι τὸν λίθον κατὰ τοῦ ὁμοίως αὐτοῖς ποιούντος.

Ἡ γυνὴ χρεωστῆ τοῖς συγγενέσι τοῦ συζύγου αὐτῆς τὰς αὐτὰς τιμὰς οἷας καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σύζυγος πρὸς τοὺς συγγενεῖς τῆς ἑαυτοῦ συζύγου.

Χρεωστῆ τις νὰ φροντίζῃ σταθερῶς περὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε ν' ἀντιλέγῃ αὐτοῖς εἰμὴ ὅτε ἀναγκάζεται τι νὰ λολήσῃ περὶ τῶν συμπεριόντων τῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ καὶ τότε χρεωστῆ νὰ πράττῃ τοῦτο εὐγενῶς καὶ διὰ μεγίστης γλυκύτητος.

Φρόνιμὸν ἐστὶ νὰ συμμερίζηται τις εἰλικρινῶς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς εὐχαριστήσεις τῶν γονέων αὐτοῦ καὶ νὰ συναισθάνηται τὰς θλίψεις αὐτῶν καταβάλλων πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως παρηγορήσῃ αὐτούς.

Εὐγενὴς ἐστὶ νὰ ὑποφέρῃ τις ἐν ὑπομονῇ τὰς ἀδυναμίας τῆς ἡλικίας αὐτῶν, παραβλέπων τὰς ἀνησυχίας ὅσας ἤθελον προξενήσῃ αὐτῶ, μηδέποτε ἐρωτῶν αὐτοὺς περὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ προσπαθῶν διὰ τῆς ἐρασιμότητος καὶ ἰλαρότητος αὐτοῦ ν' ἀπομακρύνῃ ἐξ αὐτῶν τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου.

Μόνος ἄφρων τις ἀξιοπεριφρόνητος δύναται

νὰ ἐρυθριάσῃ διὰ τὴν ἀπλότητα τῶν ἐθῶν καὶ τὴν ἐλλειψιν ἀνατροφῆς τῶν γονέων αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

τῶν γονέων πρὸς τὰ ἑαυτῶν τέκνα.

Πρῶτος κανὼν τῆς εὐπρεπείας τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα εἶναι νὰ μὴ δίδωσιν εἰς αὐτὰ ποτὲ κακὰ παραδείγματα λόγῳ ἢ ἔργῳ.

Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας οὐδέποτε παρέρχονται· εἰσὶν αἱ πρῶται ὕλαι, αἵτινες σχηματίζουσι τὸν καλὸν ἢ κακὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι πρέπον ὥστε· χ τέκνα νὰ γίνωνται μάρτυρες τῶν διαφορῶν αἵτινες ἐγείρονται μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐτι δὲ ὀλιγώτερον τῶν ἐριδῶν αὐτῶν.

Τὸ παιδίον ἔχει ἔμφυτον τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης· ἐὰν δὲ ἀδικῶς τιμωρηθῇ ἀποκαθίσταται ἀνήθικον.

Οἱ γονεῖς δὲν χρεωστοῦσι νὰ παραχωρῶσι εἰς τὸ μὲν πᾶν ὅ,τι ἐδικαιοῦτο τὸ δὲ νὰ λάβῃ, μηδὲ ν' ἀποδεικνύωσιν αἶσθημα ἀδίκου προτιμήσεως εἰς τὸ μὲν πρὸς θλάθην τοῦ ἑτέρου εἰ δὲ μὴ σπείρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰ σπέρματα δύο κακιῶν τῆς ζηλοτυπίας καὶ τοῦ μίσους.

Χρεωστοῦσι λοιπὸν νὰ ᾧσι καλοὶ καὶ εὐπροσῆγοροι πρὸς αὐτὰ· νὰ φέρονται πρὸς αὐτὰ μετὰ γλυκύτητος ἀλλ' ἢ ἀγαθότης αὐτῶν νὰ μὴ ἐκτρέπηται εἰς ἀδυναμίαν.

Πρέπον δὲ ἐστὶν ὅπως οἱ γονεῖς κρατῶσιν αὐστηρῶς τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ πρὸς αὐτοὺς τε καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς καθήκοντα αὐτῶν.

Ὁ φόβος φυσικῶς καταπνίγει τὴν στοργήν, καὶ δὲν πρέπει ὥστε τὰ τέκνα νὰ φοβῶνται τοὺς γονεῖς.

Ὅ,τι πράξωσιν ἐκ στοργῆς, πάντοτε καλῶς πεπραγμένον ἐστὶν. Ὅ,τι δὲ πράξωσιν ἐκ φόβου κακὸν πάντοτε ἐσεται.

Οἱ γονεῖς χρεωστοῦσιν αὐστηρῶς νὰ τιμωρῶσι τὰ τέκνα ὅταν αὐτὰ τυραννῶσιν ἐν ζῶον διότι συνεθίζουσιν εἰς τὴν σκληρότητα καθὼς καὶ εἰς πᾶν ἕτερον.

Τὸ πρὸς τὰ ζῶα σκληρὸν τέκνον ἐσται τοιοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐὰν ἐξ ἀδυναμίας οἱ γονεῖς παραβλέπωσι τὰς ἰδιοτροπίας, τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἀνοησίας τῶν τέκνων, χάνουσιν ἀμέσως ὄλην τὴν ἐξουσίαν ἣν εἶχον ἐπ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ γίνονται οἱ αἰτίοι τῆς κακίας τῶν τέκνων.

Δὲν χρεωστοῦσι λοιπὸν νὰ παραμελῶσι, μηδὲ τὸ ἐλάχιστον, μηδεμίαν περίστασιν, ἵνα ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τέκνου ὅλας τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς οἷαι εἰσὶν ἡ ἀγαθότης ἢ φιλανθρωπία, ἢ εὐμένεια, ἢ ἐπιείκεια κτλ. κτλ.

Σωτήριον ἐστὶν, ἵνα οἱ γονεῖς διδάσκωσι τὰ τέκνα αὐτῶν νὰ μὴ ἐρεθίζωνται μηδὲ νὰ ἐρίζωσι πρὸς ἄλληλα, νὰ συνοπιοῦνται καὶ νὰ συναγαπῶνται ἀμοιβαίως, καὶ νὰ μὴ προδίδωσιν ἄλληλα, ἵνα ἐμπνεύσωσιν αὐτοῖς τὴν φρίκην τοῦ ψεύδους, ἵνα συνεθίζωσιν αὐτὰ νὰ διατηρῶσι αὐστηρὰν κοσμιότητα περὶ τὴν στολήν, τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν, ν' ἀποφεύγωσι τὴν ἀργίαν καὶ τὰς κακίας τὰς ὁποίας αὕτη γινεῖται, οἷαι εἰσὶν ἡ ἀκηθία, ἡ φλυαρία, ἡ κακολογία καὶ τὰ τοιαῦτα ν' ἀποφεύγωσι τὰς κακὰς συνανατροφὰς καὶ νὰ καταβάλλωσι πολλὴν περισκεψὴν καὶ φρόνησιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν φίλων αὐτῶν.

Ἐπ' ἀνεγχεῖ δὲ ἐστὶν ἵνα οἱ γονεῖς ἀποτρέπωσι τοὺς ἀνοήτους καὶ ἄφρονας νὰ ρίπτωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν τέκνων αὐτῶν τὸ ἀποζωοῦν σπέρμα πασῶν τῶν προλήψεων, οἷαι εἰσὶν αἱ δοξασίαι εἰς τοὺς βρυκόλακας, τοὺς λυκανθρώπους, τοὺς μάγους, τὰς μαντείας καὶ εἰς ἄλλας μωρολογίας τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐφευρεθείσας ὑπὸ μικρονῶν ἢ ὑπὸ δολοπλόκων ἀνθρώπων.

Πρὸς τούτοις δὲ οἱ γονεῖς χρεωστοῦσι νὰ ἐπιμελῶνται μετὰ συντόνου προσοχῆς ἵνα τὰ τέκνα αὐτῶν νηρωῖσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τὴν κοσμιότητα τὰ νηνομισμένα καὶ τὴν εὐγενὴ συμπεριφορὰν, ὅπως χρεωστοῦσι νὰ πράττωσι τοῦτο βραδύτερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ νὰ μὴ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὰ σχολεῖα ἢ εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα, ἐκτὸς ὅταν δὲν δύνανται ἄλλως νὰ πράξωσι καὶ νὰ ἐνθυμῶνται τὴν παροιμίαν ταύτην « ἐν μόνον πρόβατον ψωραλέον ἀρκεῖ, ὅπως μολύνη ὀλόκληρον ποίμνιον. » (Ἐπιταί.)

ΧΑΡΤΗΣ.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

καὶ

ἀπογραφή τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

ὑπὸ

Α. ΣΕΝΒΕ.

Ἐν Παρισίσις 1877.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. (*)

Ὅτε συνημερολογούμεν στατιστικά τινα ἔγγραφα, πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἡμετέρου ἔργου ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝ. ΚΡΑΤΟΥΣ, ἐλάβομεν ἱκανοὺς ἐθνογραφικοὺς χάρτας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, Ἐκπλαγέντες ὡς ἅπαντες οἱ τὴν Ἀνατολὴν γινώσκοντες ἐπὶ τῆς σπουδαίης ἀμαρτήμασιν ἐξόχων τινῶν Γεωγράφων, οἱοὶ ὁ Κεϊπερ, Πέτερμαν καὶ λοιποὶ, ἀναγκάσιαν ἐκρίναμεν τὴν δημοσίευσιν τῶν πληροφοριῶν ἃς εἶχομεν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, πασῶν τῶν ἐθνογραφικῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς

(*) Συνιστῶντες καὶ ἡμεῖς τὸ ὑπὸ τὴν ἄνωθι ἐπιγραφὴν σπουδαῖον ἔργον πᾶσι τοῖς περὶ τὰ ἐνεστῶτα πράγματα τῆς Ἀνατολῆς ἀσχολουμένοις, μεταφραζόμεν χάριν τῶν συνδρομητῶν τοῦ «Φιλεργου» μόνην τὴν εἰσαγωγὴν ἐκείνου, ὡς περιέχουσαν πλῆρες καὶ ἐν συνόψει τὸ τελικὸν ἐξαγόμενον τῶν τοῦ εὐελλήνου συγγραφέως εὐλακρινῶν καὶ ἐμβριθῶν ἐρευνῶν. Ἄλλως τε δὲ προτιθέμεθα καὶ αὐθις νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς Τουρκίας πληθυσμοῦ.

Τουρκίας πληροφοριῶν, ἃς ἤδη δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ.

Ἀδυνατοῦντες νὰ παράσχωμεν διὰ τοῦ μικροῦ ἔργου τούτου πλήρη καὶ ἐμπεριστατωμένην τὴν τοῦ ὅλου Ὀθωμανικοῦ Κράτους στατιστικὴν, ἄτε δὴ ἀναμένοντες καὶ ἄλλας πληροφορίας, ἀρκούμεθα ἀπογράφοντας τοὺς Ἑλληνας κατοίκους καὶ δημοσιεύοντας ἐπισήμους στατιστικοὺς Καταλόγους οὓς ἐκδίδωσιν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΙΣ ΤΩΝ ΒΙΛΑΕΤΙΩΝ.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἑλληνας κατοίκους πεποιθήμεν ὅτι περιπέσαμεν εἰς λάθος ὅπερ ἀνεργεῖται εἰς ἐν πέντε μόνον περιπῶν. Διότι ἀληθῶς αἱ ἡμέτεραι πληροφορίες εἰσὶν ἤδη διετεῖς, χρηρηγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν μουκτάρηδων (δημάρχων) τῇ αἰτήσει τοῦ Πατριαρχείου ὅπερ, ἤθελε δικαίως νὰ ἐπιβάλη τοῖς Ἑλληνικοῖς οἰκοῖς ἐλαφρὰν ἐπιχορηγίαν πρὸς ἐκμίσθωσιν τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπισκόπου. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ μουκτάρηδες δὲν ἀπέγραψαν τὰς ἐγχωρίους οἰκογενεῖας καὶ μάλιστα, καθ' ἃ ὑπονοοῦμεν, συχνὰ ἠλάττωσαν τὸν ἀληθῆ ἀριθμὸν τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων, σκοποῦντες τὴν μείωσιν τῶν τοῦ χωρίου δασμῶν, διότι οὗτοι, ὡς γνωστόν, εἰσὶν ἀνάλογοι τῷ ἀριθμῷ τῶν οἰκογενειῶν.

Ἡ ἀπογραφή ἐγένετο κατ' οἶκον ἢ ἐστίαν, ὅπερ τὰ μάλιστα ἐλλείπει ἐστὶ, τοῦ πατριαρχικοῦ βίου ὄντος ἐστὶ κοινοτάτου ἐν Ἀνατολῇ.

Ἐπολλαπλασιάσαμε, μὲν τὰς οἰκογενεῖας ἐπὶ πέντε ἢ ἕξι, καθ' ἃς ἔσχομεν εἰδήσεις, ἀλλὰ φρονούμεν ὅτι καὶ πάλιν τῆς ἀληθείας ὑπολείπομεθα.

Πιθανὸν νὰ κατακριθῶμεν ὅπερ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν. Ἄλλ' ὅμως παρακαλοῦμεν τοὺς ἀντιλέγοντας ἡμῖν νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν ἀκρίβειαν καὶ νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς πράγματα γενικά. Αὐτοὶ ἃς πράξωσι πλείω καὶ καλλίω ἡμῶν καὶ νέαν ἐκδόσιν ἃς ἀπονεύσωσι τῇ ἐπιστῆμῃ. Ταῦτα δὲ σημειούμεν διότι ἄχρως ὡρας ἢ φαντασιοπληξία δυστυχῶς τὰ μάλιστα κηδοκίμησε καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὰς περὶ Ἀνατολῆς ἐλθοῦσας ἐθνογραφικὰς μελέτας

Α'.

ΘΡΑΚΗ.

Ἡ ΘΡΑΚΗ συνίσταται ἐκ τῶν νομῶν τῆς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ καὶ τοῦ ΒΙΛΑΕΤΙΟΥ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἡ Κυβέρνησις δημοσιεύει στατιστικὸν καταλόγον περὶ τοῦ τελευταίου τούτου Βιλαετίου. Ἰδοὺ οἱ ἐπίσημοι ἀριθμοί.

Ἄνδρες μουσουλμάνοι κάτοικοι 235,586
Ἄνδρες μὴ μουσουλμάνοι κάτοικοι 401,148.
Οἱ μὴ μουσουλμάνοι εἰσὶν Ἑλληνας, Βούλγαροι, Ἀρμένιοι, ξένοι ὑπῆκοι. Ἰσραηλίται, καὶ Ἀθιγγανοί. Οἱ μὴ μουσουλμάνοι κάτοικοι τοῦ Βιλαετίου τῆς Ἀδριανουπόλεως διαιροῦνται ὡς ἑξῆς. 380,000 Ἑλλήνων (ἀφαιρουμένων τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Δέρκων καὶ τῆς Βάρνας) 302,000 Βουλγάρων, 40,000 Ἰσραηλιτῶν, 35,000 ξένων ὑπηκόων, 25,000 Ἀρμενίων καὶ 16,000 Ἀθιγγάνων.

Ἡ Θράκη κατοικεῖται εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς ὑπὸ 944,000 Ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων, ὧν 632,000 εἰσὶν Ἑλληνας καὶ 312,000 Βούλγαροι.

Β'.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Πολλάκις μετεβλήθησαν τῆς ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ τὰ ὄρια. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῦται σήμερον ἅπασα ἡ χώρα ἣν περιελάμβανε τὸ παλαιὸν Βιλαετίον τῆς Θεσσαλονίκης, μετὰ ἐξ ἰστανουλίων, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἀγ. Ὄρους, τῶν Σερρών, τῆς Δράμας, τῆς Κορυτζᾶς, καὶ τῶν Βιτωλίων.

Αἱ ἐπίσημοι στατιστικαί, τοῦ Βιλαετίου τούτου τοὺς κατοίκους ἀριθμοῦσιν εἰς 317,359 μὴ μουσουλμάνους ἄνδρας καὶ εἰς 250,875 μουσουλμάνους ἄνδρας.

Κατὰ τὰ δεδομένα ταῦτα, ἡ Μακεδονία περιέχει περὶ τὰς 634,718 μὴ μουσουλμάνους (Ἑλληνας, Βουλγάρους, Ἰουδαίους, Ἀθιγγάνους, ξένους κτλ). Μόνοι οἱ Ἕλληνας,

ὡς παιρετέρω ὀλομεθα, ἀνέρχονται αὐτῶν εἰς 474,506. Ἄλλ' ἴσως δεόν νὰ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς οὗτος κατὰ πεντήκοντα χιλιάδας ἑλληνοβουλγάρων, διότι οἱ ταῦτοι λαλοῦσι μὲν τὴν βουλγαρικὴν, φιλολογικὴν ὅμως γλῶσσαν ἔχουσι τὴν ἑλληνικὴν. Δὲν ὠρίσθη εἰσέτι τὸ πρᾶγμα.

Πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Μακεδονίας εὐρίσκονται πλείστοι «Κουτσόβλαχοι», ὧν ἡ καταγωγὴ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη καὶ οἵτινες σήμερον ἐταῦτίσθησαν τοῖς Ἕλλησι. Πλείστοι δὲ τούτων δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰσι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἑλληνικώτεροι ἐνὶ λόγῳ ἢ Μακεδονία περιέχει εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς 650,000 Ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων, ὧν 424,000 Ἑλλήνων, 176,000 Βουλγάρων καὶ 50,000 ἑλληνοβουλγάρων.

Γ'.

ΗΠΕΙΡΟΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Σήμερον ἡ Ἠπειρος καὶ Θεσσαλία ἀποτελοῦσι τὸ Βιλαετίον τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον πέντε Σαντζάκια. Τὰ Ἰωάννινα, τὸ Ἀργυρόκαστρον Βεράτιον τὴν Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν καὶ τὰ Τρίκαλα καὶ Βῶλον.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον Στατιστικὴν τὸ Βιλαετίον τοῦτο περιέχει 718,570 κατοίκους ὧν αἱ 467,621 εἰσι χριστιανοὶ καὶ 250,949 Μουσουλμάνοι. Ἐν τοῖς λοιποῖς Βιλαετίοις οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπάλληλοι ἀπογράφουσι μόνον τοὺς ἄρρενας κατοίκους τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο βεβαίως καὶ ἐν Ἠπειροθεσσαλίᾳ, εἰ καὶ μὴ ἐκρίθη ἀναγκαῖα ἡ τούτου σημειώσις. Αἱ ὑπὸ τῶν Μητροπολῶν χρηρηγηθεῖσαι πληροφορίες ἀκριβέσταται εἰσι, ἀλλ' ὡς αὐθεντικῶς βεβαιούμεθα, ἐσφαλόμεν ἐλαβόντες ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ τὸν ἀριθμὸν 6 ὡς μέσον ὄρον τῶν τῆς οἰκογενεῖαν ἀπαρτιζόντων ἀτόμων, ἐν ᾧ ὁ ἐλάχιστος ὄρος ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς 10. Τούτων οὕτως ἐχόντων εὐρίσκειμεν πραγματικῶς τὰ δεδομένα τῆς ἀστυκῆς διοικήσεως σχεδὸν σύμφωνα πρὸς τὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχόντων. Ἄλλως τε μετ' οὐ πολὺ θελομεν εἶχει λεπτομερεῖς πληροφορίες.

Ὡστε ἡ Ἡπειροθεσσαλία, ἥτοι τὸ Βιλαέτιον τῶν Ἰωαννίνων, ἔχει 1,400,000 ὧν αἱ 900,000 εἰσὶ μὴ Μουσουλμάνοι. Τούτων οἱ πλείστοι εἰσὶν Ἕλληνες, αἱ λοιπαὶ 500,000 εἰσὶ Μουσουλμάνοι.

Δ.

ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ, ἐπίσης κατ' ἐπισκοπὰς διαιρούμενοι, ἀνέρχονται εἰς 600,000 Ἄλλως τε οἱ στρογγύλοι ἀριθμοί, οἱ ὧν ἡμῶν παρατιθέμενοι, σχεδὸν συμφωνοῦσι πρὸς τὰς πολυαριθμούς μονογραφίας, τὰς ἐν Εὐρώπῃ ἐκδοθείσας καὶ πρὸς τοὺς στατιστικοὺς καταλόγους τοῦ ἐπιστήμου Ἡμερολογίου τοῦ Γ ζ ε ζ α ἴ ρ - Β ἄ χ ρ ι - Σ ε φ ἰ δ.

Ε.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ.

Καθ' ὅς ἔσχομεν πληροφορίας, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνέρχονται εἰς 945,000, ὧν πλείονες τοῦ τρίτου κατοικοῦσι τὸ Βιλαετιον τῆς Σμύρνης. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται δύνανται νὰ ἰδῶσιν ὅτι δὲν ἀπεγράψαμεν τοὺς Ἕλληνας τῆς Κιλικίας, Συρίας, καὶ Παλαιστίνης, διὰ τὸν ἰσχυρὸν λόγον ὅτ' ἔχομεν μόνον τὴν τῶν σχολείων στατιστικὴν. Τῶν χωρῶν τούτων τοὺς κατοίκους ἐν γένει ἀναβιβάζο-σιν εἰς 100,000 εὐρισκομένους ἐν τοῖς μεγάλοις κέντροις, τῇ Βηρυτῷ δὲ, τῇ Ἱερουσαλῆμ, τῇ Μερσίνῃ, κτλ. καὶ ἐν τοῖς παραλίαις τῆς Μεσογείου.

Ὡστε ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία περιέχει, ὡς οἱ πάντες παραδέχονται, 1,045,000 Ἕλλήνων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν δὲν εἶναι δίκαιον, νομίζομεν, νὰ λησμονηθῶσιν οἱ Ἕλληνες τοῦ Βιλαετίου τῆς Γ ο υ ν α ς, τῶν πόλεων Σουλινᾶ Ρουσεουκίου, Σούμλας, Ματσίνης κτλ. καὶ τοῦ Βιλαετίου τῶν Βιτωλίων, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τῶν Σκοπίων, τῆς Πρεσπένης καὶ πλείστοι ἄλλοι ἄλλων κεντρικῶν χωρῶν Ἄπαντες οὗτοι κατ' ἐλάχιστον ὄρον ἀνέρχονται εἰς 50,000 ψυχῶν.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπερατοῦτο τὸ παρὸν βιβλίον ἐλάβομεν καταλόγους Ἑλλήνων τοῦ Δυτικοῦ δόγματος, οἵτινες ἐντὸς τοῦ Ὁθωμαν. Κράτους συμποσοῦνται περίπου εἰς 35,000.

Ἄνακεφαλαίως.

Τὸ Ὁθωμανικὸν κράτος περιέχει εἰς στρογγύλους ἀριθμούς τρία ἑκατομμύρια ἑπτακοσίας πενήκοντα χιλιάδας Ἑλλήνων π. ἔ.

646,000 ἐν Θράκῃ.

474,000 ἐν Μακεδονίᾳ.

900,000 ἐν Ἡπειροθεσσαλίᾳ.

600,000 ἐν ταῖς Νήσοις.

1,045,000 ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ

50,000 ἐν τῇ Μικσίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ.

35,000 Ἕλληνας τοῦ δυτικοῦ δόγματος πολ-
λαχοῦ διεσπαρμένοι.

3750,000 τὸ ὅλον.



ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Φιλολογία καὶ Γραφή.

Ἡ τουρκικὴ γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν ταρταρικὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν μέσην καὶ βορείαν Ἀσίαν, ἀπὸ τῆς Κασπίας μέχρι τῶν τῆς Σινικῆς ὀρίων, διαδεδομένην. Ἡ τουρκικὴ γλῶσσα διαδοθεῖσα πολὺ πρὸς δυσμὰς διὰ τῶν κατακτήσεων τῶν Ὁθωμανῶν τούρκων καὶ ἐτι σήμερον οὐσα ἡ γλῶσσα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς πολιτικῆς καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν, διαιρεῖται εἰς δύο ἀρχικὰ στελεχῆ τὴν ἀνατολικὴν τουρκικὴν καὶ τὴν δυτικὴν.

1) Ἡ μὲν ἀνατολικὴ τουρκικὴ ἐστὶ τραχὺ καὶ σκληρὰ, διατηρεῖ ὅμως πολὺν τινα ἀρχαϊσμὸν ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν λέξεων καὶ τῷ τύπῳ τῆς γραμματικῆς. Αἱ κύριαι αὐτῆς διάλεκτοί εἰσι ἄ.) Ἡ οὐιγούρικὴ ἢ Γ σ α γ α τ α ἰ κ ἡ, ἀναδείξασα μὲν πᾶν πλουσίαν φιλολογίαν, ἐτι δ' οὐσα ὀλίγον γνωστὴ. Ὁ περιφανέστατος τῆς διαλέκτου ταύτης συγγραφεὺς ἐστὶν ὁ Μιρ-Ἀλῆ-Σιρ,

ἀκμάσας κατὰ τὰ μέτα τοῦ 15 αἰῶνος, μεγαλοπρεπῆς μιμητῆς περσῶν ποιητῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Γ σ α μ ἡ. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ ἔργων, ἅτινα εἰσι σχεδὸν μόνον μιμήσεις τοῦ Γ σ α μ ἡ καὶ περιέχουσι καὶ ἐπικά καὶ λυρικά ἐκτεταμένα ποιήματα, ἰδιαίτερος σπουδαίη εἰσὶν αἱ Βιογραφίαι καὶ τὰ δοκίμια περὶ 300 καὶ ἐπέκεινα ἀρχαίων Γ σ α γ α τ α ἰ κ ὧ ν ποιητῶν. Ἐκδοσιν τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐξεπόνθησεν ὁ Quatremère (Παρ. 1844) Ἐν ταύτῃ τῇ γλώσσῃ πρωτοτύπως συνεγράφησαν καὶ τὰ σπουδαιότατα Ἀπομνημονεύματα τοῦ Σουλτάνου Βαδούρ. Σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας ἐστὶ τὸ ἱστορικὸν ἔργον τοῦ Ἀβουλγαζῆ Βεγαδούρ. Τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα ποιητικὰ τεμάχιά εἰσι: ἂ διὰ στόματος παραδιδόμενα παρὰ τοῖς νομάσι Ταρτάροις καὶ ζῶντα ἐτι ἄνθρωπα περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἀνδρείου ληστοῦ καὶ πειρατοῦ Κιορογλοῦ. «Ἀποσπάσματα τῆς δημόδους ποιήσεως τῆς Περσίας» περσιτικῆ, ὑπὸ τοῦ ἀγγλοῦ Χόνδζκο Λονδίνον 1842. γερμανιστὶ ὑπὸ Βόλφφ ἐν Ἰέννῃ 1843). 6.) Ἡ Κα π τ σ α κ ι κ ἡ, καλουμένη ἐν τῇ Καζάνῃ τῆς ῥωσικῆς ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ Ἀστραχάνῃ ἐξ ὅλου τοῦ ἀνατολικοῦ τούτου κλάδου τῆς Τουρκικῆς γλώσσας ἐλλείπουσιν ἐτι ἀκούσαι γραμματικὰ καὶ κσι Ἀξικὰ, διότι τὰ λεξικογραφικὰ καὶ γραμματικὰ ἔργα τοῦ Ζιγανῶρ (2 τομ. Πετρούπολις 1804) καὶ ἡ Γραμματικὴ τοῦ Τρογιάνσκου (Καζάνη 1824) εἰσὶ λίαν ἐλλειπῆ. Πραβλ. Κλάπροθ, «Πραγματεία περὶ τῆς γλώττης καὶ γραφῆς τῶν Οὐιγούρων» (Παρ. 1820). γ.) Ἡ γλῶσσα τῶν Ἰακούτων ἐς τὴν βορείω Σιβηρίᾳ παρὰ τὸν Λένην, ἥτις ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Βοιτλίγγου (Πετρούπολις 1851).

2) Ἡ δὲ Δυτικὴ Τουρκικὴ γλῶσσα, καλουμένη ἐν τῷ ἀρχόντος τῶν Ὁθωμανῶν στοιχείῳ Ὁθωμανικὴ Τουρκικὴ, ἐν ταῖς δυτικαῖς χωραῖς ὀνομάζεται κυρίως Τουρκικὴ. Ὁ κλάδος οὗτός ἐστι μαλθακώτερος καὶ μελωδικώτερος τοῦ ἀνατολικοῦ, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ μᾶλλον λεπτός ἐν τοῖς γραμματικοῖς τύποις. Αἱ κυ-

ρίως τουρκικαὶ λέξεις εἰσὶν ὀλιγοπληθεῖς, ἢ δὲ χρήσις ἀραβικῶν καὶ περσικῶν λέξεων σχεδὸν ἀπεριόριστος, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐφ' ὅλης τῆς γλώσσας ἐπέδρασε λίαν ἐπιζημίως, καίτοι πάντα ταῦτα τὰ ἀλλόθροα στοιχεῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἰδίως τουρκικὴν γραμματικὴν. Ἡ πολιτικὴ σημασία τοῦ τουρκικοῦ βασιλείου ἀπήτησεν ἐγκαίρως τὴν σπουδὴν τῆς τουρκικῆς γλώσσας, ἀλλ' ὅμως ἅπαντες αἱ γραμματικαὶ φέρουσι ἐγκεχραγμένον ὅτι εἰσὶ προωρισμένοι νὰ βοηθῶσι μόνον εἰς πρακτικὴν ἀνάγκην εἰτέτι δὲ ἐλλείπει βαθυτέρα ἐπιστημονικὴ ἐρευνῆ τοῦ τῆς γλώσσας σκελετοῦ. Αἱ νεώταται παρ' Εὐρωπαίους καὶ κάλλιστα γραμματικαὶ εἰσὶν ἡ τοῦ Jaubert (Παρ. 1839), ἡ τοῦ Davids (Λονδ. 1836), ἡ τοῦ Redhouse (Παρ. 1846) καὶ ἡ τοῦ Kasem-Beg (Καζάνη 1845), γερμανιστὶ ὑπὸ Ζένκερ, (Λείψ. 1847). Ὁ Kasem-Beg συγχρόνως ἐμελέτησε καὶ τὰς ἀνατολικὰς διαλέκτους ἐν τῇ αὐτῇ γραμματικῇ. Μεταξὺ τῶν λεξικῶν ἀναφέρομεν τὰ ἔξοχα καὶ μὴ εἰτέτι υπερτερηθέντα ἔργα τοῦ Μενίνσκου, τὸ μικρότερον τοῦ Κεϊφερ καὶ Βιάνκι, («Dictionnaire ture-France», 2 Τομ., Παρ. 1835, καὶ «Dictionnaire Français ture» 2 Τομ. 1846) καὶ τὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Λαντζερ («Dictionnaire français, Arabe-Persan et ture», 2 Τομ. Μόσχ. 1840) Ὁ ἰδιαιτέρον βοηθητικὸν μέσον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς συήθους τῶν κύκλων γλώσσας χρησιμεύει τὸ τοῦ Βιάνκι «Guide de la conversation en francais et en ture» (Παρ. 1839). Καταλλήλους χρηστομαθείας ἐξέδωκαν ὁ Βικκερχάουζερ (Βιέννη 1854) καὶ ὁ Dieterici (Βερολ. 1855). Ἡ τουρκικὴ φιλολογία ἐστὶ πλουσιωτάτη ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις τῶν γνῶσεων καὶ τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ὅμως σπανίως εὐρίσκομεν πρωτότυπον τι καὶ ἰδιαιτέρον σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῶν Τούρκων φιλολογικὰ ἔργα εἰσὶν ἀπομιμήσεις ἀραβικῶν καὶ περσικῶν πρωτοτύπων. Διὰ ταῦτα ἐκ τῶν πολυπληθῶν βιβλίων τὰ σπουδαιότατα ἐν ὀλίγοις ἀναφέρομεν ὅσα δηλ. διὰ τοῦ τύπου ἐδημοσιώθησαν καὶ ἰδίως διὰ τῶν τῆς

Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Καίρου τυπογραφείων εἶδον το φῶς. Κατὰ τὴν γλώσσαν σπουδαῖον καὶ ἐν τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς διαλέκτου ταύτης μνημεῖον ἐστὶ τὸ «Τριφύλλιον τῶν ἱεράκων» συγγραμμένον ἐκ τριῶν ἀτυπώτων ἔργων, περὶ τῆς διὰ τῶν ἱεράκων θήρας πραγματευομένην (ἐκδοθὲν καὶ μεταρρασθὲν ὑπὸ Χάμμερ, Πέστη 1840). Ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν τούρκων ποιητῶν, οἵτινες ἄλλως τε ἀρῶνται τὰ πάντα ἐξ ἐλαίων τῶν περσικῶν προτύπων, ἄτινα ἐν μὲν τῇ ἐποποιίᾳ ἐπαναλαμβάνουσι τὰ βῶρμαντικά ἀντικείμενα τῶν περσῶν ἐπικῶν, ἐν δὲ τῇ λυρικῇ ἀκολουθοῦσι τὴν ἀλληγορικὴν τάσιν τῶν νεωτέρων περσῶν, ὀνομάζομεν ἰδίᾳ τοὺς ἐξῆς. Τὸν Μεγαμέθ Γσελεπῆ, ὅστις ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Μωαμεθ ἐν» (κείμενον καὶ Σχόλια, Βουλάκ 1849) κείμενον, Καζάνη 1845), συνήγαγε πλήρη συλλογὴν τῶν παραδόσεων, τῶν ἀναφεροσῶν τὰ περὶ τοῦ προφήτου Μωάμεθ, μετὰ καὶ δογματικῶν καὶ ἀλληγορικῶν παρεκβάσεων καὶ τὸν Λαμῆ, ὃν μέγιστον καὶ γονιμώτατον τῶν ὀθωμανῶν ποιητῶν, ὅστις ἤκμαζεν ἐπὶ Σουλιμάν τοῦ Μεγάλου καὶ τῷ 1531 ἀπέθανε Ἐκτὸς πολλῶν πεζῶν ἔργων, ἄτινα εἰσὶν ἐν μέρει μεταφράσεις περσικῶν ἔργων τοῦ Γσαμῆ, ὃ Λαμῆ συνέθετο τέσσαρα μεγάλα ἐπικά ποιήματα, ὧν αἱ ὑποθέσεις ἐλήφθησαν μὲν ἐκ τῆς παραδόσεως, ἐν τῇ περσίδι ὅμως, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου, ὀλίγον ἐπεξεργασμένα εἰσὶ καὶ διὰ τοῦτο ἔμειναν καὶ λίαν ἄγνωστα· εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἐπόμενα. 1) «Ὁ Βαμίκ καὶ ἡ Ἀφρα» (ἐκδοθὲν ὑπὸ Χάμμερ, Βιέννη 1833) 2) «Ὁ Σορὸς καὶ ὁ Ραμίνος 3) «Ὁ Ἀπάλ καὶ ὁ Σελμάν.» 4) «Φερχατναμέ» ἄπερ συχνὰ πραγματεύονται τὸν παρὰ πέρσαις περιηρόμενον ἔρωτα τοῦ Χοσράν καὶ τῆς Σχιρίνης (ἐξεδόθησαν ὑπὸ Χάμμερ 2. τόμ. Στουτγάρδη 1812). Ὁ Λαμῆ ἐκτὸς τούτων, συνέγραψε ἔτι πολλὰ ἐλάσσονα λυρικά καὶ διδακτικά ποιήματα, π. χ. τὴν ἀδόξαν τῆς πόλεως Βούρκης», σειράν τουρκικῶν ποιήσεων (γερμανιστὶ ὑπὸ Πφισμαίερ, Βιέννη 1839). Γρυφερός, λίαν καὶ εὐφυὲς ποιητὴς ἐστὶν ὁ Φασλί, ἀποθανὼν τῷ 1563, ὃ ποιήσας ἐρωτικὸν ἀλληγορικὸν ποίημα «Γκλιβὺλ-οὐ-Βουλβούλ

τ. ε. «Τὸ βῶδον καὶ ἡ ἀηδὼν» (τουρκιστὶ καὶ γερμανιστὶ ὑπὸ Χάμμερ, Πέστη 1834) Ὁ λυρικός ὑπὸ πάντων θαυμάζεται ὁ Βακί, ἀπιδιώσας τῷ 1600 («Τὸ Διβάνον τοῦ Βακί τοῦ μεγίστου τούρκου λυρικοῦ ποιητοῦ» γερμανιστὶ ὑπὸ Χάμμερ Βιέννη 1825). Πλουσίαν ἐπιθεώρησιν τῶν ἔργων τῶν ὀθωμανῶν ποιητῶν τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, τῶν σπουδαίων καὶ τῶν ἀσημάντων, μετὰ βραχειῶν βιογραφικῶν σημειώσεων καὶ ἀπειρῶν δοκιμῶν περὶ τοῦ ποιητικοτάτου περιεχομένου, καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, παρέχει ὁ Χάμ. ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἱστορίᾳ τῆς ὀθωμανικῆς ποιήσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, μετὰ ἀνθολογίου ἐκ 2200 ποιητῶν» (4 τόμ. Πέστη 1836). Ἐκ τῶν διηγήσεων καὶ μύθων ἐξέχουσι τὸ «Χουμχιούν ναμέ» (Κάρον 1836), μεταφράσεις τῆς περσικῆς ἐκδόσεως τῶν μύθων τοῦ Βδπκίου καὶ αἱ ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ μεταφρασθεῖσαι ἱστορίαι τῶν 40 Βεζιρῶν ὑπὸ Σεϊχ-Ζαδὲ (ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Belle-tête, Παρ. 1812. γερμανιστὶ ὑπὸ Βερχουάουερ, Λειψ. 1851).

Τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους εἰσὶ τὰ πολὺ τομα χρονικά ὧν ἤρξεν ὁ Σααδεδίν, ἀπὸ τῆς καταγωγῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ ἄπερ φθάνουσι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 18 αἰῶνος. Οἱ συντάξαντες αὐτὰ εἰσὶν ὁ Σααδεδίν ἄχρι Μουράτου τοῦ 4'. (τουρκιστὶ καὶ λατινιστὶ ὑπὸ Κολλάρ Βιέννη 1750), ὁ Ναίμᾶ, ἀπὸ τοῦ 1591-1659 (2 τόμ. Κων[πόλις 1734] ἀγγλιστὶ ὑπὸ Φρασερ, 2 τόμ. Λονδ. 1832) ὁ Ρεσίτ ἀπὸ 1660-1721 (3 τόμ. Κων[πόλις ὁ Γσελεπῆ Ζαδὲ ἀπὸ 1721-27 (Κων[πόλις 1741) ὁ Σαμῆ, ὁ Σχεκίρ καὶ ὁ Σουβὶ ἀπὸ 1730-43 (Κων[πόλις 1785) ὁ Γουσσῆ, ἀπὸ 1744-52 (Κ[πόλις 1785) ὁ Βαζιρ ἀπὸ 1752-73 (2 τόμ. Κων-πόλις 1805. Κάρον 1831. Ἀποσμ' ὑπὸ τὸν τίτλον «ἱστορικὴ ἐκθεσις τοῦ πολέμου τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ρώσων ἀπὸ 1769-1774» ὑπὸ Κασίνου δὲ Περσεβάλ Παρ. 1822). Τὸ ὕψος τῶν ἱστορικῶν τούτων ἔργων ἐστὶ ἐπιτετηθευμένον καὶ βεβασιωμένον τὴν λέξιν, πλήρες τῶν μάλιστα ἐπιζητουμένων μεταφορῶν καὶ μετακρισμένων παρομοιώσεων. Κατὰ τὸ κύριον αὐτῶν κείμενον

συχνὰ συνωδευμένον ὑπὸ ἀποσπασμάτων καὶ λέξεων, γνωστὰ κατέστησεν αὐτὰ ὁ Χάμμερ. Ἐν τῇ ἑαυτοῦ «ἱστορίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους». Εἰς τῶν μάλιστα πεπαιδευμένων ἱστορικῶν τῶν Τούρκων ἐστὶν ὁ Χατζῆ-Κάλφα. Ἐν δὲ τῇ Γεωγραφίᾳ ἰδίᾳ ἀναφερομεν, τὸ γεωγραφικὸν λεξικὸν τοῦ Χατζῆ Κάλφα, ὡς καὶ τὰς περιηγήσεις τοῦ Ἐβλιᾶ Ἐφένδη (Ἀγγλιστὶ ὑπὸ Χάμμερ, Λονδ. 1834) καὶ Μωάμεθ ἐφένδη (ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Ζωδερτ Παρ. 1841). Πρὸς γνῶσιν τῆς Μωαμεθανικῆς δογματικῆς, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῶν Σουνιτῶν, σημαντικὴ ἐστὶν ἡ πραγματεία τῆς περὶ πίστεως διδασκαλίας, ὑπὸ Μωάμεθ Πιρ-ἀλῆ-ἐλ-βερνεβύ (Κ[πόλις 1802 καὶ συχνότερον γαλλιστὶ, ὑπὸ Γκαρσὲν Δετασσὺ, Παρ. 1822. δανιστὶ ὑπὸ Χολμβόδη, Χριστιανία 1839). Ἐνδιαφεροῦσαι διὰ τὸ μετὰ τῆς θρησκείας στενωδῶς συνδεδεμένον μωαμεθανικὸν δίκαιον καὶ λεπτομερῶς τὸν ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολῆς βίον ἀναπτύσσουσαι εἰσὶν αἱ διάφοροι συλλογαὶ τῶν περιπεπλεγμένως δίκαις. Τοιαῦται συλλογαὶ εἰσὶν ἡ τοῦ Σεϊχ-Μουσαρᾶ-ἐλ-Κουδουσι (Κ[πόλις 1822) ἡ τοῦ Μουρτῆ-Ἀβδ-οὐρ-Ραχίμ, (2. τόμ. Κ[πόλις 1827), ἡ τοῦ Νουμάν ἐφένδη Κ[πόλις 1732) κτλ. Ἐπέργεται δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ὅλην μέλλουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους τόσον σπουδαῖον Χαττισερίρ τοῦ Γκουλχανέ (Τουρκιστὶ καὶ Γερμανιστὶ παρὰ Πετερμανφ. Ἐγινὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτάτων μεταρρυθμίσεων τοῦ ὀθωμανικοῦ βασιλείου.» Βερολ. 1842). Ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὀλίγον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν γλώσσης ἐργάσθησαν οἱ Τούρκοι, τούναντιον ὅμως ἐπιμελῶς ἐμελέτησαν τὴν Ἀραβικὴν καὶ Περσικὴν. Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξία ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Βαγκουλῆ ἐξαίρετος τουρκικὴ μεταφράσις τοῦ Ἀραβικοῦ λεξικοῦ τοῦ Γσαουχαρῆ (2 τόμ. Κ[πόλις 1803), ἡ τοῦ ὁμοίου περιήμου Ἀραβικοῦ λεξικοῦ Καμουδ, ὑπὸ τοῦ Ἀζίμ ἐφένδη, (3 τόμ. Κ[πόλις 1814 καὶ 3 τόμ., Κάρον 1835) καὶ ἡ τοῦ Περσικοῦ Λεξικοῦ «Βουρχάν-ι-Κατι» ὑπὸ Ἀχμέτ-Ἐμίν-ἐφένδη, (Κ[πόλις 1799 καὶ Κάρον 1836) σπου-

δαῖον καὶ διὰ πλουσίων χωρίων Περσῶν ποιητῶν λίαν διδακτικὸν ἐστὶ τὸ Περσοτουρκικὸν Λεξικὸν «Φερχέγκ-ι-Σχουουρί» (2 τόμ. Κ[πόλις 1742). Ἐπίσης σπουδαία εἰσι τὰ ἀπειράριθμα σχόλια εἰς τοὺς περιληπτικούς Πέρσαις ποιητάς, ὡς π. χ. τὰ τοῦ Σουδὶ εἰς τοῦ Σααδῆ τὸ Γκιουλλιστάν (Κ[πόλις 1833) καὶ εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Χαριζ (3 τόμ. Κάρον 1835), τὰ τοῦ Ἰσαήλ Χακῆ εἰς τὸ «Πενδναμέ» τοῦ Φερίδ-εδ-Ἀτλάρ (Κ[πόλις 1834) καὶ εἰς τὸ «Μεσνεβί» τοῦ Γζελαλ-εδίν-Ροιμῆ. (6 τόμ. Κάρον 1836.)

Ἡ τουρκικὴ γραφὴ ἐστὶν ἡ Ἀραβικὴ, ἧς οἱ Τούρκοι χρῆσιν ἰδίᾳ ποιῶνται εἰς τὸν ταχὺν Περσικὸν τρόπον τοῦ γράφειν. Ἐν τοῖς διπλωματικοῖς ἐγγράφοις, ἐν τοῖς φερμανίοις καὶ τοῖς τούτων ὁμοίαι, εἰσέτι μεταχειρίζονται ποικαῖα εἶδη τοῦ ἀπλοῦ ἀραβικοῦ συστήματος, ὡς π. χ. τὸ Διβανὶ κτλ. Παραβλ. Hindoglu, «Τουρκικὰ δείγματα μετὰ δώδεκα εἰδῶν γραφῆς τῶν Περσῶν» (ἐν Βιέννη 1838). Προηγουμένως οἱ Ἀνατολικοὶ Τούρκοι, ἡ Οὐιγούροι, μεταχειρίζοντο ἰδιαιτέραν γραφὴν, σχηματισθεῖσαν ἐκ τοῦ Συριακοῦ Ἐστραγγέλου. Πλήρη ἐπιθεώρησιν τοῦ ὅλου πνευματικοῦ βίου τῶν Τούρκων παρέχει ὁ Τοδερίνι ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Τουρκικῇ Φιλολογίᾳ» (3 τόμ. ἐν Βενετίᾳ 1789) γερμανιστὶ ὑπὸ Χαουσλάυτερ, 2 τόμ. ἐν Κενιγσβέργη 1790).

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω πλήρη καὶ περιληπτικὴν πραγματείαν, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ὑπομνήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ καθ' ἡμᾶς νεολογίᾳ ὅτι ἡ πρὸς γνῶσιν τῆς Τουρκικῆς ἀνάγκη καὶ χρησιμότης ὁσμέραι ἐπαισητοτέρα καθίσταται. Ἡ ἐνεστῶτα μάλιστα μετατροπὴ τοῦ κυβερνητικοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας συστήματος, ἡ προικωνιζομένη τηλευγὴς τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς, εὐγλώττως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας παρατηρήσεως.

Δ. Γ. Μ.

«»»»»

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

Τί παράδοξον ἔαν παράδοξον παράδοξοί τινες νέες εὐρωσιν, ὅτι, ἐν ᾧ περὶ τόσου σπουδαίου καὶ σοβαροῦ πράγματος ἀναλαμβάνω νὰ γράψω, προσπαθῶ ν' ἀρχίσω μὲ τρόπον ἀστεῖον, εὐτράπελον, ἢ ὅπως θέλουσιν ἄς τὴν χαρακτηρίσωσιν· δὲν ἀμφιβάλλω μάλιστα ὅτι κωμικοτραγικοί τινες ποιηταὶ τοῦ συρμού καὶ νεογνά τινα οἰονεὶ μουσόληπτα μετράκια θὰ προθυμοποιηθῶσι βεβαίως νὰ εἰπωσιν καὶ νὰ γράψωσι τὰς ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας θὰ λάβωσιν καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου καὶ ἐκ τοῦ ὕφους μου. Εἶναι ὅμως φανερότατον ὅτι καθε πρᾶγμα δὲν κάμνει τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν αἰσθῆσιν τοῦ καλοῦ, καὶ ἡ αἰσθησις τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὴν καλὴν ἀνατροφήν. καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή ὄχι ἀπὸ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀναγνώσιν μηδὲ ἀπὸ τὰς οἰκογενειακὰς συνηθείας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς πολλὰς τὰς καλὰς καὶ τὰς χρηστὰς γνώσεις, καὶ αἱ καλαὶ καὶ χρησταὶ γνώσεις ἀπὸ τὴν φιλοπονίαν καὶ ἡ φιλοπονία ἀπὸ τὴν θέλησιν.

Τίποτε δὲν γίνεται χωρὶς τὴν θέλησιν· ὅταν δὲ κατὰ τύχην γίνῃ τίποτε χωρὶς αὐτὴν ἂν ἦναι μὲν καλὸν μῆτε οἱ νόμοι αὐτοὶ τιμαροῦσι τὸν ἔνοχον, ἂν ἦναι δὲ καλὸν κάμμιαν ἀξίαν δὲν ἔχει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κυρίου—δὲν λέγω εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, διότι οἱ ἀνθρώποι πολὺ εὐκόλα ἀπατῶνται, καὶ μάλιστα ὅταν ὑπάρχῃ καὶ συμφέρον, προσποιοῦνται ὅτι ἀπατῶνται, καὶ μεγίστην σημασίαν καὶ ἀξίαν δίδουσιν εἰς μίαν πρᾶξιν, ἢ ὁποία εἶναι μὲν πραγματικῶς καλὴ καὶ ὠφέλιμος, καὶ ἢ ὁποία ἐγένεν ὅμως χωρὶς θέλησιν, χωρὶς πρόθεσιν, χωρὶς στόχασιν, χωρὶς σκεψίν, ἀλλὰ κατὰ τύχην καὶ πολλὰκις μὲ βίαν μάλιστα, πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ἐκ ψευδοφιλοτιμίας.

Ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενόν μου λοιπόν, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ θελήσῃ τις νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀμάθειαν διὰ νὰ εἰπῇ ὅτι εἶναι κακὸν ἢ ἀ-

νωφελές· ὡς πρὸς τὴν πρόθεσίν μου δὲ, παρ' οὐδενὸς περιμένω νὰ μοὶ εἰπῇ ἂν ἦναι ἀξίεπαινος ἢ κατακριτέα· ὡς πρὸς τὸ ὕφος μου δὲ, κάμμιαν προσοχὴν δὲν δίδω εἰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ τάδε· ἂν εἰς τινὰς δὲν ἀρέσῃ ὁ τρόπος μου, ἄς γράψωσι καλλίτερα· ἄς γράψωσι, καὶ ἄς γράψωσι τραγικοκλασικῶς, ἰατροφιλοσοφικῶς, γραμματοεπιστημονικῶς, δουλικοδοσποτικῶς· ἄς γράψωσι μὲ ὁποιοῦνδήποτε ὕφος θέλουσιν· ἀρκεὶ νὰ ἔχωσιν ἐνδομύχως τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ὠφελήσωσιν, ἀρκεὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς τοῦλάχιστον τὴν αἰσθάνονται νὰ λέγωσιν ἐξηκριθωμένως, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον περὶ τοῦ ὁποίου γράφουσι καὶ ἄς κάμωσιν, καὶ ὅσηνδήποτε ἐπίδειξιν θέλουσι μὲ τὰ ἐπεισόδια καὶ μὲ τὴν παλυμάθειαν τῶν. Μάθε, φίλε ἀναγνώστα, νὰ ἐργάζῃσαι, καὶ θὰ εὖρως πολλὰ νὰ εἰπῃς, καὶ πολλὰ θὰ κατορθώσῃς. Μάθε νὰ ἐργάζῃσαι ὡς λέγει ὁ Φωκυλίδης, καὶ μὴ ἀμφιβαλλῇς ὅτι ἐργαζόμενος θὰ μάθῃς νὰ διακρίνῃς καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια. «Ἐργάζεο μοχθῶν ὡς ἐξ ἰδίων βιοτεύσῃς,» καὶ ἐξ ἅπαντος θὰ ἀγαπήσῃς καὶ θὰ λέγῃς τὰ καλὰ. Τὸ στάδιον εἶναι εὐρὺ. «Ναυτίλος εἰ πλώειν ἐθέλεις, εὐρεῖα θάλασσα, εἰ δὲ γεωπονίην μεθέπειν, μακρὰ τοὶ ἄρουραι.» Εἶθε νὰ ἐγνωρίζον ὅλοι οἱ ἀνθρώποι καὶ ἄς ἐκαμναν ὅσην ἐπίδειξιν τῶν γνώσεών των ἤθελον. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ λόγοι μου οὗτοι δὲν ἀφορῶσιν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲν ἐφαρμόζονται εἰμὴ μόνον εἰς τοὺς ἑλλειπεῖς, τῶν ὁποίων ὁ ὄγκος εὐχομαι ἐκ μέσης ψυχῆς νὰ ἀραιούται καθ' ἑκάστην, νὰ ἐλαττοῦται, νὰ ἐξαφανισθῇ ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς—μὴ τύχῃ καὶ νομίτωσιν τινες ὅτι παρακαλῶ ν' ἀποθάνωσιν;— ὄχι ν' ἀποθάνωσιν, ὄχι· ἀλλὰ νὰ προσδεύωσιν εἰς τὰ καλὰ, νὰ μάθωσι νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, νὰ εὐτυχῶσι, νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλους, νὰ μὴ βλάπτωνται, νὰ μὴ κατακρίνωνται, ν' ἀγαπῶνται καὶ νὰ τελειοποιῶνται, καὶ οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑλλειπῶν νὰ ὀλιγοστεύῃ, νὰ ὀλιγοστεύῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερα, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ ἐπὶ τῆς γῆς μῆτε εἰς ἀδελφοὺς ἑλλειπῆς κατὰ τίποτε, μῆτε κατὰ τὴν μάθησιν μῆτε κατὰ τὴν ἐργασίαν.

Γράφω λοιπόν, καλοὶ ἀναγνώσταί μου, περὶ

γεωργίας, καὶ γράφω ὅπως θέλω, καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην.—Διὰ τί δὲ αὐτὴ ἡ κωμῶδια; θὰ σπεύσωσιν οἱ σπουδαῖοι νὰ ἐρωτήσωσιν· ὑπάρχει ἄραγε κάμμία σχέσις μεταξὺ γεωργίας καὶ Ἀριστοφάνους;—Εἰς τοὺς κακοὺς κανένα λόγον δὲν θέλω νὰ δώσω· αὐτὸ γὰρ δὴ νοεῖσθε οἱ μηδέποτε· ἐσθλὰ μαθόντες, οἱ καλοὶ ποτὲ βεβαίως δὲν ἐρωτῶσιν, ἀλλὰ ἐννοοῦσιν τὸν λόγον ἐκάστου πράγματος· καλοὺς δὲ ὀνομάζω τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι εἶναι ἀνεπτυγμένοι καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν, καθ' ὅσον δηλαδὴ εἶναι ἐπιδεικτικὴ ἐπὶ τῆς σφαιρας ταύτης τοῦ ἀνθρώπου ἢ φύσις. Αὐτοὶ βεβαίως πολὺ καλὰ θὰ μὲ ἐννοήσωσιν· οἱ δὲ ἀφρότιστοι ἄς εἰπωσιν ὅτι θέλουσιν, ἐγὼ κανένα δὲν ἐμποδίζω, κανένα δὲν ἐπικρίνω· διότι ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἐφθασεν ἀκόμη εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἑλλειψὶς νὰ δύναται νὰ θεωρῆται ὡς καθαρὰ ἀτομικὴ κακία, εἶναι μικτὴ· προέρχεται δηλ' ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν θέλησιν ἐκάστου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον, ἢ ὁποία δὲν ἐγνωρίσεν ἀκόμη τὸ ἀληθές συμφέρον τῆς, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ αὐταὶ αἱ ἀγαθαὶ θελήσεις πολλὰκις σφάλλουσι, χωρὶς μηδὲ νὰ τὸ ὑποπτευθῶσιν.

Ἀρχίζω λοιπόν ἀπὸ τὸν Πλούτον τοῦ Ἀριστοφάνους.

Θέλω ν' Ἀριστοφάνης νὰ σκώψῃ τοὺς Ἀθηναίους οἱ ὁποῖοι παρημέλουν τὰ τῆς γεωργίας καὶ κατεγίνοντο νὰ πλουτήσωσι μὲ ἀδικίαν, συκοφαντίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, πλαττεῖ ἕνα γέροντα γεωργόν, Χρεμύλον ὀνομαζόμενον, δίκαιον καὶ χρηστὸν τοὺς τρόπους ἀλλὰ πένητα· ἴσως ἐνόμιζεν ὁ Ἀριστοφάνης ὅτι ἦτον ἀδύνατον ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ὁ χρηστὸς νὰ πλουτῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς διαφθορᾶς τῆς ἐποχῆς του.

ὑποθέτει λοιπόν ὅτι ὁ Χρεμύλος ὑπῆγε μὲ τὸν ὑπηρετὴν του Καρίωνα εἰς τὸ μαντεῖον νὰ ἐρωτήσῃ ἔαν ὁ υἱὸς του ἐχρεώσεται νὰ παραμελήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κακίαν διὰ νὰ γίνῃ πλούσιος.

Ἡ μαντεία τὴν ὁποίαν ἔλαθε, δὲν ἦτο σαφὴς, ἦτο σκοτεινὴ, καθὼς ὅλοι οἱ χρησμοὶ σκοτεινοὶ πάντοτε καὶ διρορούμενοι εἶναι. Εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ Πυθία, ν' ἀκολουθήσῃ ὁ-

ποιοῦν ἢ ποτε ἀνθρώπον εὖρῃ ἅμα ἐξέλθῃ.

Ἐξελθὼν λοιπόν ὁ Χρεμύλος συναπαντᾷ ἕνα τυφλὸν γέροντα, ὅστις ἦτον ὁ Πλούτος, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῖος εἶναι.

Καθ' ὅδον ὁ ὑπηρετὴς ἀνυπομονεὶ καὶ φέρει δυσκολίας εἰς τὸν κύριόν του· οὗτος δὲ λέγει εἰς αὐτὸν τὴν μαντείαν, καὶ ἀρχίζουσι καὶ οἱ δύο νὰ στενωχωρῶσι τὸν Πλούτον, ὡς ἐπειτα, διὰ νὰ τοῖς εἰπῇ τίς ἦτον.

—ορσ—

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΚΑΡΙΩΝ.

ΧΡΕΜ. Θὰ μὰς εἰπῇς λοιπόν (τίς εἶσαι;) ΠΛΟΥΤ. Ἄλλ' ἂν μάθῃτε ποῖος εἶμαι, πολὺ καλὰ γνωρίζω, ὅτι θὰ μὲ κακοποιήσῃτε καὶ δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃτε.

ΧΡ. Μὰ τοὺς θεοὺς ἡμεῖς τοῦλάχιστον (κάνεν κακὸν δὲν θέλομεν νὰ σὲ κάμωμεν). Ἄλλ' ἂν σὺ θελήσῃς.

ΠΛ. Τώρα, ἀφήσατέ με πρῶτα.

ΧΡ. Ἴδου σὲ ἀφίνομεν.

ΠΛ. Ἀκούσατε λοιπόν· διότι πρέπει, ὡς φαίνεται, νὰ σᾶς εἰπῶ ὅσα ἐμελέτουσιν νὰ σᾶς κρύψω. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Πλούτος.

ΧΡ. Ὡς σὺ, ὁ ἀχρεϊστάτος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, σὺ εἶσαι ὁ Πλούτος, καὶ ἐπειτα εἰσιάσπας;

ΚΑΡ. Σὺ Πλούτος! καὶ εἶσαι τὸσον ἀθλιος; Ὡς Φοῖβε Ἄπολλον, καὶ θεοὶ, καὶ δαίμονες, καὶ Ζεῦ! Γί λέγεαι; Ἀλήθειαι, εἶσαι σὺ ἐκείνος;

ΠΛ. Ναί.

ΧΡ. Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος;

ΠΛ. Ὅλος καὶ ὅλος.

ΧΡ. Εἰπέ μας λοιπόν, πόθεν ἐρχεσαι ξηρὸς καὶ ἄπλουτος;

ΠΛ. Ἐρχομαι ἀπὸ τοῦ Πατροκλέους ὅστις ἀφότου ἐγεννήθη, διόλου δὲν ἐλούσθη.

ΧΡ. Καὶ τοῦτο τὸ κακὸν (τὴν τύφλωσιν) πῶς τὸ ἐπαθεῖς; εἰπέ μοι.

ΠΛ. Μοὶ τὸ ἐκάμην ὁ Ζεὺς, ὅστις φθονεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ἐγὼ, ὅταν ἤμην παι-

διδόν ἠπαίλησα ὅτι εἰς τοὺς δικαίους, τοὺς σοφούς καὶ τοὺς κοσμίους μόνους θὰ ἐβάδιζον, καὶ ἐκεῖνος μ' ἐτύφλωσε διὰ νὰ μὴ ἤθελον γνωρίζει κανένα ἀπὸ αὐτοὺς. Οὕτως ἐκεῖνος φθονεῖ τοὺς χεστούς ἀνθρώπους.

ΧΡ. Καὶ ὅμως διὰ τοὺς χεστούς καὶ τοὺς δικαίους μόνους τιμᾶται βεβαίως.

ΠΛ. Τὸ δὲ μολογῶ.

ΧΡ. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν, ἐὰν ἤθελες ἀναβλέψει πάλιν ὡς καὶ προτοῦ, θ' ἀπέφευγε πλέον τοὺς πονηρούς;

ΠΛ. Μάλιστα.

ΧΡ. Καὶ θὰ ἐβάδιζες εἰς τοὺς δικαίους;

ΠΛ. Βεβαίως. Διότι πολὺν καιρὸν ἔχω νὰ τοὺς ἴδω.

ΧΡ. Καὶ δὲν εἶναι κανὲν θαῦμα τοῦτο· διότι καὶ ἐγὼ, ποῦ βλέπω, δὲν τοὺς εἶδα.

ΠΛ. Ἀφήσατέ με τώρα· διότι γνωρίζετε πλέον τὰ κατ' ἐμέ.

ΧΡ. Μὰ τὸν θεὸν ὄχι· ἀλλὰ πολὺ δὲ περισσώτερον θὰ σὲ κρατήσωμεν.

ΠΛ. Δὲν οἶα ἔλεγον ἐγὼ, ὅτι θὰ μ' ἐπέρευε τὴν δυσκολίαν;

ΧΡ. Ἀλλὰ καὶ σὺ τοῦλάχιστον, σὲ καθικετεύω, πείσου, καὶ μὴ μᾶς ἀφίνης· διότι καὶ ἂν ζητήσης δὲν θὰ εὗρη πλέον κανένα ἀνθρώπον καλλίτερον ἀπὸ ἐμὲ κατὰ τοὺς τρόπους. Διότι, μὰ τὸν θεόν, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄλλος πλην ἐγώ.

ΠΛ. Τὰ ἴδια λέγουσιν ὅλοι· καὶ ὅταν πραγματικῶς μ' ἐπιτύχωσι καὶ γίνουσι πλούσιοι, ἀμέσως εἰς ὑπεροβολικὴν μοχθηρίαν καταντῶσιν.

ΧΡ. Ἀλήθεια εἶναι τοῦτο· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλοι κακοί.

ΠΛ. Μὰ τὸν θεόν, ὅλοι χωρὶς καμμίαν ἐξαιρέσιν.

ΚΑΡ. Θὰ τὸ μετανοήσης πικρά.

ΧΡ. Σὺ δὲ διὰ νὰ γνωρίσης πόσα καλὰ θὰ πράξωμεν ἐὰν μένης, πρόσεχε ν' ἀκούσης. Διότι πιστεύω, καὶ πιστεύω (καὶ μάρτυς μου ὁ θεός) ὅτι θὰ σὲ λυτρώσω ἀπὸ τὴν τύφλωσιν ταυτην καὶ θὰ σὲ κάμω νὰ βλέπης.

ΠΛ. Διόλου δὲν θὰ τὸ κάμω τοῦτο· διότι δὲν θέλω νὰ ἀναβλέψω πάλιν.

ΚΑΡ. Τί λέγεις; Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος εἶναι

φύσει ἄθλιος.

ΠΛ. Γνωρίζων ὁ Ζεὺς τὰς ἀνοησίας τούτων θὰ μὲ ἐτιμῶραι ἂν τὸ ἤκουεν.

ΧΡ. Ἀλήθεια; ὦ δειλότατε πάντων τῶν δαιμόνων. Νομίζεις λοιπὸν ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Διὸς καὶ οἱ κεραυνοὶ τοῦ θὰ γίνουσι τριῶν ὀβελῶν, ἐὰν ἀναβλέψης, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον καιρὸν;

ΠΛ. Ἄ, μὴ λέγης, ἀχρεῖτε, τοιαῦτα πράγματα.

ΧΡ. Μείνε ἤσυχος. Διότι ἐγὼ θὰ σὲ ἀποδείξω πολὺ ἀπὸ τὸν Δία δυνατώτερον.

ΠΛ. Ἐμὲ σὺ;

ΧΡ. Μὰ τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἀμέσως. Διὰ ποῖον λόγον ὁ Ζεὺς ἐξουσιάζει τοὺς Θεούς;

ΚΑΡ. διὰ τὰ χρήματα· διότι ἐκεῖνος ἔχει πολλά.

ΧΡ. Καλὰ. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὅστις δίδει εἰς αὐτὸν χρήματα;

ΚΑΡ. Αὐτὸς ἐδῶ.

ΧΡ. Καὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν θυσίαν διὰ ποῖον; ὄχι διὰ τοῦτον ἐδῶ;

ΚΑΡ. Μὰ τὸν Δία, διότι ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσι καὶ ἐκεῖνοι ἐπίσης πλούσιοι.

ΧΡ. Λοιπὸν αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ὁ αἴτιος, καὶ εὐκόλα θὰ ἐσκευον τὰς θυσίας, ἐὰν αὐτὸς ἤθελεν.

ΠΛ. Πῶς δηλαδῆ;

ΧΡ. Δηλαδῆ, κανεὶς πλέον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν θυσίαν μήτε βῶδι, μήτε ζυμαρικὰ μήτε τίποτε, ἐὰν σὺ δὲν θέλῃς;

ΠΛ. Πῶς;

ΧΡ. Πῶς! Ἄλλ' ἀπὸ κανέν μέρους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κερδίῃ τίποτε, ἐὰν σὺ δὲν τῷ δίδῃς χρήματα· ὥστε σὺ μόνος δύνασαι νὰ καταστρέψῃς τὴν δύναμιν τοῦ Διὸς ἂν ἔχῃς κατ' αὐτοῦ παράπονα.

ΠΛ. Τί λέγεις; δι' ἐμὲ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν θυσίαν;

ΧΡ. Ἐννοεῖται. Μὰ τὸν Δία, ἐὰν ὑπέροχη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κανέν πράγμα λαμπρὸν καὶ καλὸν ἢ χάριον, διὰ σὲ γίνεται. Διότι ὅλα τὰ πράγματα μὲ τὰ χρήματα κατορθώνονται.

ΚΑΡ. Καὶ ἐγὼ δὲ δι' ὀλίγιστα χρήματ

δὲν ἔγνα δούλος, διότι δὲν εἶμαι ἐπίσης πλούσιος;

ΧΡ. Καὶ ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰ σοφίσματα διὰ σὲ δὲν τὰ εὐρηκασιν οἱ ἀνθρώποι; Διὰ σὲ ὁ εἰς γίνεται ὑποδηματοποιός, ὁ ἄλλος σιδηρουργός καὶ ἄλλος κτίστης. Ὁ ἕτερος εἶναι χρυσοκόμος διότι ἔλαβεν ἀπὸ σὲ τὸ χρυσίον· οὗτος ξεγυμνώνει τοὺς ἀνθρώπους μὰ τὸν Δία, ἐκεῖνος τρυπᾷ τοὺς τοίχους· ὁ ἕνας λευκαίνει τὰ ἐνδύματα καὶ ὁ ἄλλος πλύνει κώδια(1) ὁ δὲνα ἀργάζει τὰ τομάρια καὶ ὁ τὰ δε πωλεῖ κρομμύδια. . . .

ΠΛ. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον· αὐτὰ ἐγὼ διόλου δὲν τὰ ἐσκεπτόμην.

ΧΡ. Ὅλα τὰ πράγματα διὰ σὲ δὲν γίνονται; Διότι μόνος ὀλομόναχος σὺ εἶσαι ὅλων τῶν πραγμάτων ὁ αἴτιος, καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, καλὰ νὰ τὸ μάθῃς τοῦτο.

ΠΛ. Ἐγὼ εἶμαι ἄξιός νὰ κάμω τόσα πράγματα μόνος μού;

ΧΡ. Ναὶ βέβαια· καὶ πολὺ ἀπ' αὐτὰ περισσώτερα ὥστε κανεὶς ἀκόμη δὲν σ' ἐχόρτασε· διότι ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἔχομεν μὲ ἀφθονίαν, ἔρωτα.

ΚΑΡ. Ψωμί.

ΧΡ. Μουσικὴν.

ΚΑΡ. Στραγάλια.

ΧΡ. Τιμὴν.

ΚΑΡ. Τηγανίτας.

ΧΡ. Ἀνδραγαθήματα.

ΚΑΡ. Σῦκα.

ΧΡ. Φιλοτιμίαν.

ΚΑΡ. Ζυμαρικὰ (μαμαλίγκα.)

ΧΡ. Στρατηγίαν.

ΚΑΡ. Φακὴν.

ΧΡ. Ἄλλ' ἀπὸ σὲ κανεὶς κάμμιν φεράν δὲν ἐχόρτασεν· ἀλλ' ἂν τις λάβῃ δεκατρία τάλαντα, πολὺ περισσώτερον ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ δεκάξ. Καὶ ἂν λάβῃ καὶ ταῦτα, θέλει τσσαράκοντα, ἢ λέγει ὅτι δὲν εἶναι δι' αὐτὸν ὑποφερτὴ ἡ ζωὴ.

ΠΛ. Πολὺ καλὰ πράγματα μοι φαίνεται

(1) Προβιάς.

ὅτι λέγετε· ἀλλὰ ἐν πρᾶγμα μόνον φοβοῦμαι.

ΧΡ. Τί πράγμα; Λέγε.

ΠΛ. Πῶς δηλαδῆ ἐγὼ δύναμαι νὰ γίνω κύριος τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν λέγετε ὅτι ἔχω;

ΧΡ. Μὰ τὸν θεόν, καλὰ λέγουσιν ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι πολὺ ἀνανδρος.

ΠΛ. Ὅχι, διόλου· ἀλλὰ τοιχωρύχ(1) τις με διέβαλε· διότι ἀφῶ μίαν φορὰν εἰσέδυσεν εἰς μίαν οἰκίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τίποτε. Εὗρεν ὅλα τὰ πράγματα κατακεκλεισμένα. Καὶ ἔπειτα ὠνόμασε τὴν πρόνιάν μου δειλίαν.

ΧΡ. Τώρα λοιπὸν νὰ μὴ σοὶ μέλη διὰ τίποτε· ἐπειδὴ ἂν δείξῃς προθυμίαν καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἰς τὰ πράγματα, καλλίτερα ἀπὸ τὸν Λυγκέα θὰ κάμω νὰ βλέπῃς.

ΠΛ. Καὶ πῶς λοιπὸν θὰ δυνήθῃς νὰ τὸ κατορθώσῃς ἐν ᾧ εἶσαι θνητός;

ΧΡ. Ἐγὼ μίαν καλὴν ἐλπίδα, ἀφ' ὅσα μοι εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων σείσας τὴν δάρνην τῆς Πυθίας.

ΠΛ. Καὶ ἐκεῖνος λοιπὸν γνωρίζει τοιαῦτα πράγματα.

ΧΡ. Ἐννοεῖται.

ΠΛ. Προσέχετε.

ΧΡ. Μὴ φοβεῖσαι διὰ τίποτε, καλέ μου· διότι, καλὰ τοῦτο μάθε, καὶ ἂν πρέπη ν' ἀποθάνω ἀκόμη, μόνος μου ἐγὼ ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ κατορθώσω.

ΚΑΡ. Καὶ ἂν θέλῃς, καὶ ἐγώ.

ΧΡ. Καὶ πολλοὺς ἄλλους θὰ ἔχομεν συμμάχους, ὅσοι μολονότι εἶναι δίκαιοι, δὲν εἶχον τὸ καθημερινόν.

ΠΛ. Ἀλλοίμονον! πολὺ κακοὺς συμμάχους λέγεις.

ΧΡ. Ὅχι· ἂν τοῦλάχιστον πλουτήσωσιν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάλιν. (Πρὸς τὸν ὑπερέτην) Ἄλλ' ὑπάγε σὺ, τρεῖς ἐγγήγορα.

ΚΑΡ. Τί νὰ κάμω; λέγε.

ΧΡ. Τοὺς συγγεωργούς κάλεσον, θὰ τοὺς εὖρης ἴσως εἰς τοὺς ἀγρούς τριαιπωρούμενους. Ἄς ἦναι ἕκαστος ἐνταῦθα παρών, διὰ νὰ λάβῃ ἴσον μὲ ἡμᾶς μέρος τοῦ πλοῦτου. (Πρὸς τὸν πλοῦτον) Σὺ τώρα ἔμβα ἐδῶ μετὰ, ἀκο-

(1) Ὁ τρυπῶν τοὺς τοίχους διὰ νὰ κλέψῃ.

λούθει με· αὐτὴ εἶναι ἡ οἰκία τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ γεμίσης ἀπὸ χρήματα σήμερον καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως.

ΠΑ. Ἀλλὰ, μὰ τοὺς θεοὺς, ἀπιδιάζω νὰ εἰσέρχωμαι καθ' ἐκάστην εἰς οἰκίαν ξένην ὀλίως δόλου. Δὲν ἀπέλαυσα κανέναν καλὸν πρᾶγμα ἀπὸ τοῦτο. Διότι ἂν τύχη νὰ ἐμβῶ εἰς τὴν οἰκίαν κανενὸς φιλαργύρου εὐθὺς σκάπτει καὶ με παραχώνει εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἂν ἔλθῃ κανένας καλὸς ἄνθρωπος φίλος νὰ ζητήσῃ ὀλίγα χρήματα, με ἀρνείται, καὶ λέγει ὅτι κάμμιαν φορὰν δὲν με εἶδεν. Ἄν δε τύχη νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν οἰκίαν κανενὸς ἀσώτου ἀνθρώπου, με βιάλλει νὰ καθίσω με τὰς πόρνας καὶ με τοὺς κυβοπαίκτας καὶ εὐθὺς ἐντὸς ὀλίγου γυμνὸν με βίπτει ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν.

ΧΡ. Διότι κάμμιαν φορὰν δὲν ἐπέτυχες κανένα μέτριον ἄνθρωπον. Πῶς ἐγὼ τοιοῦτος εἶμαι πάντοτε; διότι καὶ με τὴν οικονομίαν χαίρω, ὅσον κανένας ἄλλος ἄνθρωπος, καὶ ἐξοδεύω πάλιν ὅταν ᾖναι ἀνάγκη. Ἀλλ' ἄς ἐμβῶμεν, διότι θελω νὰ ἴδῃ καὶ τὴν γυναῖκά μου καὶ τὸν μονογενῆ υἱόν μου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ πολὺ ἀγαπῶ ἔπειτα ἀπὸ σέ.

ΠΑ. Ἀκολουθῶ· διότι διὰ τί τάχατες νὰ μὴ εἶπῃ τις πρὸς σέ τὴν ἀλήθειαν; (εἰσέρχονται).

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΧΟΡΟΣ, ΧΡΕΜΥΔΟΣ, ΒΛΕΨΙΑΣΜΟΣ, ΠΕΝΙΑ.

ΧΟΡ. Ἀλλὰ τώρα ἔπρεπε νὰ εἶπῃτε κανέναν πρᾶγμα σοφόν, με τὸ ὁποῖον νὰ τὴν νικήσητε (τὴν Πενίαν), νὰ τὴν ἐναντιωθῆτε με τοὺς λόγους, καὶ νὰ μὴ ἐνδώσητε με τῷ τῷ μαλακῶν εἰς τίποτε.

ΧΡ. Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἶναι φανερὸν ὅτι ὅλοι ὁμοίως γνωρίζουσι τοῦτο, ὅτι δικαίον εἶναι νὰ εὐτυχῶσιν οἱ χρηστοὶ ἄνθρωποι· οἱ δὲ πονηροὶ καὶ οἱ ἄθιοι νὰ δυστυχῶσι βεβαίως. Τοῦτο λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες, μόλις εὐ-

ρομεν ὥστε νὰ γίνῃ μὴ καλὴ, γενναία καὶ χρήσιμος θελήσῃς εἰς ὅλον τὸ ἔργον. Διότι ἐάν τῶρα ἀναβλέψῃ ὁ Πλούτος, καὶ δὲν περιπλανᾷται τυφλός, θὰ ὑπάγῃ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀρήσῃ καὶ θὰ φύγῃ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἄθιοις, καὶ ἔπειτα θὰ κάμῃ ὅλους χρηστοὺς καὶ πλουσίους βέβαια, καὶ σέβοντας τὰ θεῖα. Τίς δύναται λοιπὸν νὰ εὕρῃ ἀπὸ τοῦτο καλλίτερον πρᾶγμα διὰ τοὺς ἀνθρώπους;

ΒΑ. Κάνεις· καὶ μάρτυς σου εἶμαι ἐγὼ εἰς τοῦτο. Μὴ ἐρωτᾷς αὐτὴν διὰ τίποτε.

ΧΡ. Διότι καθὼς ζῶμεν τώρα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τίς δὲν νομίζει ὅτι εἶναι μανία ἢ ζωὴ μας, κακοδαμοία, καὶ ἀκόμη χειρότερα; Διότι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι, ἐν ᾧ εἶναι πονηροὶ, πλουτοῦσιν, ἀδίκως τὰ χρήματα συναζόντες· πολλοὶ δὲ μολοῦντι εἶναι λίαν χρηστοὶ, δυστυχῶσι καὶ πεινῶσι, καὶ μαζὺ σου τὸν περισσότερο καιρὸν περνώσιν. Λέγω λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ γίνονται ταῦτα ἢ θὰ παύσωσιν, ἂν ἀναβλέψῃ ποτὲ ὁ Πλούτος, καὶ γνωρίζῃ ποῖαν ὁδὸν νὰ λάβῃ· εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μεγαλείτερα ἀγαθὰ θὰ προσέφερον.

ΠΕΝ. Πόσον ξαναμωρακμένοι εἶσθε! Δύο γέροντες φλύαροι καὶ μωρόλογοι. Ἐάν γίνῃ αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἰς ἐπιθυμείτε, καθόλου δὲν θὰ ἐπωρεληθῆτε. Διότι ἂν ὁ Πλούτος ἀναβλέψῃ πάλιν καὶ διακοιρασθῇ ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ὅλους, καὶ νεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὴτε τέχνην μὴτε σοφίαν θὰ μελετήσῃ. Ἀποῦ δὲ τὰ δύο ταῦτα ἐξαφανισθῶσι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, θὰ θελήσῃ κανείς τότε νὰ γίνῃ σιδηρουργός, ἢ νὰ κατασκευάζῃ πλοῖα, νὰ βράπτῃ, νὰ κάμῃ τροχούς, ὑποδήματα, πλίνθους ἢ νὰ πλύνῃ ἢ νὰ κατεργάζηται βύρσας, ἢ νὰ ἀροτριᾷ καὶ νὰ σκάπτῃ τὴν γῆν διὰ νὰ θερίσῃ τοὺς καρπούς, ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ ζῆτε ἄργοι, παραμελοῦντες ὅλα ταῦτα;

ΧΡ. Φλυαρεῖς· διότι αὐτὰ ὅλα ὅσα ἠρίθμησις τώρα, θὰ τὰ κάμνουν οἱ ὑπηρεταί.

ΠΕΝ. Καὶ ποῦ θὰ τοὺς εὕρῃτε τοὺς ὑπηρεταί;

ΧΡ. Ὁ ἀγοράσωμεν με τὰ χρήματα βεβαίως.

ΠΕΝ. Ἐν πρώτοις, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ πωλῇ, ὅταν καὶ ἐκεῖνος ἔχῃ χρήματα;

ΧΡ. Κανένας ἔμπορος, ὅστις θέλει νὰ κερδίξῃ θὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἐκ μέρους πλείστον ἀνδραποδιστῶν.

ΠΕΝ. Ἀλλὰ πρῶτον ἀπὸ ὅλα, κάνεις τοιοῦτος δὲν θὰ ὑπάρχῃ, μὴτε ἀνδραποδιστής, κατὰ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον σὺ λέγεις βεβαίως· διότι τίς πλουτῶν θὰ θελήσῃ νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του διὰ νὰ κάμῃ τοῦτο; Ὡς τε σὺ ὁ ἴδιος θ' ἀναγκασθῇ νὰ ὀργήσῃ καὶ νὰ σκάπτῃ, καὶ κατὰ τὴν ἄλλα νὰ μοχθῇ, καὶ θὰ περάσῃ τὴν ζωὴν σου με περισσότερη βίασανα.

ΧΡ. Ἐν τὸ κεφάλι σου.

ΠΕΝ. Ἐπειτα, δὲν νὰ δύνασαι μὴτε εἰς στρώματα νὰ κοιμᾷσαι, διότι δὲν θὰ ὑπάρχωσιν· μὴτε εἰς τάπητας, διότι τίς θὰ θελήσῃ νὰ ὑψαίῃ, ἐν ᾧ θὰ ἔχῃ χρήματα; Οὐτε μύρα σταλακτὰ θὰ ἔχῃτε νὰ ἀλείψῃτε τὴν νόμφην, οὔτε κεντημένα καὶ χρωματιστὰ ἐνδύματα. Ὅποιου εἶδους λοιπὸν πλούσιοι θὰ εἴσθε, ἀποῦ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ ἔχῃτε; Ἐγὼ ὅμως σὰς δίδω με εὐκλίαν ὅλα ὅσα σὰς ἀναγκαιοῦσιν. Διότι ἐγὼ, ὡς δέσποινα, ἀναγκάζω τὸν χειροτέχνην διὰ τὴν χρεῖαν καὶ τὴν πείναν νὰ ζητήσῃ πῶς νὰ κερδίσῃ τὰ καθημερινὰ του. . .

Αὐτὰ νὰ λόγια, καλοὶ μου ἀναγνώσταί, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Ἀριστοφάνης ἀπ' ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδας καὶ διακόσια περίπου ἔτη, δὲν ἐφαρμολογῶνται ἄρα γε καὶ εἰς τὴν σημερινὴν τὴν προκομμένην κοινωνίαν μας ἐν γένει τόσοσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν δυτικὴν, ἢ ὅποια καυχᾶται διὰ τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰς φῶτάς της, διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐμπορίου, διὰ τὴν εὐκολίαν τέλους πάντων ὅλων τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων τῶν λαῶν, ἐν ᾧ χιλιάδες ἀνθρώπων κατ' ἔτος ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης δι' ἔλλειψιν ἐργασίας καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς γεωργίας; Νὰ χαρῆ τὴν προκοπὴν του ὁ περρωτισμένος δέκατος ἔνατος αἰὼν! Ἐκατομῆρια ἀνθρώπων μόλις εὐρίσκουσιν ἄρτον ξηρὸν νὰ χορτάσωσι τὴν πείναν των, καὶ πρὶν τῆς ὄρας των καταστρέφονται διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς τακτικῆς καὶ ἐπαρκούς τροφῆς· ἀνυπολόγιστοι διαφθείρονται, εἰς τὸν ὅλον καὶ εἰς τὴν ἀπάτην καταφεύγουσι διὰ νὰ κερδί-

σωσι τὸν ἐπιούσιον, εἰς τὴν κλοπὴν, εἰς τὴν φανερὰν ἀρπαγὴν, εἰς τὸν νόνον καταντῶσι διὰ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ζωὴν, εἰς πᾶσαν κακίαν ἐκδίδονται διὰ νὰ συντηρηθῶσι· καὶ ταῦτα πάντα δι' ἔλλειψιν ἐργασίας ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, διότι ἐλάχιστα τοιαῦτα πρᾶγματα ἐκ τῶν παθῶν ἀπλῶς συμβαίνουσιν.

Δι' ἔλλειψιν ἐργασίας! Καὶ ὅμως πόσαι γαῖαι παχίαι καὶ καρποφόροι χέρται καὶ ἀκαλλιεργητοὶ μένουσιν! Μήπως δὲν δύναμαι ἄρα γε νὰ ἐπαναλάβω τὴν σήμερον μετὰ τοῦ Ἀριστοφάνους, «Ὡς μὲν γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ βίος τίς ἀνθρώποις διάκειται, τίς ἂν οὐχ ἡγοῖτ' εἶναι μανίαν, κακοδαμοίαν τ' ἔτι μάλλον;» Ἄς εὐτύχει ὁ κόσμος ὅλος, ἄς εἶχε σώας τὰς φρένας του πᾶς ἄνθρωπος, ὡς αὐτάνθρωπος, καὶ ἄς ἔλεγεν ὅτι ἐγὼ μόνος μαινομαι, ὅτι εἶμαι τρελλός, ἀνήτος, δαίμονισμένος, ὅτι δὲν γνωρίζω τί λέγω. Θὰ τὸ ἤκουον με ὅλην μου τὴν εὐχαρίστησιν, καὶ στωικὴν μετάνοιαν θὰ ἔβαλλον εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ μοι ἀπεδείκνυε φυσικῶς, χημικῶς, μαθηματικῶς ὅτι ὁ κόσμος εὐτυχεῖ, καὶ αἰσθάνεται τὴν εὐτυχίαν του.

Καὶ ὅμως κινεῖται ὁ κόσμος εἰς τὴν καταστροφὴν του, καὶ πολὺ κακοδαίμονεστερος εἶναι ὁ βίος τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος παρ' ὅσον ἦτον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστοφάνους. Ὁ πλούτος βεβαίως εἶναι πολὺ περισσότερος τὴν σήμερον, τὰ μέσα τῆς εὐτυχίας ἀφθονώτερα· πρᾶγματικῶς δὲ ἡ ἀνθρωπότης πολὺ προώδευσε κατὰ τοῦτο· διότι ἡ πείνα τέχνας κατεργάζεται, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν εὐτυχίαν, εἶναι πολὺ μακρὰν ἀκομὴ θελεῖ νὰ εὐτυχῇ, ἀλλὰ δὲν ἔβαλεν ἀκόμη γνώσιν, δὲν γνωρίζει νὰ εὐτυχῇ, μὴτε ἐγνωρίσεν ἀκόμη τί πρᾶγμα εἶναι ἡ εὐτυχία. Αἰσθάνεται τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰς τυραννικὰς καὶ ἀνοικτήμονας χεῖράς της· πεινᾷ καὶ θέλει νὰ φάγῃ, πονεῖ καὶ θέλει ν' ἀνακουρισθῇ, ταλαιπωρεῖται, βασανίζεται, δυστυχεῖ, καὶ θέλει νὰ βελτιώσῃ τὴν καταστασίαν της, θέλει ν' ἀναπαυθῇ, νὰ εὐτυχῆσῃ· θέλει, ἀλλὰ πῶς; Τοῦτο εἶναι τὸ ζήτημα τῶν ζητημάτων.

Ἐως ἐδῶ φυσικώτατα φθάνει πᾶς ἄνθρωπος ἔστω καὶ ἄγριος, σκηνιτής, δηλαδή, τρω-

γλοδύτης ἢ ἀλήτης. Ἄλλ' ἅμα ἔλθῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ὁ ἓνας τραβᾷ ἀπ' ἐδῶ καὶ ὁ ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ, καὶ κἀνεὶς δὲν ἠδυνήθη εἰπέτι νὰ εὕρῃ λύσιν τινὰ τοῦ ζητήματος. Ἐανοποιοῦσαν ἂν ὄχι τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ μὴδὲ τὸν ἐαυτὸν τοῦ τοῖλάχιτον πείθουσιν κἀνεὶς δὲν εὐρέθη εἰπέτι, μήτε ἦλθε, μήτε εὐρίσκειται, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ βεβαίως, καὶ πᾶσαν ψυχὴν θὰ εὐφράνη ἢ λύσει τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς εὐτυχίας· πὸς τὸ παρὸν οὐκ ἔστιν ἔως ἑνός· διότι βεβαίως δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ἐνδομύχως τοῖλάχιτον ὅτι εἶναι εὐτυχὴς μὴ δ' ὁ τὰ μάλιστα πεπολιτισμένος ἄνθρωπος, ἐκεῖνος, δηλ. ὅστις κατοικεῖ εἰς πόλιν, ἐντός οἰκίας πολυτελοῦς, ὅστις τρώγει ἐπὶ καθέδρας καθήμενος καὶ γνωρίζει νὰ λαμβάνῃ τὸ φαγητὸν μετὰ τὴν περὶνὴν καὶ νὰ κόπῃ τὸν ἄρτον μετὰ τὴν μάχαιραν· νὰ διασκεδάζῃ μετὰ χρήματα, νὰ ὑποδέχεται τοὺς ξένους μετὰ ὅλους τοὺς παραδεδεγμένους κανόνας, νὰ φορῇ χρυσόν, λίθους πολυτίμους καὶ τὰ τοιαῦτα, νὰ ἀλλεῖρηται ἀσπράδια καὶ κοκκινάδια διὰ νὰ φαίνεται ὠραιότερος διὰ νὰ ἀπατήσῃ δηλ. εὐκολώτερον. Δὲν δύναται δὲ μὴδ' ὁ τὰ μάλιστα πλούσιος νὰ εἴπῃ τὴν σήμερον ὅτι εὐτυχεῖ, μὴδ' ὁ τὰ μάλιστα θρησκός, ὅστις δηλ. ἔνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀνυποκρίτως αὐτὸν μυχαίτατα λατρεύει καὶ προσκυνεῖ· διότι δὲν πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, ὅπως πρέπει νὰ πιστεῖται ἄλλ' ὅπως ἔκρινε εὐλογον τὸ θρησκευμα τοῦ ὁποίου τὰς δοξασίας καὶ πεποιθήσεις παιδιόθεν ἕκαστος παραδέχεται. Πράττει δηλ. πολλά περιττὰ πράγματα ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας καὶ ὅλα ἀνωφελῆ, καὶ μὴδὲ φανταζέται κἂν τὰ πρόποντα καὶ τὰ χρήσιμα. — Δὲν ὀκνῶ δὶόλου νὰ εἴπω ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πρόποντα καὶ τὰ χρήσιμα, ἔστω καὶ ἐν ἄρθρῳ τὸ ὁποῖον πολὺ τῆς θεολογίας καὶ τῆς εὐτυχίας νομίζουσι τινες ὅτι ἀπέχει, δὲ τὰ κατὰ καὶ τὰ χρήσιμα πρέπει νὰ λέγονται πανταχοῦ ἀνεξαίρετως καὶ κἀνεὶς δὲν συγχωρῶ νὰ εὕρῃ ἐξαίρεσιν, διότι παραδέχομαι ὅλα τὰ μέρη ὅπου δύναται τις νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράρῃ· νὰ λέγονται δὲ παντοιοτρόπως, διὰ λό-

γου, διὰ γραφῆς, καὶ πρὸ πάντων νὰ διατρανῶνται διὰ τῶν καταλλήλων παραδειγμάτων. ἀλλὰ τοῦτο θὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἐτέρου ἄρθρου. Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν ὅτι μὴδὲ οἱ ἐνθερμότατοι καὶ ἐπιστημονικώτατοι τῶν θεολόγων καὶ τῶν ἰδεολόγων δύναται κατ' ὄψιν ἔχουσιν ἡμῖν τὰ πράγματα νὰ εὐτυχῶσιν. Ἐχουσιν ὅλην τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενην καλὴν θέλησιν, καὶ τίς δύναται νὰ τὴν ἀρνήθῃ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς μάλιστα θεολόγους τοῦ αἰῶνος μας; ἀλλὰ δὲν γνωρίζουσιν οἱ καυμένοι, πῶς δύναται ἓνας ἄνθρωπος νὰ εὐτυχεῖ· ἂν μὴ τοὺς κατακρίνωμεν τοὺς πτωχοὺς, θὰ μάθωσιν. Ἄν εἰπῆτε ὅμως διὰ τοὺς ὑλιστάς, αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀθλιέστατοι τῶν ἀνθρώπων μ' ὅλας τὰς γνώσεις των καὶ μ' ὅλα τὰ πλούτη των. Αὐτοὶ δὲ εἶναι καὶ οἱ πλουσιώτατοι. Νομίζουσιν ὅτι μόνη ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι ζωὴ, καὶ μόνον διὰ τὴν παρουσαν φροντίζουσι, καὶ ἀπατῶσιν ὅλον τὸν κόσμον διὰ νὰ κλέψωσι νὰ ἔχωσιν ἐν ἀφρονίᾳ καὶ τρώγωσιν ἐκεῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι ἄς φορήτωσι τῆς πείνης, μὴδὲ ὀβολὸν δίδουσιν. Ἄν ἠδύνατον νὰ κάμωσιν ὥστε νὰ καύσωσι πολλὰ στόματα τρωγόντα διὰ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνοι μόνον νὰ ἀπολαμβάνωσι χωρὶς κόπον, θὰ τὸ ἐκάμνον. Ἄλλὰ φοβοῦνται νὰ τὸ κάμωσιν ἀναφανδόν, τὸ κάμνουσι λοιπὸν κρυφὰ διὰ νὰ ἦναι πλέον ἡσυχοὶ· φοβοῦνται ὄχι τὸν Θεόν, ὄχι διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς των· ὄχι καλοὶ μοι· αὐτοὶ δὲν πιστεύουσιν εἰς τοιαῦτα πράγματα· λέγουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, ΠΙΣΤΕΥΟΥΣΙΝ ὅτι δὲν ὑπάρχει πνεῦμα, δὲν ἔχουσι δηλαδὴ ψυχὴν· καὶ ἀφοῦ ψυχὴν δὲν ἔχουσι, μὴδὲ συνείδησιν ἔχουσιν, εἶναι μὲ ἄλλους λόγους ἀσυνείδητοι, κακούργοι, ἱκανοὶ τὰ ἔσχατα τῶν ἀνοουσιουργημάτων καὶ ἐγκλημάτων νὰ διαπράξωσιν, ἀρκεῖ νὰ μὴ τοὺς ἰδῇ κἀνεὶς· διότι ὅσον καὶ ἂν λέγωσιν ὅτι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μεθενικά, — καὶ εἴθε νὰ ἦσαν τοιαῦτα διὰ νὰ μὴ πειράζωσι τοῖλάχιτον καὶ τοὺς ἄλλους. ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; φθειροῦσι καὶ καταστρέφουσι! φοβοῦνται, τρέμνουσι τοὺς νόμους, καὶ κρυφὰ ὅλα τὰ κατορθώματά των καταρθῶνουσιν. Διόλου δὲν σοὶ εὐχόμεαι, φίλτατε καλέ μου καὶ χρηστὲ ἀναγνώστα, νὰ εὐρεθῆς ποτε εἰς κἀνὲν μέ-

ρος παράμερον μόνος σου μετὰ κάποιον τῶν θηρίων τούτων τὰ ὁποῖα ὑλισταὶ τιτλοφοροῦνται, καὶ νὰ ἔχῃς καὶ χρήματα εἰς τὸ βαλάντιόν σου· διότι ἂν τύχῃ νὰ περιπέσῃς εἰς τοὺς ὀνοχὰς τινος, τῶν ἀνόητων τούτων — ἐπειδὴ τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς δὲν εἶναι εἰμὴ ἀνόητοι οἱ καυμένοι, καὶ πρέπει εἰς ὅλους νὰ ἤμεθα ἐπιεικεῖς — οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἐπιπεσῇ ἐναντίον σου, ἂν νομίζῃς ὅτι εἶναι δυνατότερός σου, καὶ θὰ σὲ στείλῃ ἐξ ἄπαντος διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἀργύριόν σου· δι' αὐτὸν εἶναι ἴσον ὡς νὰ ἐσκότονε κἀνεὶς φύλλον διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλῇ ἡ παρουσίᾳ του. Ἄς τοὺς εὐκτεῖρωμεν ὅμως, φίλον ἦτορ, ἄς εὐχρηθῶμεν νὰ ἐνοήσωσι τὸ λάθος των καὶ νὰ σπεύσωσι νὰ τὸ διορθώσωσι μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἂν μὴ προσέχωμεν εἰς τοὺς λόγους των καὶ ἄς προσπαθῶμεν ἀνεπηρέαστοι τοῖλάχιτον κατὰ τὰς φρένας νὰ ἤμεθα.

Ἡμεῖς, φίλτατον ἦτορ ἄς ζητῶμεν τὴν εὐτυχιάν ἐν τῷ ἀγαπᾷν καὶ ὠρελεῖν τοὺς ἄλλους ἐπ' ὅσον δυνάμεθα χωρὶς μὴδένα οὐδέ ποτε νὰ βλάψωμεν, ἐκ προθέσεως τοῖλάχιτον, καὶ μὴδὲμίαν ἀπαιτήσιν παρὰ τινος νὰ ἔχωμεν. Ἄς προσπαθῶμεν πρὸς ὅλους ἐπιεικεῖς νὰ ἤμεθα. Ἄς εὐτυχωμεν, καὶ ἄς εὐχρηθῶμεν ὥστε πάντες οἱ ἀδελφοὶ πεφωτισμένοι ἢ ἀφώτιστοι νὰ εὐτυχῶσιν, ἔστω καὶ κατὰ τὸν ἴδιον ἐκάστῳ τροπὸν τοῦ σκέπτεσθαι, πρὸς ὥρας τοῖλάχιτον, μέχρις ὅτου μάθωσιν ὅλοι νὰ εὐτυχῶσι πράγματι ὅπως ἐμπρέπει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς λαμπρότατον καὶ ἰσχυρότατον πάντων, καθὼς τοῖλάχιτον φρονεῖ ὁ κόσμος τὴν σήμερον εἶναι ὑπέρτατον ὡς φαίνεται, καὶ ἀπάντων τῶν φώτων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος· ἐὰν δὲ ἐπάγγελμά τι ἐπιθυμῆς νὰ ψάλλῃς, φίλον ἦτορ μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπάρχει ὠραιότερον καὶ φαιενοτέρον τι ἀπὸ τὸν ἥλιον, μὴδὲ τῆς γεωργίας ἐντιμωτέραν τινὰ καὶ ἐπωφελεστέραν ἐργασίαν ἄς εἴπωμεν.

Ἄς συλλέξωμεν πανταχόθεν πάσας τὰς περὶ γεωργίας ἐν γένει γνώσεις, ἄς τὰς καταυποβάλωμεν εἰς πάντα δυνάμενον καὶ θέλοντα νὰ ἀναγινώσκῃ, καὶ ἄς φωνάζωσιν οἱ μω-

ροὶ καὶ οἱ ἀνόητοι ὅτι μὴδὲ τοιούτων μαθημάτων ἀνάγκη ἔχουσι μὴδὲ γεωργοὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσιν, ἀρκεῖ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν ὅτι παντὶ θνητῷ ἀναγκαῖα, ἂν ὄχι ἀπαραίτητα, αἱ γνώσεις αὐταὶ τυγχάνουσιν. Ἄν δὲν θέλωσι νὰ ἦναι γεωργοὶ, ἄς κἀθῆνται εἰς τὰς πόλεις, ἄς ζῶσιν, ἄς πωλῶσιν ἀέρα καὶ ἄς εὐτυχῶσιν, ἂν δύναται, οὐδεὶς φθόνος· ἐγὼ γράρω δι' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κἀνεὶς δὲν θὰ μὲ πείσῃ ὅτι ἡ γνώσις, ὡς γινώσις, δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ πάντα ἀνθρώπων ἔχοντα διάνοιαν καὶ καρδίαν ἐκτὸς ἂν τινος θέλωσι νὰ ζῶσι ζωικὴν μόνον ζωὴν. Ἄλλὰ καὶ οὕτως ὡς ζῶα ζῶντες τινες τῶν ἀνθρώπων ἔχουσιν ἀνάγκη κριθῆς, χόρτου, σίτου, παντός ἐν ἐνὶ λόγῳ ὀσπρίου καὶ καρποῦ. Ταῦτα δὲ ὅλα δὲν πίπτουσιν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔτοιμα, ὡς τὸ μάννα, ἀλλὰ τὰ δίδει ἡ γῆ· ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ δώσῃ, πρέπει νὰ ὀργωθῇ νὰ σκαφῇ νὰ καλλιεργηθῇ, καὶ διὰ νὰ τὰ δώσῃ ὅλα ἐν ἀφρονίᾳ πρέπει νὰ γίνωσιν ὅλα ταῦτα μετὰ τὸν καιρὸν καὶ μετὰ τὴν τέχνην, καὶ ἂν ἐπιτύχῃσι τὰ προϊόντα τῆς γῆς θὰ τὰ ἔχωσι καὶ ὅσοι κἀθῆνται εἰς τὰς πόλεις, καὶ πεπολιτισμένοι ἀποκαλοῦνται, ὄχι μόνον μετὰ ἀφρονίαν ἀλλὰ καὶ μετὰ εὐθηνίαν, καὶ δύναται τότε νὰ τὰ τρώγωσιν ὅλοι μετὰ περισσοτέραν ἄνεσιν, ἐκτὸς ἂν δύναται νὰ περάσῃσι μετὰ μόνον τὰ αὐτοφυῆ χόρτα, τὰ ὁποῖα δίδει ἡ γῆ χωρὶς νὰ καλλιεργῆται.

Ἡ γεωργία εἶναι ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου τέχνη. Οἱ ἀρχαιότατοι λαοὶ τοῦ κόσμου, ὅσους γνωρίζομεν, ὡς θεοὶ καὶ ἡμίθεοι ἐδόξαζον ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐφεύρισκον καὶ ἐδίδασκον τοὺς ἄλλους πῶς νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, διὰ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς ἀφρονωτέρα τὰ προϊόντα τῆς. Καὶ δὲν εἶχον ἄδικον· διότι οἱ πρότεροι ἄνθρωποι μὴ γνωρίζοντες νὰ σπείρωσι καὶ νὰ θερίσωσι μὴδὲ ἐν λάχανον τοῖλάχιτον νὰ φυτεύωσι, μὴδὲ μίαν ὄρνιθα ἢ ἐν ἄρνιον νὰ θερίωσιν, ἔζων μετὰ μεγάλην ταλαιπωρίαν, ὡς ζῶα, γυμνῶ, ἀσκεπεῖς, ἀνυποδῆτοι, χωρὶς οἰκίαν, χωρὶς πῦρ, καὶ μὴδὲ τὴν παραμικρὰν ἰδέαν εἶγο, ἂν ὑπῆρχεν ἢ ἂν ἦτον δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἡμερο, τροφή. Ἐπειδὴ ὁ μὲν ἐπείνων, ἐτρωγον ὅτι χόρτον ἢ φυτὸν

εύρισκον καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν. Ἄλλ' ὅταν ἤρχετο ὁ χιμῶν, πόσοι κατεστρέφοντο καὶ ἀπέθνησκον ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ ἀπὸ τὴν πείναν!

Τί ἔπρεπε νὰ κάμουν οἱ καυμένοι. ἀφοῦ δὲν ἐγνώριζαν μῆτε σιτᾶρι μῆτε κριθᾶρι μῆτε τὸ παραμικρὸν νὰ φυλάξωσιν; Ἦως ἦτο δυνατόν νὰ φυλάξωσι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον διόλου δὲν εἶχον ἰδεῖ; Εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς κατακρίνωμεν διότι ἀπέθνησκον τῆς πείνης; Διόλου βεβαίως. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἡ γεωργία ἐβλάσεν εἰς τὸν ἀνάτατον βαθμὸν τῆς προόδου, ὅτε πᾶσαι αἱ γνώσεις τοῦ καλλιέργειν τὴν γῆν συνελέγησιν, καὶ ἐν γένει ἡ γεωπονία ἔγινεν ἐπιστήμη, ἔχουσα πάντα τὰ ἐργαλεῖα καὶ πάσας τὰς εὐκολίας πρὸς παραγωγὴν ἀπάντων τῶν πρὸς τὴν ζωὴν χρησίμων εἰς ποσὸν ἐπ' ἀπείρῳ πολλαπλασιαζόμενον καὶ δυνάμενον νὰ διαθρέψῃ νὰ ἐνδύσῃ καὶ νὰ θερμάνῃ τὸ ἑκατονταπλοῦν τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος πληθυσμοῦ τῆς σφαίρας ταύτης, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ περισσότερα τις καλὴ θέλησις, δὲν εἶναι ἄπορον ν' ἀποθνήσκωσιν τόσαι μυριάδες κατ' ἔτος ἀνθρώπων, διὰ τε τὸ ψύχος καὶ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς, ἐν πλήρει δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι; Τοῦτο δὲν εἶναι αἷσχος ἀπάσης τῆς μερίδος τῆς πεπολιτισμένης δὴ ἀνθρωπότητος;

Τὸ πάλαι οἱ ἄνθρωποι ἠγνόουν, καὶ δικαίως ἐθεοποίησαν τοὺς χρήσιμον τι διδάσκοντας, ἤδη δὲ τὰ πάντα σχεδὸν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν ἐγνώθησαν, ἀλλ' οὐχὶ δεόντως ἐν πράξει τίθενται.

Ἄρκει ὁμως ὅτι ἐφευρέθησαν, καὶ θὰ γνωρίσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἡ ἀμέλεια τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς οὐδ' ὅπως αὐτοῖς συμφέρει.

«Τὸ τῆς ἀνάγκης ἔστ' ἀδύρῃτον σθένος.»

Αἱ γνώσεις τῆς γεωργίας εἶναι ἤδη κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῆται ἐξ αὐτῶν, ἠδύνατο νὰ ᾖναι κάτοχος αὐτῶν πᾶς ἄνθρωπος—εὐχῆς ἔργον—ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ αὐτῶν τῶν γεωργῶν, τῶν γεωπόνων καὶ τῶν γαιοκτημόνων ὀλίγιστοι εἶναι ὅσοι ὀλίγιστα πράγματα, τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης μόνον γνωρίζουσιν. Μήπως νομίζετε ὅτι οἱ πολλοὶ γνωρίζουσι πολλά; Ὡ! ἐὰν οὕτως εἶχεν, κανεὶς

δὲν θὰ ἐστερεῖτο! κανεὶς δὲν θὰ ἐταλαιπωρεῖτο, κανεὶς ἄγχιος δὲν θὰ ὑπῆρχεν! Οἱ πολλοὶ εὐκόλως θὰ ἔσωζον καὶ τοὺς ὀλίγους.

Οἱ πολλοὶ ὁμως εὐδὲν περὶ γεωργίας γνωρίζουσι, καὶ ἐγὼ διὰ τούτους γράφω ἵσως δὲ συντελέσω εἰς τὸ νὰ περισσεύσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωρίζοντων. Λάβετε ὁμως ὑπὸ καλὴν σημείωσιν ὅτι οὐδὲν ἐφευρίσκω, οὐδὲν πλάττω ἀλλὰ τὰ μέγιστα ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀδελφῶν μου εἰς τὰ τῆς γεωργίας, συλλέγω ἐκ τῶν καλλιτέρων μέχρι τοῦδε γεγραμμένων βιβλίων πᾶσαν ὠφέλιμον καὶ χρησίμην γνώσιν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός μου ἐν πρώτοις, ὡς ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐχὶ φρονῶ ἀλλὰ πιστεύω, καὶ δεύτερον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐργατικῶν γεωπόνων, ὅσοι ἔχουσι μὲν τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, καὶ γνωρίζουσι ν' ἀναγινώσκωσι, ἀλλὰ στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων βοηθητικῶν συγγραμμάτων καὶ προφορικῶν διδασκαλιῶν, σκαπτουσι, παρ' ἡμῖν γε, καὶ ὀργώνουσι τὴν γῆν μέχρι τῆς σημερον, καθὼς ἔπρατον εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε ἢ τοῦ Δευκαλίονος.

Καθὼς προεδήλωσα γράφω διὰ τοὺς μὴ εἰδῶτας, τοὺς δὲ εἰδῶτας θερμῶς ἱκετεύω ἵνα γράψωσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὅ,τι καλὸν καὶ χρήσιμον νομίζουσιν.

Ἄν ἀγαπῶσιν, ἄς γράψωσιν ἐπὶ τὸ μεθοδικοσολαστικομεταιφρονοπομπωδακριβέστερον μακρὰ αὐτοῖς αἱ ἀρροφαί.

Τὸ πρῶτον μάθημα, τὸ ἀναγκαιότατον, τὸ ὁποῖον πᾶς γεωπόνος χρεωστεῖ καλῶς νὰ γνωρίζῃ εἶναι ἡ σποιδὴ τοῦ κλίματος.

Ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἀτμοσφαιρᾶν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῆς, τὴν χημικὴν ἐνέργειαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν μηχανικὴν, τὴν ὑγρασίαν καὶ ξηρασίαν τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν, τὴν εὐκрасίαν τοῦ ἀέρος, τὴν διάρκειαν τῶν καλοκαιριῶν καὶ τῶν χειμῶνων, τὴν ἔντασιν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ, τὴν θέσιν, τὸ πλάτος τὸ μήκος τὸ ὕψος καὶ πολλὰ ἕτερα, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὀμιλήσωμεν κατωτέρω ἐπὶ τὸ ἐκτενέστερον.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΔΑΜ

Τραγῳδία εἰς πράξεις τρεῖς ἐκ τῶν τοῦ

ΚΛΟΡΣΤΟΣ

ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δ. Γ. Μ.

—
ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΔΑΜ. ΚΑΙΝ. ΣΗΘ.

EMAN, εἰς τῶν νεωτάτων τοῦ Ἀδάμ υἱῶν.

ΣΟΥΝΙΜ, ὁ νεώτατος.

ΕΥΑ.

ΣΕΛΙΜΗ, ἐγγόνη τοῦ Ἀδάμ.

ΤΡΕΙΣ ΜΗΤΕΡΕΣ, πρῶτον ἡδὴ ἄγουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς τὸν Ἀδάμ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ.

Τὸ θέατρον παριστᾷ σπηνήν. Ἐν τῷ βάθει αὐτῆς τοῦ Ἀδάμ κεῖται ὁ ἰδιαιτερος κοιτῶν, ἔθα τοῦ Ἀβελ ὁ βωμὸς, καὶ ἐνθα συνήθως προσεύχεται ὁ Ἀδάμ.

—
—
—

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΣΕΛΙΜΗ. Πόσον ὠραία εἶναι ἡ μακαρὴ αὐτῆ τῆς ἀγάπης ἡμέρα! Πόσον εἶναι λαμπρά! Πόσον εὐφροσυνωτέρα εἶναι ἀπασῶν τῶν ἡμερῶν τὰς ὁποίας ἔζησα! Ἦδη δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν ἀπῆλθεν ὅπως εἶδη, πῶς αἱ θυγατέρες αὐτῆς κοσμοῦσι τὴν νυμφικὴν μου καλύβην καὶ πλέξῃ μετὰ μητρικῆς χειρὸς ἐν κλάδῳ ἐν τῇ καλύβῃ. Ἐγὼ ἔδρεψα δροσεροῦς καρπούς. Παρέθηκα ἡδὴ αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ τάπητος, ὅπως ἀναψυχθῶσιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἡμῶν, ὅταν εἰς τῆς καλύβης ἔλθωσι. Δι' ἐρυθρῶν βοτρυῶν ἐπέστεψα αὐτούς. Διὰ δροσοβόλων φύλλων ἐκάλυψα τοὺς καλλίστους χάριν τοῦ Ἐμάν. Εὐδαίμων ἐγὼ! Ὁ συνετὸς, ὁ χρηστὸς Ἐμάν ἐξέλεξε τὴν Σελίμην! Ὁ Ἐμάν ἀγαπᾷ τὴν Σελίμην! Πρὸς τούτους δὲ καὶ αἱ ἐγγόναι θέλουσιν ἔλθει περὶ

ἡλίου δυσμᾶς καὶ κομίσαι κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν Ἀδάμ τὰ τριετῆ των παιδία, ἵνα εὐλογῆσῃ αὐτὰ καὶ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς μεθ' ἀπάσης τῆς πατρικῆς του χαρᾶς εἰς τὴν νυμφικὴν καλύβην. Ἀλλ' ἀδελφέ μου, διὰ τί με βλέπεις τόσον σύννουσι; Διὰ τί μειδιάς, μειδιάμα οὐχὶ πλήρες;

ΣΗΘ. Σελίμη μου! Σκέπτομαι μετὰ σοβαρᾶς χαρᾶς περὶ τῆς εὐδαιμονίας σου.

ΣΕΛΙΜΗ. Πλὴν λέγεις—ναί, λέγεις τοῦτο διὰ φωνῆς ἧτις ὑποκούπει ταραχὴν τινα.

ΣΗΘ. Σελίμη, τί δύναμαι νὰ σοὶ ἀποσιωπήσω! Ἦθελον μὲν νὰ σοὶ τὸ κρύψω, ἀλλ' ἡ ἀγῆ τῆς καρδίας μου εἰλικρινεῖα καὶ ἡ ἀνυπόμονος αὐτῆ θλίψις, μεθ' ἧς πρὸ ἐμοῦ ἴστασαι, μ' ἀναγκάζουσι νὰ σοὶ εἶπω αὐτό. Πλὴν, Σελίμη, μὴ λυπεῖσαι. Ἦ πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν ἀγάπη με κατέστησε προσεκτικὸν ἐπὶ τῆς σοβαρότητος μεθ' ἧς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἀβελ, ὁπότε σὺ ἴσκειο πρὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἐθεᾶσο τὴν Εὐάν.

ΣΕΛΙΜΗ. Νὰ εἰσέλθω καὶ νὰ περιπτύχθω τὴν χεῖρά σου; καὶ νὰ συσφιγξω αὐτήν; καὶ ἀγῶς νὰ προσβλέψω αὐτόν; καὶ νὰ τὸν ἱκετεύσω νὰ μὴ θλιβῆται;—Ἄ! ἀδελφέ μου! ἀδελφέ μου! μοὶ κρύπτεις τι εἰσέτι! Πῶποτε δὲν σε εἶδον οὕτως κλαίοντα!

ΣΗΘ. Σελίμη μου, εἴθε νὰ ἔμενες ἐν τῷ προσκηνίῳ! Σφίδρα με συνεκίνησας! Καὶ ἡδὴ—ναί, ἡδὴ τὰ πάντα θέλω σοὶ εἶπει. Θυδέποτε ἄλλοτε εἶδον οὕτω τὸν πατέρα ἡμῶν, ὡς τότε διήλθεν ἐνώπιόν μου. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο φοβερῶς ὠχρόν! Ἀδιακόπως ἔτρεμε, μόλις δ' ἐβάδιζε. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀναίεθῆτος ἐπ' ἐμοῦ ἐρριφθησαν, οὐδ' ὅπως με εἶδε. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν βωμὸν. Ἐκεῖ ἤκουσα αὐτὸν μεγαλῶφῶνος προσευχόμενον! καὶ ἰσχυρῶς τρέμοντα! Πλὴν οὐδ' ὅπως ἠνῆσθα τοὺς δικαιοκρομένους λόγους του. Ἄφ' ὅτου δὲ εὐρίσκεσαι ἐνταῦθα, οὐδ' ὅπως πλέον ἀκούω αὐτόν. Ἄ Σελίμη, σὺ τοῦτο ἠθέλησας. Ἐδέησε νὰ σοὶ εἶπω αὐτό!—Ἀκούεις τοῦ πατρὸς ἡμῶν τὰ βήματα; Ἐρχεται.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΑΔΑΜ. Ὁ Σήθ καὶ ἡ Σελίμη εἶναι ἐδῶ; — Ἡ ἡμέρα εἶναι σκοτεινὴ, εἶναι φρικωδεστάτη! — Καὶ αὐτὸς θέλει αἰθριάσει, Σελίμη! Ἐν τούτοις πορεύθητι πρὸς τὴν μητέρα σου καὶ μετ' αὐτῆς κόσμησον δι' ἀνθέων τὴν νυμφικὴν σου καλύβην. Εἰπέ αὐτῇ ὅτι κατὰ διαταγὴν μου προσέρχεται σὺ ἐνταῦθα παρὰ τὰς τυνηθείας νύμφης.

ΣΕΛΙΜΗ. Πορῆσομαι, πάτερ μου.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ἐχει καλὴν ψυχὴν! Πῶς ἠννόησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀφήσῃ. Υἱέ μου! — (Ὁ Θεὸς εὐλογῆσαι αὐτήν! Δὲν θέλω ἐπανιδεῖ αὐτήν! Εἶναι ὡς ἦτο Εὐα, πρὶν ἢ ἡ κατὰρα ἐπισκέψῃ ἐφ' ἡμῶν! Ὁ Θεὸς εὐλογῆσαι αὐτήν!) Υἱέ μου, κάλλιστε υἱέ μου! Γνωρίζω πόσον γνωρίζεις τὸν Ἀποίητον, καὶ πόσον βαθέως λατρεύεις αὐτῷ! Εἶσαι ἀνὴρ, υἱέ μου! Δύναμαι τὰ πάντα νὰ σοὶ εἶπω! — Σήμερον ἀποθνήσκω!

ΣΗΘ. Πάτερ μου! — Ἀδάμ! πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτὸν) Σιωπᾶ! ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐγὼ θέλω ἐπὶ πλείονα χρόνον σιωπῆσαι! (πρὸς τὸν Σηθ). Ὁλη μου ἡ καρδιά ἀναταράσσεται διότι σὲ βλέπω πάσχοντα! Ἀλλ' ὀφείλεις νὰ μὲ ἀκούσῃς! Πολὺ φοβερὸν τέρα ὑπῆρξεν ἡ φωνή, ὅποτε ἤκουσα κατὰ πρῶτον τὴν πλήρη τρόμου λέξιν, τὸν θάνατον! Μεταξὺ πάντων τῶν τέκνων μου εἶσαι ὁ μόνος ὅστις μέλλεις νὰ μὲ ἴδῃς θνήσκοντι, ὅστις μέλλεις νὰ μοὶ βοηθήσῃς θνήσκοντα. Ὅσον βεβαίως ἐγνώρισα, ὅτι ἐπλάσθη, ὅποτε ἐνέστην καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνέβλεψα, τόσο βεβαίως γινώσκω ὅτι σήμερον θέλω ἀποθάνει! — Ἐκαθήμην ἐν τῷ προσκηνίῳ καὶ παρεδίδομην ὅλως εἰς τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν τέκνων μου Ἐμὰν καὶ Σελίμης! Αἴφνης, τοσοῦτον αἴφνης ὅσον ἡ ταχίς ἰδέα συλλαμ-

θάνεται, μ' ἐτάραξεν, οὐχὶ θάμβος, οὐχὶ φρίκη, οὐχὶ ἀγωνία, ἀλλ' ὁ ἐρχόμενος θάνατος μ' ἐτάραξε καὶ εἰσέρρευσε δι' ὅλων μου τῶν ὀστέων! Ἦδη τὸ ἰσχυρὸν οὗτο αἰσθημα μετατρέπη εἰς νάρκην, ματαίως δὲ, ὡς σὺ, ἡ θελον σιωπήσει, ἡ σὺ δὲν ἤθελες ἐννοῆσαι τὴν γλῶσσαν τῆς ἀγωνίας; μου! Ἀγαπητέ μου υἱέ! υἱέ μου Σήθ! Σὺ τοῦ Ἀβελ ἀδελφέ! Δὲν θέλω νὰ ὀλοφύρωμαι! Καὶ διατὶ νὰ ὀλοφύρωμαι; Ὅτε ἠσθάνθη τὸν ἐρχόμενον τοῦτον θάνατον, ταχέως ἐπῆλθεν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἡ ἰδέα ὅτι σήμερον θέλω ἀποθάνει! Βαθέως εἰς τὴν καρδίαν μου ἐνεχαράχθη. Καὶ εἰσέτι αὐτὴν διαλογίζομαι! Ἦδη αἰωρεῖται πρὸ τοῦ μετώπου μου! Ἐνταῦθα κτυπεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ μου! Πρὸς τί δὲ ἐτέρα τίς, ἢ ἐν τῇ τοῦ θανάτου ἡμέρᾳ δὲν θέλω ἀπὸ σοῦ νὰ κρύψω, συνιδεῖ αὐτὴν καὶ εἶναι τοσοῦτον βιαία ὅσον αὐτή! Ὅτε ἠγέρθη καὶ ἀπὸ τῆς νάρκωσώς μου ἀνένηψεν, ἦλθε πρὸς με ἄγγελος θανάτου καὶ εἶπε μοι: Ὅποτε ἐννοήσῃς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ τὴν ἡμέραν, Ἀδάμ, θέλεις καὶ αὐτὸς μ' ἐπανιδεῖ! Ἀναμένω τὴν ἐμφάνισιν, τὴν φοβερὰν ἐμφάνισιν, καὶ τοσοῦτον βεβαίως τὴν ἀναμένω! ἀλλ' ὅμως ἤθελεν εἶναι ἐτι φοβερωτέρα, εἰμὴ ἀνέμενον αὐτὴν! — Ἀνάβλεψον εἰς οὐρανὸν υἱέ μου! Ὁ κρίνων με, μιγνύει εἰς τὰς τῆς ἀγωνίας μου ἡμέρας παραμυθία. Ἀλλ' ἐκ νέου καὶ τοῦτο αἰσθάνομαι, ὅτι ἡ μεγάλη αὐτοῦ κρίσις: Θανάτω ἀποθανοῦμαι, εἰσέτι δὲν ἐξετελέσθη καὶ ὅτι ἔχει ἐννοίαν πολὺ βαθυτέραν, παρ' ὅποιαν ἐγὼ ἤδη εἰσέτι ἐννοῶ. Θελεῖς ἴδει τὴν βίαν μου! Δὲν τὸν φοβοῦμαι, τὸν θάνατον, πρὸς ὃν ἐπὶ αἰῶνας παρασκευάζομαι! ἀλλ' ὅμως θέλω τὸν αἰσθανθῆ;

ΣΗΘ. Εἰπέ μοι, φεῦ! εἰπέ μοι, πάτερ μου, θέλεις ν' ἀποθάνῃς;

ΑΔΑΜ. Πόσον ἤθελον εἰσέτι νὰ μείνω μεταξὺ ὑμῶν, τέκνα μου!

ΣΗΘ. Μείνον λοιπὸν, φεῦ! πάτερ μου, μείνον!

ΑΔΑΜ. Ἄφες με, υἱέ μου! Ἡ ψυχὴ μου κρέμαται ἐκ τῆς ψυχῆς σου! Ἄφες με! εἶσαι ὁ ἀγαπητότατός μοι υἱός! Ἀλλ' ὁ κατ' ἐμοῦ

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ἐπανέρχεται. Υἱέ μου, προσευχήθη;

ΣΗΘ. Ὄχι! οὐδέποτε! φρίκη ἐπὶ φρίκης! αὐτὴ ὑπέξεν ἡ προσευχή μου

ΑΔΑΜ. Ἀλλὰ, υἱέ μου! Ἐὰν ἤδη ἡ Εὐα ἔλθῃ μετὰ τῶν τέκνων τῆς! Καὶ αὐτὰ θέλουσι μὲ ἴδει θνήσκοντα! Πορεύθητι, υἱέ μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς, ὅτι θέλω μόνος νὰ θυσιασῶ, καὶ ἄς ἔλθωσι τότε, ὅποτε ὁ ἥλιος δύσῃ.

ΣΗΘ. Ἦδη δὲν δύναμαι νὰ σ' ἐγκαταλείψω, πάτερ μου, δὲν δύναμαι! Καθ' ὅλον μου τὸν βίον ὑπήκουσα εἰς σέ! πλὴν σήμερον δὲν δύναμαι νὰ σ' ἐγκαταλείψω! Πρὸς τοῦτο ἤδη καὶ ἡ Σελίμη ἐπορεύθη καὶ ἐλύπησεν αὐτούς! Διότι μὲ καθικέτευσε καὶ ἐνίκησε τὴν καρδίαν μου. Ἐγὼ εἶπον πρὸς αὐτὴν μεθ' ὁποίας ἀδημονίας εἰσῆλθες εἰς τὸν βωμόν.

ΑΔΑΜ. Ἄς ἔλθωσι λοιπὸν! Ἦδη προτέρα θέλει ῥαγῆ ἡ καρδιά μου!

ΣΗΘ. Ἀκούω βήματα. Εἶναι οἱ πόδες τῆς Σελίμης

ΑΔΑΜ. Ἦδη ἔρχονται πλέον! Ὁ τέκνα, τέκνα! Κακοδαιμονεστάτος εγὼ τῶν πατέρων ἀπάντων!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτὸν). Εἶναι θανασίμως πελιδὴν, ὡς ἦν ὁ Ἀβελ ὅτι κατέκειτο πρὸ τοῦ βωμοῦ! (πρὸς τὴν Σελίμην) Πῶς τόσο τὴν τεθλιμμένην, Σελίμη! Ἠσύχασον, θύγατερ.

ΣΕΛΙΜΗ. Μὴ ὀργισθῆς, πάτερ, διότι δὲν σοὶ ὑπήκουσα. Οἴκτερον τὴν Σελίμην σου. Ὅτε ἐσπευδὸν πρὸς τὴν μητέρα μου, κατέστην τοσοῦτον περιδεῆς, τοσοῦτον τεθλιμμένην δι' ὅσα περὶ σοῦ ὁ Σήθ μοὶ εἶχεν εἰπεῖ, ὥστε διὰ μιᾶς οἱ ὀφθαλμοί μου ἐσκοτίσθησαν. Ἀγνοῶ τί ἐγένετο μετέπειτα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπανευρέθη ὑπὸ τὰ ἄνθη. Φεῦ, μὴ ὀργίζου, διότι δὲν ἐπορεύθη εἰς τὴν κα-

ἐξενεγκῶν τὴν τοῦ θανάτου κρίσιν εἶναι ἄξιος λατρείας!

ΣΗΘ. Εἶναι! εἶναι! Ἀλλὰ, πάτερ μου, ἢ πρὸς τὰ τέκνα σου ἀγάπη δὲν δύναται νὰ σὲ δελεάσῃ, ὅτι ἰσχυρὰν ἐκπληξιν θέλεις ἐμπροσθίαι πρὸς τὸν ἐρχόμενον θάνατον διὰ τῆς ἀνδρικῆς σου ὑγείας, τῆς ὑγείας ταύτης ἣτι ἐπὶ αἰῶνας διήρκεσε;

ΑΔΑΜ. Ἦως δύναμαι ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὸν ἀγαπητότατον τῶν υἱῶν μου, ὅποτε αὐτῶσι ἠμιλῆς; Ὁ, ἂν ταχέως ὁ θάνατος διέκρινε τοῦτο! Ἄν τοῦ υἱοῦ μου οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἔβλεπον καὶ τὸν Φοβερὸν! — Ἐκεῖ εἶναι τοῦ Ἀβελ ὁ βωμός, υἱέ μου! ἐκεῖ, ὅπου εἶναι βεβαμμένος διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου! ἐκεῖ ἐνστερνίσθητι αὐτὸν διὰ παλλουσῶν χειρῶν! ἐκεῖ ὕψωσον αὐτὰς πρὸς τὰ ἄνω! Πορεύθητι! ἄς γίνωσι δεκταὶ αἱ δεήσεις σου! Ἴσως ἐπιτύχῃς τὴν προσθήκην μιᾶς ἐτι ἡμέρας εἰς τὴν ζωὴν μου!

ΣΗΘ. Ὁ πάτερ μου! — Ἀδάμ, πάτερ μου! — πορεύσομαι.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΑΔΑΜ (μόνος).

Ἐπορεύθη! Καὶ ἂν ἐτι δυναθῆ νὰ προσευχηθῆ, οὐχ ἦττον ὅμως δὲν θέλει εἰσακουσθῆ! Τί τὸ ἐν ἐμοί! Καταπαύει ἡ νάρκωσις; Καὶ ἄρχεται αὐτὸς ἡ αἰσθησις τοῦ θανάτου μεθ' ἀπάσης τῆς φρίκης αὐτῆς; Ἴσταμαι ἤδη ἐτι ἄνω τῆς σποδοῦ! Ἐντὸς ὀλίγων ὥραν θέλω ἀποσαπῆ ὑπ' αὐτῆς! Καὶ ἂν ἡ ἀγαπητή μου Εὐα, εἰὰν τὰ τέκνα μου ἔλθωσι καὶ με ἴδωσι θνήσκοντα! — Οὐχί, ἡ περὶ τῆς ἀποσάφους ἰδέας δὲν εἶναι τοσοῦτον φοβερὰ, ὅσον ἡ περὶ τοῦ ἂν ἡ Εὐα μὲ ἴδῃ θνήσκοντα! — Ἡ μετ' ἐμοῦ πλασθεῖσα! ἡ ἀγαπητότατη μετὰ τῶν ἀγαπητῶν, αὐτὴ θέλει ἀποθάνει μετ' ἐμοῦ; Σὺ γινώσκεις τοῦτο, καὶ μόνος σὺ, ὁ ἐφ' ἡμῶν τὴν κατὰραν ἐξενεγκῶν!

λύδην. Πάτερ μου! (περιπτύσσεται τὰ γόνατα αὐτοῦ) μὴ λυποῦ, πάτερ μου! Νὰ στρώσω φύλλα ὄροσερὰ ἐπὶ τοῦ θεινοῦ σου οἰκήματος καὶ νὰ ἐπισκευάσω αὐτὸ ὅπως καθίσης αὐτοῦ καὶ ἴδῃς τὰ τέκνα σου ἐρχόμενα;

ΑΔΑΜ. Ἐγέρθητι, Σελίμη! εἶσαι ἡ ἀγαπητὴ θυγάτηρ μου! Μὴ θλίβου δι' ἐμέ. Ἐχω σπουδαίαν συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ Σήθ. διήλθον πρὸ τοῦ προσκηνίου. Εἰσέτι δὲν περιετείλεις τὴν ἀμπελον ὑψηλὰ περὶ τὴν πτελεάν, ὡς μοὶ ἔλεγες ὅτι ἤθελες πράξει. Εἶσαι ἡ ἀγαπητὴ μοι Σελίμη. Πορεύθητι καὶ ἡσύχασον. Σὺ γινώσκεις, — ἀγαπῶ τὴν πτελεάν ὑπὲρ πάντα τὰ γειτνιαζόντα ἡμῖν δένδρα.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ἄν περισσότερον ἔμενε, δὲν ἤθελον ἀντιστῆ εἰς τὸ βλέμμα αὐτῆς. Φεῦ! Σήθ, δὲν δύνασαι νὰ συναισθανθῆς μετ' ἐμοῦ πόσον εἶμαι δυστυχής! Καὶ τὸ ἄνθος τοῦτο, τὸ ἀθώοτατον τοῦτο ἄνθος, θέλει καταρρεύσει καὶ καταπέσει εἰς τέφραν! Ἐπίσης καὶ τὰ ἔκγονα τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ! Γινώσκεις σὺ τοῦτο, καὶ πάντοτε τὰ μάλιστα με' ἡννύεις, ὅποτε ἀφηγύμην ὑμῖν, ὅποιός τις ἦμην μετὰ τὴν πλάσιν μου! Ἄλλ' ἤδη πρέπει ν' ἀποθάνω! καὶ πάντα μου τὰ τέκνα μέλλουσι ν' ἀποθάνωσι! Ὅρος ἐπικαθῆται ἐπ' ἐμοῦ! Ἰδέα ἐκπληκτικὴ! Πορεύθητι, υἱέ μου, καὶ πρᾶννον τὴν Σελίμην. Θέλω νὰ εἰσέλθω καὶ παρὰ τὸν βωμόν ν' ἀνοίξω τάφον.

ΣΗΘ. Δὲν σ' ἐγκαταλείπω! Δὲν θέλεις ἀνοίξει τάφον! Σ' ἐξορκίζω ἐν ὀνόματι Θεοῦ τοῦ ζῶντος! μὴ ἀνοίξῃς τάφον!

ΑΔΑΜ. Ὁ ἄδελ κείται αὐτοῦ τεθαμμένως! Καὶ ἐγὼ ἐκεῖ θέλω νὰ ταρῶ! Θέλετε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νὰ με ἴδῃτε σηπόμενον;

ΣΗΘ. Θεὸς φοβερὸς, ὁ κρίνας ἡμᾶς!

ΑΔΑΜ. Τοῦ παντοδυνάμου αἰ φρικαὶ σφόδρα με συναρπάζουσι! Ὁρῶ ν' ἀποστρέψω ἀπὸ σοῦ, υἱέ μου, τὴν ὄψιν! Ἡμέρα ζοφώδης! Τί σιέται ἐκεῖ; Ἡμέρα μελανὴ καὶ τρομα-

κτικὴ! — Ἀκούεις, υἱέ μου, τοὺς βράχους σειομένους; Ὁλονὲν ἐγγίζει πλησιέστερον! Ἡκουσας πῶς ἤδη ὁ λόφος, ὁ παρὰ τὴν σκηνὴν ἡμῶν, ἐκινήθη; Ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκεῖνος ἵσταται! Βλέπεις τὸν φοβερόν;

ΣΗΘ. Εἶναι νύξ περὶ ἐμέ· τὸ οὖς μου ὁμοῦ ἀκούει!

ΑΔΑΜ. (πρὸς τὸν Σήθ.) Λοιπὸν ἀκουσον καὶ ἐμὲ καὶ αὐτόν! (πρὸς τὸν ἄγγελον τοῦ θανάτου). Εὐκόλως ἐγνώρισα τὸ βῆμα τῆς πορείας Σου, ἀπόστολε τῆς κρίσεως! ἄγγελε τοῦ θανάτου! καταστροφεῦ! Ἰδοὺ ἐγὼ ἐνταῦθα!

ΑΓΓΕΛΟΣ τοῦ ΘΑΝΑΤΟΥ. Τάδε λέγει ὁ ἐκ τοῦ χοῦς ποιήσας σε ἄνθρωπον. Πρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσῃ ὑπὸ τὸ δάσος τῶν κέδρων, θανάτω ἀποθανῆ! Τινὲς τῶν ἀπογόνων σου ὑπνώσουσι, τινὲς δεῖξοθ' ἀνοῦνται· οὐδ' ὅμως θανάτω ἀποθανῆ! Ἔσται σοὶ δὲ τοῦτο, ὅποταν καὶ αὖθις ἔλθω καὶ ἐπὶ τὸν βράχον τοῦτον περιπατήσω καὶ σείσω αὐτὸν ἕως τοῦ καταπεσεῖν αὐτόν. Ὁ ὀφθαλμὸς σου σκοτισθήσεται καὶ οὐ μὴ ὄψεται· ἀλλὰ τὸ οὖς σου ἀκούσει τοῦ βράχου θρέμοντος, πρὸ τοῦ καταθῆναι τὸν ἥλιον τῶν κέδρων τὸ ἄλλος.

ΑΔΑΜ. Εἶπέ τῷ πλάσαντί με καὶ κρίναντι ὅτι ἤδη ἀνίσταμαι καὶ ἐρχομαι καὶ ἰκετεύω! Παρακάλεσον αὐτόν, σὺ φοβερὸς, παραμυθίαν ν' ἀναμίξῃ εἰς τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν μου.

ΣΗΘ. Ὡ φίλτατέ μοι πάτερ, θέλω ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ! Διατί ἀπ' ἐμοῦ ἀποχωρεῖς, πάτερ μου;

ΑΔΑΜ. Διὰ νὰ προσευχηθῶ!

ΣΚΗΝΗ ΟΔΓΟΗ.

ΣΗΘ (μόνος).

Πῶνε πικρὸς, ἀνέκφραστε! Ἀκατονόμαστε πόνοι! Τὴν ζωὴν μου θέλεις διασπαρῆσαι, ἀχρεῖς οὐ πέσω ἐκτάδην παρὰ τὰ ὀστά αὐτοῦ! Φεῦ! πρῶτιστε καὶ κάλλιστε τῶν πατέρων! Πάτερ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀγεννήτων! — (Ὅσοι εἰσέτι δὲν μοὶ ἐγεννήθησαν δὲν θέλουσι ἰδεῖ τὰς πολιὰς του τρίχας!) Ἡμέρα τοῦ θανάτου! Φεῦ, ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ

πατρός μου! Πόσον ταχέως ἤλθες, ἵνα μ' ἐρωτήσῃς, ἂν φοβοῦμαι τὸν Θεόν; — Θέλω πορευθῆ καὶ μετὰ τοῦ πατρός μου παρακαθήσει πρὸ τοῦ βωμοῦ! Ὁ τρέμων οὗτος βραχίων θέλει συσκάψει μετ' αὐτοῦ τὸν τάφον σου! Ὡ τάφε! τάφε τοῦ πατρός μου! Καὶ σὺ φοικαλέα φωνὴ ἀπρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσῃ ὑπὸ τὸ δάσος τῶν κέδρων!



ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. (κλίνων πρὸς τὸν βωμόν, ἀτενίζει πρὸς τὸν τάφον του). Φοβερόν, υἱέ μου! Ἡ ὄροσερὰ αὕτη γῆ, ἐν ἣ καὶ τὸ εὐώδες ῥόδον φύεται, καὶ ἡ σκιερὰ κέδρος, δὲν εἶναι τοιαύτη! Ἐνταῦθα ὅμως θέλω ἀποσταῆ! — Ἐγὼ, ὁ ἀπὸ τῶν πλαστικῶν χειρῶν τοῦ παντοδυνάμου ἐκπηδήσας, ἂν οὐδεμία θνητὴ ἐτεκε! Καὶ ἤδη ἡ φθορὰ ὀλονὲν δηλοῦται προσεγγίζουσα πρὸς με! Τὸ ὄμμα μου σκοτιζέται! Ὁ βραχίον μου τρέμει ἢ ναρκουταί! Δυσκόλως ἀναπνέω τὸν ἀέρα τῆς ζωῆς εἰς τὰ ἐνδότερα νεῦρά μου εἰσέδυσεν ὁ θάνατος. Ναι, αἰσθάνομαι, ὅτι θανάτω ἀποθάνομαι καὶ ὅτι δὲν θέλω ἀποκοιμηθῆ! — Τὸ ὄμμα μου ἐτι μᾶλλον σκοτοδινιά! Ἐλθέ, υἱέ μου! Πρὶν ἢ ὀλοτελῶς κλεισθῇ πρὸ αὐτοῦ ἡ δημιουργία, θέλω ἅπαξ ἐτι νὰ εἰσέλθω καὶ τῆς μητρὸς μου γῆς καὶ ἕτερον τι ελευθερον διάστημα νὰ ἐπιθεωρήσω ἐκτὸς τοῦ ταφου τοῦτου. Ἀνοίξον τὰς σκηνὰς ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐδέμ, ὅπως ἴδω πρὸς τὰ ἐκεῖσε καὶ ζωογόνον ἀέρα ἀναπνεύσω.

ΣΗΘ. Ἰδοὺ ἐκεῖ τὸ ὄρος τῆς Ἐδέμ.

ΑΔΑΜ. Δὲν βλέπω πλέον ὄρος! Γιέ μου, ὁ ἥλιος εἶναι κατακακαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν;

ΣΗΘ. Ὑπάρχουσ μὲν εἰσέτι πολλὰ νέφη αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἥλιος δὲν κατακαλύπτεται.

ΑΔΑΜ. Ἀπέχει εἰσέτι ἀπὸ τοῦ δάσους

τῶν κέδρων; Πλὴν μὴ μοὶ τὸ εἶπες θέλω καὶ ὑστερον οὖθις νὰ σ' ἐρωτήσω.

ΣΗΘ. Ἦδη πάλιν τὰ νεφῆ καλύπτουσιν αὐτόν. Μελανὰ νεφῆ καλύπτουσιν αὐτόν.

ΑΔΑΜ. Οὕτω πλέον δὲν θέλω ἐπανίδει αὐτόν καὶ ἂν ἐτι ὑστερον οὖθις ἀναφανῆ! Διότι, ἅμα ἐπανακάμψω εἰς τὸν τάφον μου, δὲν θέλω ἐξέλθει πάλιν αὐτοῦ. Ἐλθε, υἱέ μου, νὰ στηριχθῶ ἐπὶ σοῦ.

ΣΗΘ. Πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Ὡ πάγκαλοι ἀγροί! Ὑψηλὰ καὶ κατάρρυτα ὄρη! Σκιερὰ καὶ ὄροσερὰ κοιλάδες, καὶ ὑμεῖς τέκνα τῶν ὄρεων καὶ ναιπῶν! ἄτινα κλίνετε ὑπὸ τὸν πόδα τοῦ ὄρει-πόρου ἢ ὑψοῦτε τὴν κορυφὴν ὑπὲρ τὰ ὑψηλὰ νεφῆ! Ὡ εὐκαρπώτατα πεδία, ἐνθα περιεπάτησα, ἐνθα ζῶν καὶ χαρὰν ἀνεπνεύσα, ἐνθα τόσον μακρὸν χρόνον, τόσον συχνὰ εὐδαίμων διετέλεσα, ἐνθα ἅπαντά μου τὰ τέκνα, τοὺς μόνους ἐμφύλους, εἶδον περὶ ἐμέ! καὶ σὺ πρὸ πάντων, Ὡ Ἐδέμ. — Πλὴν δὲν δύναμαι νὰ ὀνομάσω τὴν αἴγλην σου ὀφείλω ν' ἀναμίξω δάκρυ μετὰ τῆς ἀγαλλιάσεως, θέλω δὲ νὰ μὴ σὲ βεβηλώσω διὰ δακρύων — ἐπισήμως ἀποχαιρετῶ ὑμᾶς σήμερον, ὅποτε παῦα τοῦ εἶναι θνητός! Πλὴν ὑμεῖς δὲν παύετε φέροντα τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀρεῆς, ἥτις μετὰ τῆς ἐμῆς θνησιμότητος ἐφ' ὑμῶν ἐπέσκηψε. — Γιέ μου, θέλω ν' ἀποχωρήσω διότι μόλις πλέον δύναμαι νὰ διακρίνω τὸν ποταμὸν ἀπο τῆς πεδιάδος. Τί θέλω γίνεαι, ἂν μετ' ὀλίγον τὸν κάλλιστον τῶν υἱῶν μου δὲν θέλω πλέον δυνηθῆ νὰ γνωρίσω! (καθ' ἑαυτόν). Τρέμει! Πρέπει ν' ἀναλάβω θάρρος! (πρὸς τὸν Σήθ). ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθῃ ἡ Σελίμη πρὸς ἡμᾶς. Ὡ! πῶς θέλω δυνηθῆ ν' ἀντιστῶ εἰς τὴν δυσθυμίαν τῆς τρυφερᾶς ταύτης ἀθωότητος!

ΣΗΘ. Πάτερ μου, δὲν δύναμαι πλέον νὰ σοὶ ἀποκρύψω αὐτό. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἤδη, ἀπό τινος ἀκούω τὴν Σελίμην ἄνω καὶ κάτω περιφορῶν πορευομένην. Ἐπιστρέφουσα ἤδη ταχύτερον σπευδεὶ πρὸς τὴν θυραν.

ΑΔΑΜ. Γιέ μου, εἶπέ μοι, θέλω δυνηθῆ νὰ κρύψω τοῦτο ἀπ' αὐτῆς; Ἡ ἄρχεται ἤδη ὁ θάνατος ἐξαπλούμενος ἐπὶ τῶν παρειῶν μου; Στρέφουσαι ἀπ' ἐμοῦ;

ΣΗΘ. Φεῦ! πᾶς ἐκ τοῦ στόματός σου λόγος μου διαπερᾷ τὴν ψυχὴν! Πάτερ μου, εἶσαι φιλεργῶς ὠχρός! Δὲν εἶδον μὲν τὸν Ἄβελ ἀλλ' εἶδον νεανίαν, θανόντα ἐν τῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀκμῇ, καὶ τοῦ ὅποιου ὁ θάνατος δὲν σοὶ ἐγνώθη.

ΑΔΑΜ. Λοιπὸν παρὰ τῷ Ἄβελ θέλω εὔρει καὶ ἕτερον ἐκ τῶν τέκνων μου; Φεῦ, ἴσως καὶ ἄλλους πολλοὺς θανάτους ἐκρυψάν ἀπ' ἐμοῦ καὶ σοῦ. Καὶ ἐφοβείτο τὸν Παντοδύναμον ὁ νεανίας;

ΣΗΘ. Εἶχε καλλιστὴν ψυχὴν. Ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐλασμόνησα τὸ σκοτεινὸν μέρος τοῦ θανάτου. Διότι ἀπέθαιεν ὡς ἄγγελος μειδιῶν. Δὲν ἠδυνήθην ὅμως νὰ κρατηθῶ εἰς τὴν ὄψιν του, ὅποτε ἐνεκρώθη. Ἐν τούτοις ἡ Σελίμη ἔρχεται.

ΑΔΑΜ. Φεῦ! ὁ Σουίμ, ὁ νεώτατος, υἱός μου, ὁ Σουίμ, εἰσέτι δὲν ἀνευρέθη!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΕΛΙΜΗ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΣΕΛΙΜΗ. Μὴ ὀργισθῆς, πάτερ μου, ὅτι καὶ αὐθις ἦδ' ἐν τῇ διαταγῇ σου παρεῖθην. Πλὴν ἄκουσόν μου, πάτερ μου. Ἀνὴρ τις, ἀνὴρ ὅποιον οὐδένα εἰσέτι εἶδον, περιέρχεται περὶ τὴν σκηνὴν ἡμῶν καὶ με ἀπειλεῖ, ν' ἀνοιξῶ αὐτῷ τὴν σκηνήν; Θέλει τὸν Ἀδάμ. Σφόδρα με ἐφόβησε. Βεβαίως ἀλλαγῶν που κατακοῦσάν ἀνθρώποι, αἵτινες δὲν εἶναι υἱοὶ σου, καὶ ὧν υἱός εἶναι αὐτός. Δὲν εἶναι υἱός τοῦ Ἀδάμ!

ΑΔΑΜ. Ποῖον τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδρός, Σελίμη;

ΣΕΛΙΜΗ. Εἶναι ὑψηλὸς καὶ ἀπειλητικὸς ὁ ἀνὴρ. Ἔχει ὑψηλοὺς βροχίαι, δι' ὧν ἀγρίως περισκοπεῖ. Περιβαλλεται κηλιδωτὰ καὶ στιλβωτὰ δερματά. Κρατεῖ ρόπαλον βαρὺ καὶ κομβώδες. Φαίνεται μὲν ἠλιθιακός, ἀλλ' ὅμως καὶ ὠχρός· οὐχὶ ἐν τούτοις καὶ τοσοῦτον ὠχρός, ὅσον ἦν σὺ εἶσαι Φεῦ; πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Εἶχε τὸ μέτωπον γυμνὸν ὁ ἀνὴρ;

ΣΕΛΙΜΗ. Ναί, εἶχεν αὐτὸ γυμνὸν καὶ ἐπ'

αὐτοῦ δέ τι, ὅπερ ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω, καθότι μόλις ἐδυνήθην νὰ προσβλέψω αὐτό. Ἐρυθρὸν, διάπυρον, φιλεργὸν κατήρχετο ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἡ ἀσπαιρούσα ἀστραπή.

ΑΔΑΜ. Εἶναι ὁ Κάιν, Σῆθ, εἶναι ὁ Κάιν! Ὁ παντοδύναμος ἐπεμφεν αὐτόν, ἵνα μοι περὶ κρῆτον καταστήσῃ τὸν θάνατον. Πορευθήτω ὅπως βεβαίως μάθωμεν, ἂν αὐτόν ὁ Παντοδύναμος ἐπεμφεν, πορευθήτω, εἰπέ αὐτῷ, νὰ στραφῆ καὶ νὰ μὴ ἴδῃ τὸ πρόσωπόν μου! Ἄλλ' ἂν οὐχ ἤτιον θέλῃ νὰ ἔλθῃ, εἶμαι ἄξιός τούτου καὶ ὁ Θεὸς ἐπεμφεν αὐτόν. Ἀλλὰ κλείτον πρῶτον τὸν βωμόν ἵνα μὴ ἴδῃ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ αἷμα.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

ΣΕΛΙΜΗ ΑΔΑΜ.

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ! πάτερ μου, καὶ τί λοιπὸν εἶναι τὸ ἀνοιγμένον τοῦτο παρὰ τὸν βωμόν βάθος;

ΑΔΑΜ. Σελίμη, τάφος δὲν εἶδες εἰσέτι;

ΣΕΛΙΜΗ. Πάτερ μου, τί ἐστὶ τάφος;

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτόν). Ἡμέρι πλήρης ὀδυρῶν! Ὁ Κάιν ἔρχεται! Καὶ τὸ ἀθώοτατον τὸ ἀγαπητότατον τοῦτο παιδίον ἐνώπιόν μου ἵσταται!

ΣΕΛΙΜΗ. ὦ, λάλει πρὸς με, πάτερ μου! Εἶσαι λοιπὸν παροργισμένος κατὰ τῆς Σελίμης; Μάτην λοιπὸν με ὀνόμαζες τὴν Σελίμην σου!

ΑΔΑΜ. Καὶ εἶσαι εἰσέτι! Εἶσαι ἡ λίαν μοι ἀγαπητὴ θυγατήρ!

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ! πάτερ μου, ἔλεγες ὅτι ὁ Κάιν ἔρχετο ἵνα σοὶ περὶ κρῆτον καταστήσῃ τὸν θάνατον. Φεῦ! Ἀδυνατῶ νὰ ἐκφράσω αὐτό!—Καὶ λοιπὸν, πάτερ μου, θέλεις ν' ἀποθάνῃς;

ΑΔΑΜ. Σελίμη μου, μὴ τόσοσιν θλίβου. Γινώσκεις βεβαίως ὅτι ὁ Θεὸς εἶπεν ἡμῖν! Γῆ ἐστὶ καὶ εἰς γῆν ἀπελευθεύθη. Ἐπο πολλοῦ ἦδη αἱ τρίχες μου ἐλευκάνθησαν, πολλῶ πρῶτον πρὶν ἢ γεννηθῆς! Ἄν σήμερον ὁ Κάιν με λυτήσῃ πολὺ!

(ἔπεται.)